

การขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Extension of the statute of limitations in the case of juvenile victim

Miss Thanaporn Ue-orrachorpong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
FACULTY OF LAW
Chulalongkorn University
Academic Year 2020
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย
โดย	น.ส.ธนพร เอื้ออรชรพงศ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชพล จิตติรัตน์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชพล จิตติรัตน์)	
.....	กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ธนพร เอื้ออรชรพงศ์ : การขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย. (Extension of the statute of limitations in the case of juvenile victim) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ณัฏพล จิตติรัตน์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของอายุความตามกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด โดยศึกษาถึงแนวคิดและหลักการกำหนดอายุความในคดีอาญาตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหากี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายอาญาของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการปรับปรุงบทบัญญัติเรื่องอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

ปัญหาอายุความตามกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายเป็นผลมาจากบทบัญญัติเรื่องความสามารถที่กำหนดให้ผู้เยาว์เป็นบุคคลที่บกพร่องด้านความสามารถ ทำให้ผู้เยาว์ที่ผู้เสียหายถูกจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนเฉพาะคดีซึ่งเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์จึงต้องเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาโดยอาจไม่ได้ดำเนินการตามความประสงค์ของผู้เยาว์เนื่องจากความบกพร่องของผู้แทนโดยชอบธรรม หรืออาจเกิดกรณีที่ผู้เยาว์นั้นต้องประสบการณณ์ ไม่ทราบว่าเป็นผู้เสียหายจนกระทั่งคดีขาดอายุความและไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้อีก จากการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหายุอายุความตามกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่ประเทศต่างๆเลือกใช้และเป็นแนวทางที่สมควรนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหายุอายุความตามกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญาคือ การขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย โดยให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะในความผิดบางฐานที่กระทบต่อผู้เยาว์อย่างร้ายแรง เนื่องจากแนวทางดังกล่าวเป็นการขยายระยะเวลาให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองเมื่อมีวุฒิภาวะสมบูรณ์ พ้นจากการพึ่งพาหรือเลี้ยงดูโดยบุคคลอื่น และเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องร้องคดีเองให้แก่ผู้เยาว์ด้วย

ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหายุอายุความตามกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่ผู้เขียนเสนอจึงเป็นการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย โดยให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะในความผิดบางฐานที่กระทบต่อผู้เยาว์อย่างร้ายแรง ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาคดีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายขาดอายุความตามกฎหมายอาญาซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการฟ้องร้องคดีด้วยตนเองของผู้เยาว์ในอนาคต

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280122934 : MAJOR LAWS

KEYWORD:

Thanaporn Ue-orrachorpong : Extension of the statute of limitations in the case of juvenile victim. Advisor:
Asst. Prof. NATCHAPOL JITTIRAT, Ph.D.

This thesis aims to study problems of a criminal statute of limitation on offences which juvenile is the victims of such offences. The study has focused on concepts and principles regarding the criminal statute of limitation, as well as comparative study for a solution to the problems concerning the criminal statute of limitation which juvenile is the victims of such offences in the Thai criminal law and the criminal law of foreign countries to analyze and suggest the appropriate solution for Thailand to amend provisions concerning the criminal statute of limitation which juvenile is the victims of such offences.

Problems of the criminal statute of limitation on offences which juvenile is victims of such offences stem from the legal provisions concerning the legal capacity of a person. The juvenile is considered a person whose legal capacity is disabled and whose right to seek for accusation is limited under legal provisions concerning the capability of a person. The legal representatives or representative ad litem authorized on behalf of such juvenile is the complainant in criminal litigation. This may lead to them may not act per the will of the juvenile, whether it is caused by the negligence of such representatives or by a lack of experience of such juvenile that may not be aware of themselves being the victim before the statute of limitation lapsed. Consequently, the accusation eventually cannot be made against the offender. The study suggests that the solution to the problems of the criminal statute of limitation on offences in which the juvenile is the victim of such offences, used in various foreign countries and is a method to solve the problems under the criminal code, is an extension to the criminal statute of limitation. In certain offences in which the juvenile is severely affected, the statutes of limitation should commence at the time the juvenile become sui juris, as this method extends the period for the juvenile to conduct criminal prosecution by themselves when they reach full maturity, free from dependence and custody by the others, and is thus protection of victims' right to the accusation by themselves.

In conclusion, to solve the problems of a criminal statute of limitation on offences which juvenile is the victims of such offences, the author, therefore, suggests that Thailand should extend the statute of limitation. In addition, the statute of limitation, of certain offences in which the juvenile is severely affected, should commence at the time the juvenile become sui juris, as this will genuinely resolve the problems of juvenile being victims to a lapsed criminal statute of limitation which become deterrence for the accusation for such juvenile in the future.

Field of Study: Laws
Academic Year: 2020

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดทั้งได้กรุณาสละเวลาเพื่อให้คำปรึกษา คำแนะนำในการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องที่ปรากฏในการทำวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีเนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยซาบซึ้งและขอขอบพระคุณในความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัชพล จิตติรัตน์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย ท่านอาจารย์ได้กรุณาสละเวลาให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าข้อมูล ตลอดจนให้กำลังใจในการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ทั้งได้กรุณาสละเวลาตรวจทานและแก้ไขเพิ่มเติมวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณในความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์ที่มีให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

นอกจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กล่าวมาแล้ว บุคคลที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาทั้งในครั้งนี้อย่างดีและที่แล้วมาในชีวิตได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวที่รักของผู้วิจัย บิดาและมารดาของผู้วิจัย นายประจวบ เอื้ออรชรพงศ์และนางชลลดา เอื้ออรชรพงศ์ ผู้ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ทั้งคอยย้ำเตือนให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไปในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยคิดล้มเลิกเมื่อพบอุปสรรคนานัปการ ผู้วิจัยซาบซึ้งในทุกสิ่งทั้งที่บิดาและมารดา มอบให้ ขอขอบพระคุณด้วยใจจริง

ในท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณรุ่นพี่ทุกคน เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่คอยให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณ นายปิยวัฒน์ ศิริพงศ์สัมพันธ์ ผู้คอยอยู่เคียงข้าง เตือนสติ ช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยตั้งแต่แรกเริ่มจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสิ้น รวมทั้งขอขอบคุณบุคคลอื่นๆที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงซึ่งมีส่วนสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่วงการนิเทศศาสตร์ในทางใดทางหนึ่ง หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณประโยชน์ประการใด ผู้วิจัยขอมอบความดีนั้นให้แก่บุคคลทุกท่านที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ อย่างไรก็ตามหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใดแล้ว ผู้วิจัยต้องกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ และขอน้อมรับความผิดนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

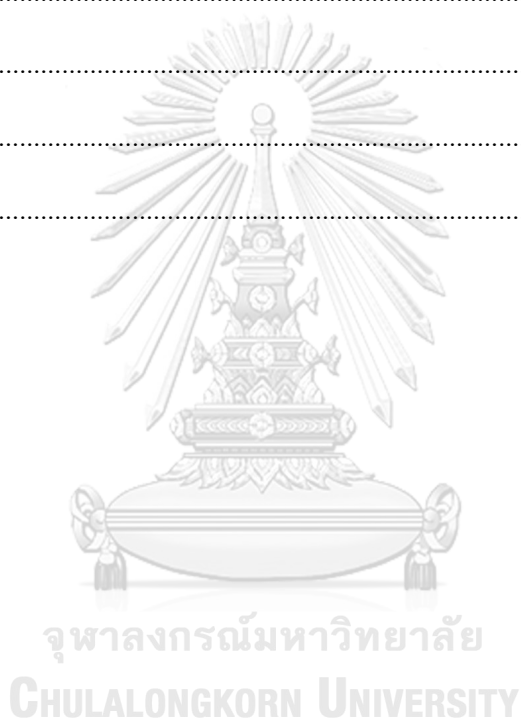
ธนพร เอื้ออรชรพงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย.....	8
2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย.....	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม.....	9
2.1.2 ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985.....	11
2.2 ทฤษฎีทางกฎหมายและอาชญาวิทยาเกี่ยวกับผู้เยาว์.....	13
2.2.1 ความหมายและสถานะทางกฎหมายของผู้เยาว์.....	14
2.2.2 ผู้เยาว์ในฐานะที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม.....	15

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา	21
2.3.1 ที่มาของการกำหนดอายุความในคดีอาญา	21
2.3.2 การกำหนดอายุความในคดีอาญา	31
บทที่ 3 กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย.....	36
3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย.....	36
3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เยาว์	49
3.3 กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา	58
3.3.1 วิวัฒนาการของกฎหมายไทยเกี่ยวกับอายุความ	58
3.3.2 บทบัญญัติกำหนดอายุความในคดีอาญาปัจจุบัน	64
3.3.3 การกำหนดอายุความกรณีพิเศษในประเทศไทย.....	75
บทที่ 4 กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับอายุความกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย.....	81
4.1 The U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE	81
4.1.1 ที่มาและแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดอายุความ	81
4.1.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความ	82
4.1.3 อายุความในกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย	84
4.2 The French Code of Criminal Procedure.....	94
4.2.1 ที่มาและแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดอายุความ	94
4.2.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความ	95
4.2.3 อายุความในกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย	98
4.3 The Polish Criminal Code	102
4.3.1 ที่มาและแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดอายุความ	102
4.3.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความ	105
4.3.3 อายุความในกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย	107
บทที่ 5 วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย	110

5.1 ปัญหาการกำหนดอายุความทั่วไปในคดีอาญาของประเทศไทย	110
5.2 อายุความทั่วไปในคดีอาญากรณีการกระทำความผิดนั้นเกิดแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์.....	114
5.3 ฐานความผิดที่สมควรจะกำหนดอายุความพิเศษในกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย	118
5.4 แนวทางการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่เหมาะสมกับประเทศไทยและ ผลกระทบ.....	129
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	133
6.1 บทสรุป	133
6.2 ข้อเสนอแนะ	136
บรรณานุกรม.....	138
ประวัติผู้เขียน	144

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ในความผิดฐานลักพาตัวตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา.....	88
ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา	90
ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา.....	92
ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ในความผิดแต่ละฐานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	101
ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ในความผิดแต่ละฐานตามกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์	109
ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบบทบัญญัติอายุความทั่วไปตามกฎหมายอาญาของแต่ละประเทศที่ได้ ศึกษา	112
ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบอายุความในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาของ ไทย	120
ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบอายุความในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมาย อาญาของไทย.....	125
ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบอายุความในความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญาของ ไทย	127

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อายุความ หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องดำเนินการบางอย่าง ในทางกฎหมาย โดยที่อายุความในคดีอาญาเป็นการกำหนดระยะเวลาขึ้นมาช่วงหนึ่งเพื่อให้ ดำเนินการฟ้องร้องคดีหรือนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมายอาญา อายุความจะกำหนด อย่างไรขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิดหรือพิจารณาจากอัตราโทษเป็นสำคัญ

การกำหนดอายุความในคดีอาญามีที่มาจากแนวความคิดเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ทั้งการสูญหาย ของพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุหรือพยานบุคคล เนื่องจากระยะเวลาได้ผ่านไปนานจาก เหตุการณ์กระทำความผิดนั้นจนเกินกว่าที่จะใช้พิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ ประกอบกับแนวความคิดเรื่องกฎแห่งการลืมที่มนุษย์อาจลืมเลือนการกระทำความผิดนั้นไปตาม กาลเวลา ยิ่งเป็นความผิดเล็กน้อยมนุษย์ก็จะลืมได้เร็วกว่าความผิดร้ายแรงที่กระทบต่อสังคม หากปล่อยให้มีการฟ้องร้องคดีและนำพยานหลักฐานที่ไม่สมบูรณ์เหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทางอาญาย่อมทำให้ไม่เป็นธรรมต่อจำเลย ทั้งอายุความยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยกรองคดีที่เกิดขึ้น ทำให้คดีถูกนำมาฟ้องร้องต่อศาลหลังเกิดการกระทำความผิดไม่นานและทำให้การบริหารจัดการคดีใน ชั้นศาลไปได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การกำหนดอายุความในคดีอาญาต้องพิจารณาถึงหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ผู้กระทำความผิดด้วย เนื่องจากกฎหมายอาญามีขึ้นเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ในการกระทำความ ผิดร้ายแรงและอัตราโทษสูงกฎหมายจึงกำหนดอายุความไว้นานกว่าปกติ ด้วยเหตุที่การปล่อยให้ ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษเพียงเพราะระยะเวลาผ่านไปนานอาจทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัยและ ไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลผู้ได้รับผลกระทบจาก การกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบในทางทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพ ร่างกายจิตใจ หรือชีวิตก็ตาม

ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐและจากผู้กระทำความผิด ตามสิทธิของผู้เสียหายที่มีหลักสำคัญว่าผู้เสียหายจะต้องสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับ การปฏิบัติที่เป็นธรรม อีกทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีสถานะเป็น กฎหมายสูงสุดของประเทศได้กำหนดให้บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือ เสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือ

ช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ¹ ทั้งสิทธิของผู้เสียหายยังปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สะท้อนผ่านบทบัญญัติหลายมาตราอย่างการรับรองสิทธิในการร้องทุกข์สิทธิเรียกร้องทางแพ่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยสิทธิที่จะรับรองการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมมากที่สุดคือสิทธิในการฟ้องคดีเองของผู้เสียหายที่ปรากฏตามมาตรา 28

อย่างไรก็ตามผู้เสียหายบางประเภทที่มีลักษณะเป็นผู้บกพร่องด้านความสามารถ เช่น ผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ เป็นผู้เสียหายที่ถูกจำกัดสิทธิที่จะฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเอง จึงไม่สามารถฟ้องร้องคดีอาญาได้และต้องให้บุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 จัดการแทนผู้เสียหาย² เพื่อเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาหรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในความผิดที่ได้กระทำต่อผู้ที่อยู่ในความดูแลนั้น กรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องฟ้องร้องคดีอาญาให้แทนผู้เยาว์เท่านั้น ไม่สามารถให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการฟ้องคดีอาญาได้ดังเช่นนิติกรรมทางแพ่งรูปแบบอื่นๆ

ผู้เยาว์เป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดการใช้สิทธิเนื่องจากเป็นผู้ด้อยวุฒิภาวะ ผู้เยาว์ยังเป็นบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพอ่อนแอกว่าผู้ใหญ่และง่ายต่อการเป็นเหยื่อของอาชญากรรม การให้ผู้เยาว์ใช้สิทธิทางกฎหมายได้เต็มที่มีโอกาสก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวผู้เยาว์เองเพราะผู้เยาว์ถูกชักจูงโดยมิถวิลได้ง่าย ทว่าเมื่อการฟ้องคดีของผู้เยาว์จำต้องกระทำผ่านผู้แทนโดยชอบธรรมเท่านั้นจึงต้องพิจารณาถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของผู้แทนโดยชอบธรรมที่จะต้องดำเนินคดีให้สมตามความประสงค์ของผู้เยาว์ด้วย เพราะนอกจากกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถกระทำการตาม

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹ มาตรา 25 วรรคท้าย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

“บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

² มาตรา 3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“บุคคลตั้งระบุในมาตรา 4, 5 และ 6 มีอำนาจจัดการต่อไปแทนผู้เสียหายตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้”

- (1) ร้องทุกข์
- (2) เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ
- (3) เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- (4) ถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- (5) ยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว”

หน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใดหรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ที่จะแก้ไขได้โดยการตั้งผู้แทนเฉพาะคดี ตามมาตรา 6 แล้ว ยังมีความบกพร่องของผู้แทนโดยชอบธรรมประการอื่นที่ส่งผลต่อการฟ้อง คดีอาญาแทนผู้เยาว์ที่ เป็นผู้เสียหาย ทั้งการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้กระทำ ความผิด รับเงินจากผู้กระทำความผิดหรือถูกรอรับจำโดยผู้กระทำ ความผิด และยังข้อควรพิจารณาว่า ผู้เยาว์นั้นอาจไม่ทราบถึงความผิดอาญาหรือถูกข่มขู่คุกคามจากผู้กระทำ ความผิดจนกระทั่งปล่อยให้ อายุความดำเนินไปเรื่อยๆ โดยปราศจากความรับรู้ของผู้แทนโดยชอบธรรมและมีได้ฟ้องร้องดำเนินคดี แก่ผู้กระทำ ความผิดจนคดีขาดอายุความ

กรณีตัวอย่างในเรื่องความบกพร่องของผู้แทนโดยชอบธรรม เช่น กรณีเด็กหญิงอายุ 13 ปี ถูกพ่อเลี้ยงกระทำชำเราเป็นเวลานาน โดยที่มารดาเด็กหญิงทราบและให้ความช่วยเหลือพ่อเลี้ยง ในการถ่ายภาพเพื่อข่มขู่ไม่ให้เด็กหญิงแจ้งผู้อื่น มิฉะนั้นจะนำคลิปไปเผยแพร่ประจาน ทำให้เด็กหญิง ไม่กล้าบอกใครและไม่กล้าติดต่อกับบิดาเพราะกลัวมารดากับพ่อเลี้ยงจะทราบ อีกทั้งเด็กหญิงจะถูก ตรวจสอบโทรศัพท์มือถือว่าใช้ติดต่อกับใครอยู่เสมอ จนในที่สุดญาติต้องแจ้งมูลนิธิเพื่อเข้าช่วยเหลือ เด็กจากครอบครัวดังกล่าว³ ทั้งยังมีกรณีที่ครูในโรงเรียน หลอกลวงเด็กสาวไปข่มขืนใจและล่วงละเมิด ทางเพศถึง 2 ครั้ง แต่ทางโรงเรียนกลับเพิกเฉยลงโทษแค่ย้ายไปช่วยที่ต้นสังกัด โดยครูคนดังกล่าว พยายามติดต่อผ่านญาติและเสนอให้เงินครอบครัว 2 แสนบาทเพื่อให้จบคดี⁴

กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของผู้แทนโดยชอบธรรมที่กระทบต่อการฟ้องร้อง ดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ไม่ว่าจะเป็นความเกรงกลัวหรือความสนิทสนมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมมีต่อ ผู้กระทำ ความผิด หรือผลประโยชน์ที่ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจได้รับจากผู้กระทำ ความผิดเพื่อ แลกเปลี่ยนกับการไม่ฟ้องร้องดำเนินคดี อีกกรณีที่ปรากฏให้เห็นตามสื่ออยู่บ่อยครั้งคือ การที่ผู้กระทำ ความผิดได้กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์แล้วหลบหนีไปจนกระทั่งคดีอาญาขาดอายุความ เช่น กรณีอดีตประธานสงฆ์สำนักสงฆ์วัดป่าขันติธรรมหรืออดีตพระเถรคำที่หลบหนีไปยังสหรัฐอเมริกาหลัง การกระทำ ความผิด แม้ว่าจะสามารถนำตัวผู้กระทำ ความผิดกลับมาประเทศไทยได้แต่ช่วงระยะเวลา ที่หลบหนีไปทำให้คดีขาดอายุความ โดยอัยการสูงสุดชี้ว่าในคดีความผิดฐานพรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเพื่ออนาจารและกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งมีอายุความ 15 ปี นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2543

³ ไทยรัฐออนไลน์, "ด.ญ.13 ถูกพ่อเลี้ยงกระทำชำเรากว่าปี สลด แมไม่ช่วย นอนเล่นมือถือข้างๆ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/society/1754498>

⁴ ข่าว 8, "ครูพละขอจ่าย 2 แสน จบคดีข่มขืนนักเรียนหญิงม.1" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.thaich8.com/news_detail/76962

ถึงพ.ศ. 2544 นับถึงปัจจุบัน คดีขาดอายุความ เมื่อปีพ.ศ. 2559 สามารถส่งฟ้องได้เพียงคดีฉ้อโกงประชาชนและฟอกเงินเท่านั้น⁵

ส่วนกรณีที่ผู้เยาว์ไม่ทราบถึงความผิดอาญาหรือถูกข่มขู่คุกคามจากผู้กระทำความผิด ได้แก่ กรณีครูอนุบาลทำร้ายเด็กหลายคนในห้องเรียน ผู้ปกครองเอะใจเพราะลูกไม่ยอมไปโรงเรียนจึงประสานขอตรวจจรปิดในห้องเรียนพบว่าครูทั้งดิงหู กตหัว ผลักจนล้มคว่ำ โดยครูห้ามเด็กฟ้อง ผู้ปกครองถ้ามีแผลก็ให้บอกผู้ปกครองว่าเล่นกับเพื่อน⁶ หรือกรณีสตรีมีครรภ์วัยรุ่นกว่า 20 ราย ถูกเจ้าของสังกัดล่วงละเมิดทางเพศ ทำร้ายร่างกาย หากไม่ยินยอมก็จะข่มขู่และไม่จัดสรรงานให้แก่ สตรีมีครรภ์หญิงเหล่านั้นรวมทั้งใช้เส้นสายทำให้ไม่สามารถอยู่ในวงการเกมได้อีก⁷ กรณีเหล่านี้จะเห็นได้ว่า ด้วยสภาวะความเป็นผู้เยาว์ที่ยังคงต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดหรือยังต้องอาศัยอยู่ในสังคม แวดล้อมเดิมทำให้ผู้เยาว์ตกอยู่ภายใต้การครอบงำได้ง่าย และกว่าที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ทราบเรื่อง ผู้เยาว์ก็ตกเป็นเหยื่อไปแล้วเสียหลายครั้ง ประกอบกับเหตุดังกล่าวส่งผลให้คดีความผิดที่กระทำลงต่อ ผู้เยาว์ขาดอายุความโดยผู้กระทำความผิดไม่ได้รับโทษตามกฎหมาย

แม้บทบัญญัติเกี่ยวกับความสามารถที่จำกัดการใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยการฟ้องร้องของผู้เยาว์นั้นจะมีขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่ผู้เยาว์ที่ด้อยวุฒิภาวะ แต่ด้วยปัจจัยหลายประการกลับก่อให้เกิดผลในทางลิดรอนสิทธิในการฟ้องร้องคดีอาญาของผู้เยาว์มากกว่าปกป้องผู้เยาว์ ไม่สอดคล้องกับสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้ผู้เยาว์จะสามารถร้องทุกข์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายดำเนินการสอบสวนหรือฟ้องร้องคดีอาญาได้แต่ยังไม่เทียบเท่ากับการฟ้องคดีด้วยตนเอง เนื่องจากกระบวนขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและขั้นตอนการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการก็ยังคงต้องอยู่ภายใต้หลักอายุความที่เป็นกรอบระยะเวลาบังคับให้ผู้เสียหาย และเจ้าหน้าที่รัฐต้องรีบดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดประกอบกับในทางปฏิบัติยังคงมีคดีที่หมดอายุความขณะอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

⁵ ชาวไทยพีบีเอส, "เนรค้ำปฏิเสศทุกข้อกล่าวหา-อัยการแถลงคดีพรากผู้เยาว์ขาดอายุความ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/264525>

⁶ ข่าวสดออนไลน์, "ข้อกล่าวหาครูอนุบาลทำร้ายเด็กทั่วห้อง" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-front-page/news_4989137

⁷ คมชัดลึกออนไลน์, "อดีตสตรีมีครรภ์ แจงจับเจ้าของบริษัทอนาจาร" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.komchadluek.net/news/451744>

ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ได้กระทำต่อผู้เยาว์เป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิของผู้เสียหายและให้ผู้เยาว์สามารถใช้สิทธิฟ้องร้องคดีอาญาได้ โดยอาจกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอายุความตามประมวลกฎหมายอาญาสำหรับความผิดที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายขึ้น หรือให้มีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เยาว์ที่ต้องการฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีและหลักการกำหนดอายุความในคดีอาญา
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายและแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาตามกฎหมายของต่างประเทศ
4. เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการปรับปรุงหรือตราบทบัญญัติเรื่องอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การบังคับใช้อายุความตามประมวลกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้เยาว์ ดังนั้นจึงสมควรแก้ไขกฎหมายให้เริ่มนับอายุความในคดีอาญาที่มีความร้ายแรงซึ่งผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาถึงสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา เพื่อให้เข้าถึงหลักการกำหนดอายุความเป็นกรณีพิเศษสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ รวมทั้งศึกษากฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐโปแลนด์ที่เกี่ยวข้องกับอายุความในการดำเนินคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย เพื่อไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาบทกฎหมายไทยและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา คำพิพากษาของศาลฎีกา บทความ วารสาร ความเห็นทางกฎหมาย วิทยานิพนธ์ แหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย
2. ได้ทราบถึงแนวคิดและหลักการกำหนดอายุความในคดีอาญา
3. ได้ผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายและแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหตามกฎหมายของต่างประเทศ
4. ได้ค้นพบแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการปรับปรุงหรือตราบทบัญญัติเรื่องอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หฤทยา วุชยากร, อายุความร้องทุกข์ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจารอันยอมความได้: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธำมาศวิทยาลัย, 2553. ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาของอายุความร้องทุกข์ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจารอันยอมความได้ ซึ่งกระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ศึกษาแนวคิดการกำหนดอายุความในคดีอาญาอันยอมความได้ในส่วนความผิดเกี่ยวกับเพศ และพบว่าอายุความในคดีอาญาของไทยกำหนดให้สอดคล้องความร้ายแรงของการกระทำความผิดโดยใช้อัตราโทษเป็นเกณฑ์ชี้วัด ทว่าความผิดอันยอมความได้ทุกฐานกลับมีอายุความร้องทุกข์เท่ากัน กล่าวคือต้องร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด โดยไม่ได้คำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด อีกทั้งยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจารอันยอมความได้ จึงเห็นว่าสมควรแก้ไขให้อายุความร้องทุกข์ในความผิดข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจารที่มีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายหยุดนับชั่วคราวจนกว่าผู้เสียหายจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ และให้กรณีนี้มีอายุความยาวกว่าความผิดอันยอมความได้อื่นเป็นสองเท่า

2. รังสิมา ดาราพงษ์, การนับอายุความร้องทุกข์ในคดีความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2560. ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดอันยอมความได้ ทั้งเรื่องการร้องทุกข์ การฟ้องร้องดำเนินคดี อายุความและการนับอายุความกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ และพบว่าการร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่อยู่เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดจะเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ เนื่องจากเกรงกลัวหรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการร้องทุกข์ทำให้คดีขาดอายุความก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะถูกดำเนินคดี จึงเห็นว่าควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 96 ว่าในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ให้อายุความร้องทุกข์เริ่มนับเมื่อผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายรู้การกระทำและรู้ตัวผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะศึกษาและวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือเรื่องการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย โดยจะมุ่งเน้นศึกษาทฤษฎีการกำหนดอายุความสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาและข้อจำกัดในการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีอาญาของผู้เยาว์ ศึกษาเทียบเคียงกับบทกฎหมายต่างประเทศ ทั้งแนวความคิดที่มาในการกำหนดอายุความ บทกฎหมายที่เกี่ยวข้องและบทบัญญัติเฉพาะที่เกี่ยวกับอายุความในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ทั้งนี้ เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับผู้เสียหายที่เป็นผู้ใหญ่ และเพื่อหาแนวทางและขอบเขตในการกำหนดบทบัญญัติเรื่องการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

การกำหนดอายุความในคดีอาญามีแนวคิดและทฤษฎีหลายประการ จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญาแม้ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแตกต่างกัน แต่มักจะมีหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกัน ความแตกต่างคือการกำหนดระยะเวลา ฐานความผิดและกรณีพิเศษต่างๆ ที่รัฐจะกำหนดให้มีอายุความหรือไม่มีอายุความ เช่นบางกรณีรัฐอาจกำหนดให้ความผิดร้ายแรงไม่มีอายุความเพราะต้องการปราบปรามเป็นพิเศษ หรือต้องการรักษาความน่าเชื่อถือและความสงบของรัฐมากกว่ากำหนดอายุความให้สอดคล้องกับทฤษฎีที่สนับสนุนการกำหนดอายุความ ขึ้นอยู่กับว่ารัฐให้คุณค่ากับแนวความคิดใดมากกว่ากันในการตรากฎหมาย

นอกจากทฤษฎีการกำหนดอายุความแล้ว ในการศึกษาวิทยานิพนธ์หัวข้อนี้ยังต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นหลักการสำคัญ เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดแบ่งประเภทอายุความในกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอายุความสำหรับคดีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายซึ่งมีลักษณะพิเศษ ในบทนี้จึงกล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เยาว์ และทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา ตามลำดับ เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนที่มาและความสำคัญของปัญหา ดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีขึ้นเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศและเพื่อรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐ แรกเริ่มกฎหมายอาญาจึงมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้สอดคล้องกับหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษ อันได้แก่ การแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้ง การตัดความสามารถผู้กระทำความผิด การฟื้นฟูแก้ไขและการนำกลับเข้าสู่สังคม กฎหมายอาญาในระยะแรกจึงให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีอาญาค่อนข้างมาก

ต่อมาได้มีแนวความคิดว่ารัฐที่เป็นผู้ใช้อำนาจออกกฎหมายมากำกับดูแลสังคมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ยังคงต้องดำเนินการภายใต้หลักนิติธรรม การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องเป็นไปตามหลักกระบวนการอันควรแห่งกฎหมายหรือหลักศุภนิติกระบวนการ (due process of law) ไม่สมควรให้เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีอาญาอย่างพนักงานสอบสวนมีอำนาจป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดมากเกินไป และต้องควรมีมาตรการหรือหลักเกณฑ์บางอย่างที่ทำให้มั่นใจได้ว่าจำเลยนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง เพราะ

การสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ในชั้นศาลใช้เวลาดำเนินคดีมาก อาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ได้รับผลกระทบทั้งด้านชีวิต สุขภาพร่างกาย และอาจพบความสูญเสียอื่น เช่น เสียโอกาสในการเข้าทำงานในอนาคต ประสบกับปัญหาครอบครัวในระหว่างที่ถูกดำเนินคดีจากการถูกกล่าวหาโดยไร้มูลเหตุ

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายไม่ได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกับแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย จนกระทั่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ประกาศบัญญัติว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 รับรองสิทธิของผู้เสียหายเพื่อให้ถ่วงดุลกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิด ทั้งยังมีหลักการที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลด้านสิทธิมนุษยชน ด้านสิทธิพลเรือนและสิทธิทางการเมืองฉบับอื่นในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงจะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม

คำว่า เหยื่อ (Victim) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Victima แปลว่า สัตว์ป่าสำหรับบูชาຍູຕໍ່มาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 เริ่มมีการใช้คำว่าเหยื่อในความหมายที่สื่อถึงบุคคลซึ่งถึงแก่ความตายหรือถูกทรมานโดยบุคคลอื่น หรือบุคคลซึ่งทุกข์ทรมานสาหัสทางร่างกายหรือทรัพย์สินจากการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือกดขี่ ความหมายของเหยื่อมีการพัฒนามาโดยตลอดในเชิงของผู้ที่มีโชคร้าย จนกระทั่งยุคหลังที่โชคร้ายถือเป็นตัวปัจเจกบุคคลหรือการสุ่ม และคำว่าเหยื่อยังถูกนำไปใช้เป็นฐานในการสร้างอำนาจทางการเมืองเพราะสถานะเหยื่อกลายเป็นโครงสร้างรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลต้องคำนึงถึง¹ ในเชิงกฎหมาย Black Law Dictionary ได้ให้ความหมายของเหยื่อไว้ว่า ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาหรือละเมิด²

¹ University of Pittsburgh, "Keyword: Victim," [Online] Accessed: 16 April 2021. Available from: https://www.keywords.pitt.edu/keywords_defined/victim.html

² Henry Black, Black's Law Dictionary, 8 ed. (Minnesota: West Publishing, 2004), p. 1598.

นอกจากนั้นคำว่า เหยื่อ ยังปรากฏในวิชาอาชญาวิทยาซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงเหตุแห่งการกระทำผิด โดยเฉพาะในทฤษฎีเรื่องเหยื่อวิทยา (Victimology)³ อาจกล่าวได้ว่าเหยื่ออาชญากรรมต้องมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือต้องตกอยู่ในความทุกข์ทรมานและรับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือต้องได้รับความเดือดร้อนจากกระบวนการพิจารณาคดีในงานยุติธรรม เนื่องจากกฎหมายมีช่องโหว่ทำให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เป้าหมายของการศึกษาเรื่องเหยื่อวิทยา คือ เพื่อลดจำนวนเหยื่อ อันตราย และความร้ายแรงของการตกเป็นเหยื่อให้น้อยลง พัฒนาความรู้ความสามารถที่จะพยากรณ์ได้เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมและศึกษาปัญหาเพื่อที่จะได้ระมัดระวังได้อย่างถูกต้อง

แนวความคิดของนักอาชญาวิทยาอย่าง Cesare Lombroso บอกว่า พฤติกรรมของเหยื่อเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชญากรรม การศึกษาเรื่องเหยื่อวิทยามาจากการที่ความรู้อาชญาวิทยาไม่เพียงพอจะครอบคลุมทั้งระบบ จึงต้องศึกษาความรับผิดชอบของเหยื่อว่าได้กระทำสิ่งที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมมากน้อยเพียงใด⁴ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมมีความหมายโดยหลักอยู่ 2 นัย คือ ความหมายในทางกฎหมายอาญาตามที่บัญญัติของประเทศนั้น นิยามไว้ ในประเทศที่มีมุมมองการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐ รัฐเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องร้องคดี และตัดสินใจให้โทษ บุคคลธรรมดาจึงไม่อาจเป็นผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีอาญาได้ ความหมายในทางกฎหมายอาญาอาจไม่ตรงกับความหมายในทางอาชญาวิทยาซึ่งจะมีความหมายที่กว้างกว่า เพราะผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในทางอาชญาวิทยา แม้จะมีส่วนร่วมในการกระทำผิดก็ถือว่าเป็นผู้เสียหายหรือเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วย

³ Office for victims of crime, "Theoretical Perspectives of Victimology and Critical Research," [Online] Accessed: 15 May 2021. Available from: https://www.ncjrs.gov/ovc_archives/nvaa/ch03.htm

⁴ Jonathan Dunnage, "The Work of Cesare Lombroso and Its Reception: Further Contexts and Perspectives," *Crime, History & Societies* 22, 2 (2018): 5-8.

2.1.2 ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985

กฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่สำคัญคือ ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985) ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ องค์การสหประชาชาติโดยมติที่ 40/34 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985 ได้ประกาศรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้เพื่อกำหนดหลักการที่เจ้าหน้าที่พึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญาตั้งแต่นั้นขั้นตอนการเริ่มต้นดำเนินคดี โดยปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งในส่วนของการตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล และราชทัณฑ์ ปฏิญญาดังกล่าวให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายเพื่อถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดกับสิทธิของผู้เสียหายที่แท้จริง หลักการที่ปรากฏตามปฏิญญานี้ยังสอดคล้องกับปฏิญญาสากลอื่นทั้งด้านสิทธิมนุษยชน ด้านสิทธิพลเรือนและสิทธิทางการเมือง ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้พยายามพัฒนาหลักการและแนวทางพื้นฐานสากลเพื่อให้รัฐต่างๆ สามารถนำไปใช้คุ้มครองบุคคลทุกกลุ่มได้

หลักการที่ปรากฏในปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 มีทั้งการกำหนดความหมายของผู้เสียหายหรือเหยื่อ (Victims) ไว้โดยให้นิยามว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหายทั้งทางกายภาพหรือทางจิตใจ ความเจ็บปวดทรมานทางอารมณ์ ความสูญเสียทางเศรษฐกิจหรือการลดทอนคุณค่าตามสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเป็นผลมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งละเมิดต่อกฎหมายอาญาของประเทศสมาชิกรวมทั้งกฎหมายที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยมิชอบเป็นความผิดทางอาญา และในเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมยังกำหนดว่าการพิจารณาผู้เสียหายตามปฏิญญานี้ไม่ต้องคำนึงว่าจะได้มีการจับกุม ฟ้องร้องหรือลงโทษผู้กระทำความผิดหรือไม่ และไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย ทั้งผู้เสียหายยังรวมถึงครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหายตลอดจนบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายให้พ้นจากภัยอันตรายหรือเข้าป้องกันการตกเป็นเหยื่อนั้น โดยต้องบังคับใช้อย่างไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สัญชาติ หรือความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 มีหลักการสำคัญทั้งการกำหนดสิทธิของ

ผู้เสียหายจากอาชญากรรมและกำหนดหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่จะต้องอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายไว้ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

1) ผู้เสียหายต้องสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) ผู้เสียหายพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเห็นใจและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการชดใช้เยียวยาตามกฎหมายของประเทศนั้นตามความเสียหายที่ตนเองได้รับ และกำหนดหน้าที่ของรัฐไว้ว่าองค์กรศาลและองค์กรของฝ่ายบริหารจะต้องวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้เยียวยาผ่านวิธีพิจารณาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดและง่ายต่อการเข้าถึง ทั้งยังพึงได้รับแจ้งถึงสิทธิเรียกร้องการชดใช้เยียวยาผ่านองค์กรดังกล่าวด้วย โดยองค์กรศาลและองค์กรของฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่สามจะต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดนั้นโดยจะต้องชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหาย ครอบครัวหรือทายาทของผู้เสียหายอย่างเหมาะสม การชดเชยความเสียหายนี้อาจกระทำในรูปแบบการคืนทรัพย์สินหรือเงินเพื่อแทนความเสียหายหรือความสูญเสียที่ได้รับก็ได้ ตลอดจนการชดใช้ค่าเสียหายที่ต้องเสียไปจากการตกเป็นเหยื่อในการกระทำความผิด และกำหนดหน้าที่ของรัฐไว้ว่า รัฐพึงทบทวนแนวปฏิบัติ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการชดใช้เยียวยาเพื่อให้มาตรการชดใช้เยียวยาเป็นทางเลือกเกี่ยวกับการลงโทษในคดีอาญานอกจากการบังคับโทษทางอาญา

3) การได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยรัฐ (Compensation) กรณีที่ค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากผู้กระทำความผิดหรือโดยทางอื่นยังไม่เพียงพอต่อการชดใช้เยียวยาผู้เสียหาย รัฐพึงใช้ความพยายามในการจัดให้มีมาตรการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับบาดเจ็บถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิต หรือกรณีผู้เสียหายที่ต้องฟื้นฟูรักษาไม่ว่าในทางกายภาพหรือทางด้านจิตใจที่เป็นผลมาจากอาชญากรรมร้ายแรง อีกทั้งรัฐยังพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ครอบครัวโดยเฉพาะทายาทของผู้เสียหายที่ได้ถึงแก่ความตายหรือพิการ ทั้งค่าสินไหมทดแทนในเชิงกายภาพหรือสภาพจิตใจที่จากการกระทำของผู้กระทำความผิดนั้น ส่วนการดำเนินการเชิงนโยบายหรือการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบนั้น รัฐพึงจัดให้มี ส่งเสริม หรือขยายกองทุนแห่งชาติเพื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance) ผู้เสียหายพึงได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นทั้งในทางวัตถุ การบำบัดรักษาทางการแพทย์ ตลอดจนความช่วยเหลือในด้านจิตวิทยาและสังคม ทั้งจากรัฐบาล อาสาสมัครและชุมชนท้องถิ่น นอกจากนั้นยังพึงได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพและสังคม ตลอดจนบริการความช่วยเหลืออื่นๆ และผู้เสียหายควรได้รับความสะดวกในการเข้าถึงบริการดังกล่าว ดำรวจและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานบริการด้านสังคมหรือสุขภาพและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพึงได้รับการฝึกอบรมให้เกิดความตระหนักถึงความต้องการของผู้เสียหายและเพื่อให้ได้รับทราบถึงแนวทางของการจัดความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่พร้อมและเหมาะสม โดยในการจัดการบริการและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายนั้น พึงต้องให้ความใส่ใจแก่ผู้เสียหายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษที่สืบเนื่องมาจากสภาพของการบาดเจ็บหรือคำนึงถึงความแตกต่างโดยไม่เลือกปฏิบัติ

ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 เป็นกรอบทางกฎหมายในกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญและนำไปสู่การใช้เป็นต้นแบบของกฎหมายภายในหลายประเทศดังเช่นที่ปรากฏในมาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่นำหลักการมาจากปฏิญญาดังนี้ซึ่งเชื่อมโยงไปยังสิทธิที่ผู้เสียหายมีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดเป็นกรอบกฎหมายรับรองสิทธินั้นไว้ ส่วนรายละเอียดในการใช้สิทธิจะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

2.2 ทฤษฎีทางกฎหมายและอาชญาวิทยาเกี่ยวกับผู้เยาว์

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมามีสภาพบุคคลและย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิต่างๆ ได้ตามที่มีมาแต่กำเนิดและที่กฎหมายรับรองไว้ให้ อย่างไรก็ตามบุคคลไม่จำเป็นต้องมีความสามารถใช้สิทธิหรือความสามารถกระทำการให้เกิดผลทางกฎหมายเสมอไป เนื่องจากบุคคลบางจำพวกมีลักษณะที่กฎหมายต้องให้ความคุ้มครองไว้เป็นพิเศษเรียกว่า ผู้ไร้ความสามารถ อันประกอบด้วย ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถ กฎหมายให้บุคคลเหล่านี้ต้องอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นที่สามารถใช้สิทธิและหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ โดยบุคคลเช่นว่าจะใช้สิทธิต่างๆ แทนผู้ไร้ความสามารถเหล่านั้น

2.2.1 ความหมายและสถานะทางกฎหมายของผู้เยาว์

ผู้เยาว์ คือ บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยปกติกฎหมายจะกำหนดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะและหลักเกณฑ์บรรลุนิติภาวะแบบอื่นนอกเหนือจากเกณฑ์อายุ เช่น การสมรสหรือผ่านการเกณฑ์ทหาร เพื่อให้บุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะเป็นผู้ใหญ่ที่มีสิทธิและสามารถใช้สิทธิได้อย่างสมบูรณ์ก่อนที่จะครบอายุตามกฎหมายกำหนด การกำหนดอายุในการบรรลุนิติภาวะในปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่มักกำหนดไว้ที่อายุ 18 ปีเพราะเป็นช่วงเวลาที่สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและสามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้แล้ว⁵

เกณฑ์อายุดังกล่าวเป็นเพียงอายุที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลกระทำการตามกฎหมายได้อย่างสมบูรณ์ อาจไม่ใช่อายุที่สะท้อนสถานะความเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริง (Fully adult) ในประเทศที่กำหนดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะเอาไว้ที่อายุ 18 ปีจะสอดคล้องกับนิยามคำว่า เด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) เมื่อพ้นจากสถานะความเป็นเด็กก็สามารถกระทำการที่มีผลทางกฎหมายด้วยตนเองได้ แต่ยังคงมีสถานะเป็นวัยรุ่น (adolescent /youth) หรือเป็นช่วงเวลากำลังพัฒนาเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ แม้ความเป็นผู้ใหญ่ทางกฎหมายจะเริ่มขึ้นเมื่ออายุ 18 ปี แต่การมีบทบาทและความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ที่แท้จริงเกิดขึ้นหลังจากนั้นนานมาก โดยคนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ภายใต้ภาวะกึ่งพึ่งพา (Semi-dependency) และอาศัยอยู่กับบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่กว่าไปจนอายุเฉลี่ยราว 25 ปี

ทั้งนี้ แต่ละประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศได้กำหนดช่วงระยะเวลาการเป็นวัยรุ่นเอาไว้แตกต่างกันตามที่เหมาะสม เช่น องค์การสหประชาชาติตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติกำหนดอายุวัยรุ่นไว้ในช่วงอายุระหว่าง 15 – 24 ปี⁶ ในขณะที่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปให้นิยามวัยรุ่นเป็นช่วงอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในบางครั้งอาจยาวนานจนถึงช่วงอายุ 30 ปี⁷ เมื่อพ้นจาก

⁵ Vivian Hamilton, "Adulthood in Law and Culture," William & Mary Law School Scholarship Repository (2016): 63-65.

⁶ United Nations Department of Economic and Social Affairs, "Definition of Youth," [Online] Accessed: 5 July 2021. Available from: <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>

⁷ European Union Agency for Fundamental Rights, "Age of Majority," [Online] Accessed: 5 July 2021. Available from: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/age-majority>

ช่วงอายุดังกล่าวไปแล้วจึงจะถือได้ว่าเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มที่ ปราศจากการพึ่งพาครอบครัว สามารถเลี้ยงชีพตนเองได้และเป็นอิสระจากการถูกครอบงำโดยบุคคลแวดล้อมอย่างแท้จริง

เกณฑ์อายุในการบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายของแต่ละประเทศอาจกำหนดไว้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม วัฒนธรรมและความเหมาะสมสอดคล้องกับความรับผิดชอบตามที่แท้จริงของประชากรในประเทศนั้น แม้เกณฑ์การกำหนดอายุบรรลุนิติภาวะของแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน ทว่ามีหลักการลักษณะเดียวกัน คือ ผู้เยาว์แม้กฎหมายรับรองให้มีสภาพบุคคลและสามารถถือสิทธิได้ เช่นเดียวกับคนทั่วไปที่บรรลุนิติภาวะ แต่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองการใช้สิทธิของผู้เยาว์เป็นพิเศษ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าผู้เยาว์เป็นผู้อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์จึงยอมเป็นผู้อ่อนวินิจฉัย และยังไม่อยู่ในฐานะที่จะใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างบริบูรณ์

2.2.2 ผู้เยาว์ในฐานะที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม

ผู้เยาว์อาจเกี่ยวพันกับอาชญากรรมได้ทั้งในฐานะที่เป็นผู้กระทำความผิด ในฐานะพยาน หรือในฐานะผู้ที่เป็นเหยื่อจากการกระทำความผิด เมื่อผู้เยาว์ที่มีสภาพร่างกาย จิตใจและวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ต้องเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดอาญาไม่ว่าในฐานะใดก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความคิดของผู้เยาว์มากกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดกระบวนการดำเนินคดีในเรื่องที่มีผู้เยาว์มาเกี่ยวข้องไว้แยกต่างหากเป็นกรณีพิเศษ เช่น การสอบสวนผู้เยาว์ที่กระทำความผิด การสอบปากคำผู้เยาว์ที่เป็นพยาน หรือการให้มีผู้ใช้สิทธิผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแทนผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายที่แท้จริง เป็นต้น ในการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งเน้นไปที่ผู้เยาว์ในฐานะที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมและกฎหมายคุ้มครองการกระทำต่อผู้เยาว์ เนื่องจากเป็นประเด็นหลักของหัวข้อนี้

ผู้เยาว์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความอ่อนแอทางกายภาพ ด้อยประสบการณ์และด้อยวุฒิภาวะ ผู้เยาว์จึงสามารถตกเป็นเหยื่อในการกระทำความผิดได้ง่าย จากการศึกษาเกี่ยวกับผู้เยาว์ในฐานะที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมพบว่ามินิกอาชญาวิทยาชาวเยอรมันชื่อ Hans Von Hentig ที่นำเสนอแนวความคิดในหนังสือเรื่อง The Criminal and His Victim จัดแบ่งประเภทของเหยื่อตามระดับที่เหยื่อมีส่วนร่วมก่อให้เกิดอาชญากรรม พิจารณาจากสภาวะทางจิตใจ สังคมและลักษณะทางกายภาพ Hans Von Hentig จัดแบ่งเหยื่อออกเป็น 13 ประเภทตามนิสัยและความเสี่ยงของเหยื่อนั้น โดยการจัดแบ่งประเภทดังกล่าวมีทั้งผู้เยาว์ ผู้หญิง คนสูงอายุ คนอพยพ คนที่บกพร่องทางจิตและวิกลจริต เป็นต้น Hans Von Hentig ชี้ให้เห็นว่ามีทั้งผู้ที่เป็นเหยื่อโดยกำเนิดและเป็นเหยื่อโดยสังคม

เป็นต้นเหตุ เขายังมุ่งเน้นว่าเหยื่อได้มีส่วนในการทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่อผ่านการกระทำและพฤติกรรม สิ่งนี้นำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดโทษเหยื่อ (Victim blaming) ในที่สุด

แนวความคิดของ Hans Von Hentig ที่กล่าวถึงเหยื่ออาชญากรรมประเภทผู้เยาว์คือ ผู้เยาว์เป็นผู้ที่อ่อนแอและขาดประสบการณ์ ง่ายต่อการถูกทำร้ายร่างกาย ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ความรู้สึกทางศีลธรรมยังมีไม่มากเพียงพอ เด็กอาจถูกฆ่าเพื่อทรัพย์สินก็ได้ หากมีการประกันชีวิตไว้ การจับตัวเด็กไปเรียกค่าไถ่ก็เป็นความผิดอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งกว่านั้น อาชญากรมักจะใช้เด็กช่วยในการประกอบอาชญากรรม หากผู้เยาว์เป็นผู้หญิงก็จะตกเป็นเหยื่อในทางเพศอย่างที่เราได้เห็นในปัจจุบัน⁸

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีการแสดงผลถึงรูปแบบชีวิตที่น่าเสนอโดย Hindelang, Gottfredson และ Garofalo ในปีค.ศ. 1978 ใช้ข้อมูลระหว่างช่วงปีค.ศ. 1972 – 1974 สังเกตกลุ่มบุคคลมีชื่อเสียงอายุน้อยและเป็นเพศชายว่ามีแนวโน้มที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากกว่า ตั้งทฤษฎีว่าข้อมูลประชากรของบุคคลบางคน เช่น อายุ เพศ มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของบุคคลนั้น และนำไปสู่การแสดงผลที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อทางทรัพย์สินหรือชีวิตร่างกาย

ตามแนวความคิดของ Hindelang, Gottfredson และ Garofalo สภาวะทางเพศมาพร้อม กับบทบาทที่สังคมคาดหวังและกฎเกณฑ์ทางสังคม จึงเป็นสิ่งที่สังคมจะมีปฏิกิริยาตอบสนองเพื่อตัดสินรูปแบบการใช้ชีวิตของคนบางคน อย่างการมองว่าถ้าผู้หญิงใช้เวลาอยู่บ้านมากขึ้นจะมีผลต่อการลดทอนความเสี่ยงที่จะอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนแปลกหน้า และมีโอกาสเป็นเหยื่อในอาชญากรรมที่กระทำโดยคนแปลกหน้าได้น้อยกว่า นอกจากนี้ยังมองการอยู่รวมกันของกลุ่มคนเพศเดียวกันและเห็นว่า การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีแนวโน้มจะเป็นผู้ก่ออาชญากรรมกลับเพิ่มความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และยังอธิบายสาเหตุที่ผู้เยาว์มีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อ

⁸ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, "รายงานวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: http://www.library.coj.go.th/Openmedia/index?f=..file_upload/module/manage_digital_file/digital_file/e0b93a79.pdf

มากกว่าผู้ใหญ่เนื่องจากผู้เยาว์เกี่ยวข้องกับกลุ่มเพื่อนที่ก่อความรุนแรงและกระทำอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมากกว่า⁹

ทั้งนี้ จากผลการสำรวจของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยที่สำรวจจากเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจ 75 แห่งทั่วประเทศในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน พ.ศ. 2560 รวมทั้งสิ้น 1,195 คน ตั้งสมมติฐานว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้อาจเคยประสบกับการใช้ความรุนแรงหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมมาก่อน จนกลายเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ละเมิดกฎหมายหรือเคยชินกับการใช้ความรุนแรง โดยพบว่าการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การกระทำความรุนแรงทางร่างกาย หมายถึง การกระทำของบุคคลใดๆ ซึ่งส่งผลหรืออาจส่งผลให้เกิดอันตรายต่อร่างกายโดยอาจเกิดขึ้นครั้งเดียวหรือเกิดซ้ำๆ ระดับความรุนแรงของการกระทำมีตั้งแต่ระดับที่ไม่มีบาดแผลไปจนถึงขั้นเสียชีวิต จากผลสถิติได้นำเสนอให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่เคยถูกทำร้ายในลักษณะที่ไม่ค่อยรุนแรงมาก เช่น เขียนตีด้วยวัตถุบางอย่าง ต่อย หรือเตะ มีจำนวนร้อยละ 37.4 ที่ผู้กระทำคือบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และร้อยละ 64.1 เป็นเหตุการณ์ทำร้ายซึ่งเกิดขึ้นที่บ้าน ในขณะที่การทำร้ายในลักษณะที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น การใช้อาวุธปืนหรือมีดมักเกิดในที่สาธารณะโดยมีจำนวนร้อยละ 53.6 และร้อยละ 32.8 เป็นการกระทำโดยบุคคลที่ไม่รู้จักหรือคู่อริต่างสถาบัน

2. การกระทำความรุนแรงทางเพศ หมายถึง การกระทำที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศซึ่งเด็กและเยาวชนไม่สามารถเข้าใจได้เต็มที่ ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ หรือเป็นกิจกรรมที่ขัดต่อกฎหมาย เกิดระหว่างเด็กและผู้ใหญ่หรือระหว่างเด็กด้วยกันเองโดยฝ่ายหนึ่งมีอายุมากกว่า อยู่ในสถานะที่เหนือกว่าหรือได้รับความไว้วางใจจากผู้ถูกกระทำเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้กระทำ โดยการกระทำแบ่งได้เป็นการลวนลามอนาจารและการกระทำความรุนแรงทางเพศในระดับล่อลวงหรือบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย ผลการสำรวจนำเสนอให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่เคยถูกกระทำอนาจารหรือลวนลามในครั้งล่าสุดเหตุเกิดเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปและถูกกระทำโดยคนในครอบครัวเพื่อนหรือคนรู้จักและบุคคลอื่นตามลำดับ ซึ่งสถานที่เกิดเหตุร้อยละ 37.4 เกิดที่บ้านพักอาศัย และยังมีเด็กจำนวน 9 คนจากกลุ่มตัวอย่างที่เคยถูกกดขี่ ข่มขู่หรือล่อลวงให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย อย่างไรก็ตาม

⁹ Michael Maxfield, "Lifestyle and Routine Activity Theories of Crime: Empirical Studies of Victimization, Delinquency, and Offender Decision-Making," *Journal of Quantitative Criminology* 3, 4 (1987): 175-182.

ก็ตามผู้เขียนเห็นว่าควรจะต้องศึกษาประกอบกับผลการสำรวจของสถาบันอื่นด้วย เนื่องจากผลการสำรวจของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยได้สำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเพศชายเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนผู้ตอบแบบเพศชายถึงร้อยละ 91¹⁰

3. การกระทำรุนแรงทางอารมณ์ หมายถึง การตอบสนองต่ออารมณ์ของเด็กอย่างไม่เหมาะสม หรือกระทำการบางอย่างที่มีโอกาสก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือพัฒนาการของเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ ศีลธรรมและสังคม สร้างสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อพัฒนาการของเด็ก ซึ่งส่งผลเสียร้ายแรงและต่อเนื่องต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก เช่น การตอกย้ำว่าเด็กไม่เป็นที่ต้องการของผู้อื่น โดยการกระทำนั้นอยู่ภายในวิสัยที่ควบคุมได้โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มที่ถูกกระทำรุนแรงระดับน้อย เช่น ชูว่าจะลงโทษหรือเมินเฉยไม่พูดคุยกับเด็ก ร้อยละ 26.6 ถูกกระทำโดยบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และร้อยละ 66.7 เกิดขึ้นที่บ้าน แต่ความรุนแรงในระดับสูงกว่านั้นมักเป็นการกระทำโดยเพื่อน เช่น ถูกเหยียดหยาม ช่มชู้เพื่อเอาทรัพย์สินหรือแสดงอาการรังเกียจเลือกปฏิบัติด้วย เป็นต้น¹¹

จากการที่เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมอาจนำไปสู่การเป็นผู้กระทำความผิดอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากพฤติกรรมความรุนแรงที่ประสบทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความผิดปกติทางจิตที่เรียกว่า Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) ทำให้เกิดการย้ำเตือนถึงเหตุการณ์ดังกล่าว หลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นให้นึกถึงเหตุการณ์ มีอารมณ์และความคิดเปลี่ยนแปลงไปในทางลบหรือมีความตื่นตัวมากเกินไป แม้ว่าอาการดังกล่าวสามารถหายไปได้แต่สำหรับเด็กและเยาวชนที่การเจริญเติบโตของสมอง อารมณ์ ความคิด และการรับรู้ยังไม่สมบูรณ์เท่าผู้ใหญ่ PTSD จะทำให้การแสดงออกทางอาการของเด็กแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ เด็กที่ประสบความรุนแรงจึงเสี่ยงที่จะมีปัญหาทางสุขภาพจิตทั้งระยะสั้นและระยะยาว อาจส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพของเด็ก ในท้ายที่สุด ทั้งที่หากเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวได้รับการเยียวยาตามสมควรก็ย่อมหายจากสภาวะผิดปกติทางจิตใจนั้นได้ก่อนที่จะกลายเป็นผู้กระทำความผิด¹²

การที่เด็กตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่จึงทำให้การกระทำผิดต่อเด็กหรือผู้เยาว์กลายเป็นประเด็นทางสิทธิมนุษยชนที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดประเด็นหนึ่ง เนื่องจากเด็กหรือผู้เยาว์

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22-26.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-33.

¹² Jane Morgan and Lucia Zedner, *Child Victims* (New York: Oxford University Press, 1992), pp. 53-65.

มีความอ่อนแอในเชิงกายภาพ ด้อยประสบการณ์และต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่นในการเลี้ยงดูหรือยังชีพตนเอง กฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับการกระทำต่อเด็กหรือผู้เยาว์จึงมีการพัฒนามาตามลำดับ โดยที่กฎหมายในระดับระหว่างประเทศที่เป็นกรอบทางกฎหมายเพื่อกำหนดหน้าที่ของรัฐและเป็นประกันสิทธิของเด็กหรือผู้เยาว์ปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) มีหลักการให้ความคุ้มครองเด็กหรือผู้เยาว์ในฐานะกลุ่มคนที่สมควรได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ รวมทั้งมีข้อผูกพันว่ารัฐต้องจัดให้มีกฎหมายคุ้มครองเด็กที่เหมาะสม ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาข้างต้นแล้ว

คำว่า เด็ก ที่ได้นิยามไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่ได้บรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นด้วยผลของกฎหมาย ในบางประเทศที่กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เด็กจึงมีความหมายเดียวกันกับผู้เยาว์ แต่ในประเทศไทยที่ได้กำหนดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะไว้ที่ 20 ปีบริบูรณ์ เด็กในที่นี่จะมีความหมายครอบคลุมถึงเพียงแคบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีต่างจากผู้เยาว์ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กรัฐภาคีจะต้องคุ้มครองความจำเป็นขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชนที่ติดตัวเด็กมาแต่กำเนิด โดยมีหลักการและเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิต่างๆที่เด็กควรจะได้รับทั้งหมด 6 หลักการ¹³ คือ

1. หลักการทั่วไป
2. หลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็ก
3. หลักการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก
4. หลักการคุ้มครองสิทธิทางแพ่ง
5. หลักการคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือการกระทำผิดอาญา
6. หลักการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส

หลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กเป็นหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการที่เด็กตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหลักการนี้คุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในการอยู่รอดของเด็ก กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องมีกฎหมาย การจัดการ และ

¹³ อภิการ์ตัน นิยมไทย, "อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้," *จุลนิตี* 4(2552): 143-147.

มาตรการทางสังคมหรือการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจการทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้ง การแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศ¹⁴ รัฐภาคีจะคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศและการล่วงละเมิดทางเพศ ใช้มาตรการทั้งในประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อป้องกันการกระทำทางเพศต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการชักจูงบังคับให้เกี่ยวข้องในกิจกรรมทางเพศ การแสวงหาประโยชน์จากการกระทำทางเพศ หรือการแสวงหาประโยชน์จากสื่อลามกอนาจารเด็ก¹⁵ รัฐภาคีจะต้องใช้มาตรการป้องกันการลักพา การค้าหรือขนย้ายเด็กไม่ว่าเพื่อวัตถุประสงค์ใดรูปแบบใดก็ตาม¹⁶

แม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองเด็กหรือผู้เยาว์ไว้เป็นพิเศษ แต่การที่ผู้เยาว์ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา ผู้เยาว์อาจถูกโน้มน้าวหรือครอบงำโดยบุคคลแวดล้อมหรือผู้กระทำความผิดทำให้ผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ช้ากว่าผู้ใหญ่ ในบางกรณีคดีจึงอาจขาดอายุความไปเสียก่อนที่ผู้เยาว์จะตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

¹⁴ Article 19 of Convention on the Rights of the Child

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.

¹⁵ Article 34 of Convention on the Rights of the Child

States Parties undertake to protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse. For these purposes, States Parties shall in particular take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent:

- (a) The inducement or coercion of a child to engage in any unlawful sexual activity;
- (b) The exploitative use of children in prostitution or other unlawful sexual practices;
- (c) The exploitative use of children in pornographic performances and materials.

¹⁶ Article 35 of Convention on the Rights of the Child

States Parties shall take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent the abduction of, the sale of or traffic in children for any purpose or in any form.

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา

อายุความ คือ ช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องดำเนินการบางอย่างในทางกฎหมาย โดยกฎหมายได้กำหนดทั้งระยะเวลาในกรณีต่างๆ การนับระยะเวลา และผลของการไม่ดำเนินการบางอย่างภายในช่วงเวลาเหล่านั้น ปราภฏทั้งในกฎหมายแพ่งอย่างอายุความเพื่อฟ้องร้องตามมูลหนี้สัญญาต่างๆ หรืออายุความเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วกฎหมายแพ่งจะมีอายุความที่กำหนดเฉพาะในแต่ละมูลหนี้และอายุความที่บังคับใช้ทั่วไปในกรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดอายุความเฉพาะไว้ นอกจากนี้ยังปรากฏบทบัญญัติเรื่องอายุความในคดีอาญาที่เป็นการกำหนดให้โจทก์ ผู้เสียหายหรือผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายต้องดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การร้องทุกข์ การฟ้องร้องคดี เป็นต้น

อย่างไรก็ดี อายุความในคดีแพ่งและคดีอาญาจะมีหลักการที่แตกต่างกัน โดยหลักอายุความในกฎหมายแพ่งเป็นไปตามสุภาษิตละตินที่ว่า *vigilantibus non dormientibus jura subveniunt* ซึ่งมีความหมายว่า บุคคลนอกจากจะต้องระมัดระวังสิทธิของตนเองตามกฎหมายแล้วยังต้องตื่นตัวในการใช้สิทธิของตนด้วย กระบวนการยุติธรรมจึงต้องเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายที่มีความรอบคอบในสิทธิของตนเองมากกว่าผู้ที่ละเลย คู่ความฝ่ายใดก็กล่าวอ้างอายุความในคดีแพ่งได้เพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายตน แตกต่างจากอายุความในคดีอาญาที่ไม่ได้นำหลักดังกล่าวมาปรับใช้¹⁷ ศาลต้องบังคับใช้อายุความในคดีอาญาอย่างเคร่งครัดแม้คู่ความไม่ได้ยกขึ้นต่อสู้

2.3.1 ที่มาของการกำหนดอายุความในคดีอาญา

การกำหนดอายุความในคดีอาญามีแนวคิดเบื้องหลังที่สนับสนุนอยู่หลายประการ ขึ้นอยู่กับว่าอาศัยมุมมองแบบใดเพื่ออธิบายความชอบด้วยกฎหมายของอายุความ ทั้งยังมีนักนิติศาสตร์ที่มีมุมมองต่อสภาพทางกฎหมายของอายุความที่แตกต่างกันออกไป แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกมองว่ากฎหมายเรื่องอายุความเป็นกฎหมายสารบัญญัติ กลุ่มที่สองมองว่าอายุความเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ และกลุ่มที่ 3 มองบทบัญญัติเรื่องอายุความว่ามีลักษณะเป็นรูปแบบผสมผสาน

นักนิติศาสตร์กลุ่มที่มองว่าอายุความมีสภาพทางกฎหมายเป็นกฎหมายสารบัญญัติ เนื่องจากบทบัญญัติเรื่องอายุความกำหนดระยะเวลาของอายุความโดยพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ

¹⁷ Alessandro Stasi, *General Principles of Thai Criminal Law* (Singapore: Springer, 2021), pp. 11-13.

ความผิด ประเภทหรือจำนวนอัตราโทษจึงมีความเห็นว่า เหตุแห่งการยกเลิกโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจะต้องเกิดขึ้นก่อน จากนั้นจึงจะพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะปฏิเสธหรือยุติการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นต่อไป ในขณะที่แนวความคิดของนักกฎหมายกลุ่มที่มองว่าอายุความเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติให้เหตุผลว่า การกำหนดหรือเริ่มนับอายุความเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับบางกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีเท่านั้น และอายุความจะส่งผลในลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพิจารณาคดี อันจะนำไปสู่การปฏิเสธหรือการหยุดกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวความคิดที่นักนิติศาสตร์ทั้งสองฝ่ายใช้เพื่ออธิบายความชอบด้วยกฎหมายของอายุความมีความคล้ายคลึงกันแต่แตกต่างกันที่อาศัยฐานของบทบัญญัติกฎหมายคนละฉบับ¹⁸ โดยฝ่ายที่เห็นว่าอายุความเป็นกฎหมายสารบัญญัติเห็นว่าอายุความฟ้องร้องเป็นเหตุยกโทษให้เฉพาะตัว และได้ให้เหตุผลในการกำหนดอายุความ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทน (Theory of retribution)

ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนเป็นส่วนหนึ่งของหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด มีหลักการว่าบุคคลจะต้องได้รับโทษเป็นการแก้แค้นทดแทนสำหรับความผิดที่บุคคลนั้นได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมายอาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดจดจำและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำ นอกจากนั้นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนยังช่วยให้ประชาชนในสังคมรู้สึกปลอดภัยและปฏิบัติตนภายใต้กฎหมายมากยิ่งขึ้น แต่การแก้แค้นทดแทนด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษเพียงอย่างเดียวไม่สอดคล้องกับการลดปัญหาอาชญากรรมจึงจำเป็นต้องพิจารณาหลักการอื่นด้วย เช่น การฟื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม¹⁹

ในแง่ของบทบัญญัติอายุความ ใช้ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนในลักษณะการคาดหมายว่าผู้กระทำความผิดได้ประสบความสำเร็จอย่างล้นเหลือหรือทรมาณจากการหลบหนีคดี ซึ่งเป็นการขัดใช้ต่อการกระทำความผิดหรือเป็นการรับโทษในรูปแบบหนึ่งแล้ว เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากการจับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมาย ผู้กระทำความผิดย่อมต้องตกอยู่ในสภาวะความเป็นอยู่ที่ยากลำบากอันเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด เช่น ต้องย้ายออกจากภูมิลำเนา

¹⁸ Pawel Daniluk and Michal Leciak, "Statute of Limitations in the Polish Criminal Law," *Journal of Eastern-European criminal law* 2(2016): 153-155.

¹⁹ "Retribution in Criminal Theory," *San Diego Law Review* 37, 959 (2002): 970-972.

ไม่สามารถอาศัยอยู่ในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งได้นานหรือไม่สามารถติดต่อกับครอบครัวของตนได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุมากแล้ว การหลบหนีคดีอาจต้องใช้เวลาตลอดชีวิตกว่าคดีจะขาดอายุความ จึงควรกำหนดอายุความในคดีอาญาขึ้นเป็นการยกโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อการกระทำความผิดผ่านพ้นไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง

2. ทฤษฎีกฎแห่งการลืม (La loi de l'oubli)

มีหลักการว่ายิ่งระยะเวลาล่วงเลยไปมากเท่าไร ความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์กระทำความผิดก็ยิ่งน้อยลงเท่านั้น เมื่อความทรงจำเกี่ยวกับคดีได้ลบล้างหายไปพร้อมกับเวลาที่ผ่านไปนานจนกระทั่งผู้คนในสังคมไม่รู้สึกว่าการให้รัฐลงโทษสำหรับความผิดนั้นอีกต่อไปจึงยอมเป็นการอภัยให้แก่ผู้กระทำความผิดแล้ว²⁰

นอกจากนี้กฎแห่งการลืมยังใช้เป็นหลักในการกำหนดช่วงระยะเวลาที่ใช้เป็นอายุความในคดีอาญาอีกด้วย โดยอาศัยลักษณะความรุนแรงของอาชญากรรมนั้นเป็นตัวกำหนดเชื่อมโยงกับความทรงจำของบุคคลทั่วไป หากเป็นความผิดเล็กน้อยและกฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้ไม่มาก ประชาชนก็ย่อมลืมเหตุความผิดที่เกิดขึ้นง่ายกว่ากรณีความผิดอุกฉกรรจ์อัตราโทษสูงที่ผู้คนในสังคมมักจดจำเหตุการณ์ได้ดีกว่า ดังนั้นการกำหนดอายุความในคดีอาญาจึงต้องกำหนดให้สอดคล้องตามความร้ายแรงของการกระทำความผิดนั้น

3. ทฤษฎีละทิ้งภัยที่เกิดแก่สังคม (Theory of repealing of social harm)

ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีภัยที่เกิดแก่สังคม (Social harm) ซึ่งกล่าวถึงครั้งแรกโดยนักอาชญาวิทยานามว่า Sutherland ในปีค.ศ. 1949 อันมีสาระสำคัญว่าการกำหนดความผิดอาญาต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นภัยที่เกิดแก่สังคมหรือไม่ โดยการกำหนดความผิดอาญาจะต้องพิจารณาทั้งภัยที่ลดทอน (Harms of reduction) ซึ่งหมายถึงภัยที่เกิดขึ้นในทันทีที่กระทำความผิด เช่น การสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บที่เกิดแก่ผู้เสียหาย อีกประการหนึ่งคือต้องพิจารณาภัยที่ปราบปราม (Harms of repression) ซึ่งหมายถึงการควบคุมปราบปรามภัยที่อาจเกิดในอนาคตจากการที่บุคคลได้แรงบันดาลใจจากผู้กระทำความผิดหรือต่อ ยอดพัฒนาให้ความผิดรุนแรงขึ้นกว่าเดิม เช่น อาชญากรรมความเกลียดชัง (Hate crime) หรือการใช้ความรุนแรงด้วยเหตุเชื้อชาติ (Racial

²⁰ อรุณี อนันตชัยศิลป์, "อายุความในคดีอาญา" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542).

violence) ที่อาจนำไปสู่คดีอาญาอื่นอย่างการทำร้ายร่างกาย เป็นต้น จึงต้องมีกฎหมายอาญา กำหนดให้การกระทำอันเป็นภัยต่อสังคมนั้นเป็นความผิดสมควรได้รับโทษ²¹

ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปแล้ว สิ่งที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้เป็นความผิดเพื่อมุ่งคุ้มครองวัตถุประสงค์บางอย่าง คุ้มครองความเสียหายหรือการบาดเจ็บ คุ้มครองหน้าที่บางประการที่ผู้กระทำความผิดได้ล่วงละเมิด หรือปราบปรามสถานการณ์การกระทำความผิดและแรงบันดาลใจในการก่ออาชญากรรม กาลเวลาที่ผ่านไปได้ทำให้ความผิดตามกฎหมายอาญาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งถาวร ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมุมมองหรือความสัมพันธ์ระหว่างความผิดกับภัยจากการกระทำความผิดอีกต่อไป อายุความจึงมีขึ้นเพื่อละทิ้งภัยที่เกิดขึ้นแก่สังคมเมื่อเวลาได้ผ่านไปช่วงหนึ่งหลังกระทำความผิด เพราะเมื่อเวลาผ่านไปไม่จำเป็นต้องขัดเกลาความตระหนักถึงกฎหมายและเยียวยาความยุติธรรมแก่สังคมแล้ว²²

4. ทฤษฎีการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Theory of rehabilitation)

ทฤษฎีนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีหลักการว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมภายใต้กฎหมายได้ด้วย ซึ่งในบางกรณี อาจเป็นการลงโทษเชิงฟื้นฟู เช่น กำหนดให้ทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และลดโอกาสกระทำความผิดซ้ำในอนาคต

หากว่าผู้กระทำความผิดไม่ได้ก่อคดีซ้ำเมื่อระยะเวลาหนึ่งผ่านไปแล้ว ย่อมเป็นที่สันนิษฐานได้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นปรับปรุงฟื้นฟูตนเองจนทำให้การลงโทษเขาไม่สมควรอีกต่อไป²³ อีกทั้งกฎหมายอาญายังมีขึ้นเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำความผิดด้วย ดังนั้นการที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีเป็นเวลาหลายปีและแสวงหาการเริ่มต้นใช้ชีวิตใหม่โดยไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม จึงควรได้รับการสนับสนุน ไม่ควรนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นมาลงโทษในความผิดที่ผ่านมานั้นนาน

²¹ John Muncie, "Decriminalising Criminology," British Society of Criminology Conference, Liverpool.

²² Pawel Daniluk and Michal Leciak, "Statute of Limitations in the Polish Criminal Law," *Journal of Eastern-European criminal law*: 154.

²³ Gwen Robinson and Iain Crow, *Offender Rehabilitation: Theory, Research and Practice*, 1 ed. (SAGE Publications, 2009), pp. 1-10.

ส่วนเหตุผลที่ใช้เพื่ออ้างความชอบด้วยกฎหมายของอายุความ ในแง่มุมของนักนิติศาสตร์ฝ่ายที่มีแนวความคิดเห็นว่ากฎหมายเรื่องอายุความเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติมักจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักนิติศาสตร์ฝ่ายนี้เห็นว่าอายุความฟ้องร้องเป็นเงื่อนไขระงับคดีจึงมีสถานะเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้ให้เหตุผลในการกำหนดอายุความ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีพยานหลักฐาน (Theory of evidence)

พยานหลักฐาน หมายถึง บางสิ่งที่คุณความนำมาสู่ศาลเพื่อจูงใจว่าสิ่งนั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือความจริงที่น่าจะเป็นไปได้จากการพิสูจน์²⁴ ซึ่งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับระบบกฎหมาย โดยในระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์จะใช้วิธีการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนที่ศาลจะค้นหาความจริงในคดีและสืบพยานหลักฐานด้วยตนเอง ในขณะที่ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์จะใช้วิธีการพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา ศาลจะวางตัวเป็นกลาง คุณความสองฝ่ายเท่าเทียมกันและต่างฝ่ายจะนำสืบพยานหลักฐานในคดี เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของฝ่ายจำเลย อย่างไรก็ตามในทั้งสองระบบกฎหมายจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อให้พยานหลักฐานในคดีมีความน่าเชื่อถือและได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

การที่เวลาได้ล่วงเลยมานานหลังการกระทำความผิดย่อมส่งผลให้พยานหลักฐานในคดีของคุณความทั้งสองฝ่ายสูญหายไปตามกาลเวลา เมื่อเวลาผ่านไปการแสวงหาพยานหลักฐานจะประสบกับความยากลำบากทั้งความไม่สมบูรณ์ของพยานหลักฐาน การเปลี่ยนมือผู้ครอบครอง การสูญหาย หรือการเสียชีวิตของพยาน รวมทั้งในแง่ของพยานแวดล้อมที่เกิดเหตุหรือความทรงจำของพยานบุคคลที่เลือนลางไป²⁵ ปัจจัยเรื่องพยานหลักฐานนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการพิจารณาคดีได้ นอกจากนี้การกำหนดอายุความยังเป็นการป้องกันไม่ให้พยานหลักฐานที่ไม่มีความน่าเชื่อถือเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากพยานที่ไม่น่าเชื่อถือเข้าสู่การพิจารณาย่อมมีความเสี่ยงที่ศาลจะตัดสินลงโทษบุคคลที่เป็นผู้บริสุทธิ์แทนที่จะเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริงและนำไปสู่ความเสี่ยงในการทำคำพิพากษาที่ไม่ถูกต้อง

²⁴ Henry Terry, "The Theory of Evidence," *Yale Law Journal*: 190-193.

²⁵ "The Statute of Limitations in Criminal Law : A Penetrable Barrier to Prosecution," *University of Pennsylvania Law Review* 102, 5 (1954): 630-632.

2. ทฤษฎีความล่าช้าของโจทก์ (Theory of tardiness of the prosecutor)

การละเลยไม่เร่งรีบดำเนินคดีทางอาญาโดยที่ทราบถึงความผิดที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่สมควรจะดำเนินแก่ผู้กระทำความผิด อีกทั้งยังทำให้คดีที่ควรจะได้รับ การพิจารณาโดยเร็วเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นและเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ตามกฎหมายต้องล่าช้าเกินสมควร ทั้งต้องประสบปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วย อายุความ จึงเป็นสิ่งที่มิมีผลโดยตรงต่อโจทก์ที่ประมาทหรือละเลยไม่ดำเนินคดีให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษ ทางอาญา ไม่ว่าโจทก์จะเป็นผู้เสียหายหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม

3. ทฤษฎีการสละการร้องทุกข์ (Theory of resignation from the complaint)

การร้องทุกข์ในคดีอาญา หมายถึง การแจ้งข้อหาตามข้อเท็จจริงที่มีอยู่ว่าได้มีบุคคลก่อเหตุ อาชญากรรมขึ้น ต้องการให้นำตัวบุคคลดังกล่าวมาลงโทษตามกฎหมาย เมื่อพ้นอายุความที่กำหนดไว้ ในคดีอาญาไม่ได้หมายความว่าโทษตามกฎหมายจะถูกลบเลิกไป แต่มีผลในทางกระบวนการ ดำเนินคดีอาญาที่ส่งผลให้อำนาจของรัฐที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นสูญสลายไป และอายุความ ที่ล่วงเลยนั้นจะทำให้ผู้เสียหายสูญเสียสิทธิร้องทุกข์

ส่วนนักกฎหมายฝ่ายที่สามเห็นว่ากฎหมายอายุความมีรูปแบบผสมผสาน โดยที่อายุความมี ลักษณะเป็นเหตุยกโทษให้เฉพาะตัวตามที่นักนิติศาสตร์กลุ่มแรกกล่าวอ้าง แต่อายุความกลับส่งผลให้ กระบวนการพิจารณาคดีไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ซึ่งเป็นแนวความคิดตามแบบของนักกฎหมาย กลุ่มที่สอง อายุความจึงมีสถานะเป็นทั้งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอาญาในเวลา เดียวกัน ควรพิจารณาทั้งสองกฎหมายควบคู่กันไป

นอกจากแนวความคิดของนักกฎหมายทั้งสามฝ่ายที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น ยังมีแนวความคิด ในสมัยใหม่ที่สนับสนุนความชอบด้วยกฎหมายของอายุความโดยใช้เหตุผลด้านการบริหารจัดการคดี เนื่องจากการพิจารณาคดีอาญาต้องดำเนินด้วยความรวดเร็วตามสุภาชิตกฎหมายที่ว่าความยุติธรรม ที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม ระยะเวลาในการพิจารณาคดีจึงเป็นเครื่องชี้วัดศักยภาพ และประสิทธิภาพของศาลและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง²⁶ เพื่อเป็นประกันให้กระบวนการยุติธรรมมี ประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีอาญาด้วยความ

²⁶ Tania Sourdin and Naomi Burstyn, "Justice Delayed Is Justice Denied," *Victoria University Law and Justice Journal* 4(2014): 46-60.

รวดเร็ว ดังนั้นการไม่กำหนดอายุความในคดีอาญาจะทำให้บุคคลถูกฟ้องคดีอาญาต่อศาลเมื่อเวลาผ่านไปนานเท่าใดก็ได้ ทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักการพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและก่อให้เกิดปัญหาคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเกินกว่าอัตราที่ผู้พิพากษาจะสามารถพิจารณาคดีได้รวดเร็วตามระยะเวลาที่ควรจะเป็น ทั้งยังส่งผลให้มีจำนวนผู้ต้องขังเกินกว่าปริมาณที่เรือนจำจะสามารถดูแลฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้ในท้ายที่สุด การกำหนดอายุความจึงมีส่วนช่วยลดภาระการบริหารจัดการคดีของภาครัฐได้อีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตามยังคงมีแนวความคิดที่เห็นว่าความผิดบางฐานหรือลักษณะการกระทำความผิดบางลักษณะไม่สมควรปรับใช้อายุความทั่วไปเนื่องจากการกระทำที่มีความร้ายแรงหรือมีพฤติการณ์พิเศษที่ทำให้การดำเนินคดีอาญาไม่เป็นไปภายในอายุความ โดยได้มีเหตุผลโต้แย้งการมีอายุความของนักกฎหมายทั้ง 2 แนวความคิด โดยความเห็นโต้แย้งต่อนักกฎหมายกลุ่มแรกมีอยู่ว่า ทฤษฎีกฎหมายแห่งการลืมที่อาศัยความทรงจำของมนุษย์เป็นหลักกว่าความผิดที่ถูกลืมไปแล้วไม่สมควรลงโทษอีกต่อไป มีข้อโต้แย้งว่าในปัจจุบันมีเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มมากขึ้นและสื่อก็มีการนำคดีที่ผ่านไปนานในอดีตกลับมาทำข่าวให้อยู่ในความสนใจของประชาชนอยู่เรื่อยๆ ประชาชนจึงมีโอกาสลืมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้น้อยกว่าในครั้งอดีต ส่วนวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนที่อนุমানว่าผู้กระทำความผิดจะได้กลับใจเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและได้รับโทษทัณฑ์จากความยากลำบากในการหลบหนีหรือการต้องพรากจากครอบครัว เนื่องจากการกระทำความผิดบางฐานผู้กระทำความผิดไม่ได้หลบหนีไปอย่างอยากลำบากหรือต้องหลบซ่อนจากสังคม แต่มีความเป็นอยู่ที่ดีโดยอาจหลบหนีไปยังต่างประเทศและไม่ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดแต่อย่างใด เช่น การกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เป็นต้น ในขณะที่ทฤษฎีละทิ้งภัยที่เกิดแก่สังคมก็อาจไม่เป็นความจริงแน่แท้ แม้จะอ้างว่าความสัมพันธ์ระหว่างความผิดกับภัยจากการกระทำความผิดจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สังคมจึงสมควรละทิ้งภัยนั้นไป แต่มีข้อโต้แย้งว่าสิ่งที่ยังคงอยู่ถาวรคือ ความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นความผิดที่กระทบต่อชีวิตร่างกายอย่างร้ายแรง ผู้เสียหายอาจต้องแบกรับภาระบางอย่างไปตลอดชีวิต ทั้งความพิการ ปัญหาสุขภาพเรื้อรังหรือสภาวะทางจิตที่ไม่ปกติ ท้ายที่สุดคือทฤษฎีการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดไม่ได้ก่อคดีซ้ำเมื่อระยะเวลาหนึ่งผ่านไปแล้ว การสันนิษฐานว่าผู้กระทำความผิดได้ปรับปรุงฟื้นฟูตนเองก็ยังคงเป็นการอนุমানที่ไม่มีเหตุผลสนับสนุนแน่ชัด เพราะการที่ผู้กระทำความผิดหลบหนียอมแสดงให้เห็นแล้วว่าไม่ต้องการรับโทษตามกฎหมายและการที่ไม่ได้ก่อคดีซ้ำย่อมมีอาจนำมาลบล้างความผิดในอดีตของเขาได้เช่นเดียวกัน

จากการศึกษาแนวความเห็นโต้แย้งต่อนักกฎหมายกลุ่มที่สองก็ปรากฏให้เห็นว่า ทฤษฎีพยานหลักฐานที่กล่าวถึงการสูญหายหรือบิดเบือนของพยานหลักฐานในอดีตเมื่อเวลาผ่านไปนานจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาตัดสินของศาล ฝ่ายที่ได้แย้งก็ได้ให้ความเห็นว่าเทคโนโลยีในการเก็บพยานหลักฐานในปัจจุบันนั้นพัฒนาขึ้นกว่าในอดีตมาก ทำให้ข้อมูลจากพยานบุคคลสามารถบันทึกเก็บไว้ได้ในช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับการกระทำความผิด โอกาสที่พยานบุคคลจะลืมรายละเอียดที่ได้พบเห็นหรือเสียชีวิตก่อนการสอบสวนยังพบน้อยลงมาก ส่วนพยานแวดล้อมทั้งที่เกิดเหตุ วัตถุพยานหรือการตรวจวินิจฉัยทางการแพทย์ก็มีเทคโนโลยีที่ช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูลและสืบหาข้อเท็จจริงหลายด้านทั้งในรูปแบบเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีทางนิติวิทยาศาสตร์ โอกาสที่พยานหลักฐานจะสูญหายหรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงจึงน้อยลงกว่าในอดีต ส่วนทฤษฎีความล่าช้าของโจทก์และทฤษฎีการสละการร้องทุกข์ที่ล้วนแต่เป็นการผลักรงการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ฝ่ายโจทก์ต้องเร่งดำเนินคดีโดยเร็ว นั้น หากข้อเท็จจริงในคดีเป็นลักษณะการกระทำความผิดที่ถูกปกปิดไว้หรือผู้เสียหายถูกทำให้ปราศจากอิสรภาพที่จะดำเนินการทางอาญาก็ย่อมต้องรอเวลาให้ตนเองพ้นจากสภาวะนั้นก่อนจึงจะดำเนินคดีได้ มิใช่การละเลยไม่ดำเนินคดีที่จะสามารถกล่าวโทษแก่ฝ่ายผู้เสียหายได้แต่อย่างใด เช่น การลักพาตัวหรือการทุจริตของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับผิดชอบโดยตรง

จากที่ได้กล่าวมา โดยทั่วไปแล้วกฎหมายของแต่ละประเทศจะกำหนดอายุความในการฟ้องคดีทั่วไปไว้เป็นหลัก เพื่อให้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาภายในกำหนด แต่อาจกำหนดอายุความประเภทอื่นด้วย เช่น อายุความในการลงโทษหรืออายุความกรณีศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามคำพิพากษาได้ หรืออายุความร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัวที่เป็น การแจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าต้องการดำเนินคดี ด้วยเหตุที่ความผิดบางประการย่อมกระทบต่อเอกชนเป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้เสียหายจึงต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบก่อน อย่างไรก็ตามไม่ว่าอายุความประเภทใดหากไม่ปฏิบัติตามภายในเวลาที่กำหนดย่อมส่งผลให้ไม่อาจดำเนินการตามกฎหมายต่อไปได้

นอกจากการกำหนดอายุความทั่วไปตามประเภทการดำเนินกระบวนการทางอาญาโดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการบางอย่างในทางคดี เช่น เพื่อให้เร่งฟ้องคดี เพื่อให้เร่งลงโทษแล้ว ยังมีกำหนดอายุความพิเศษแยกต่างหากออกไปสำหรับอายุความในการฟ้องคดีในบางฐานความผิดที่อาจพบได้บางประเทศขึ้นอยู่กับนโยบายทางอาญาของประเทศนั้น โดยจากการศึกษาการกำหนดอายุความประเภทนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการพิจารณากำหนดรูปแบบอายุความพิเศษที่

สามารถแบ่งเหตุผลและความจำเป็นออกได้ 3 แบบตามลักษณะของการกระทำความผิด ประเภทคดี หรือปัจจัยอื่นซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ลักษณะของการกระทำความผิด

ความผิดแต่ละฐานมีองค์ประกอบความผิดแตกต่างกัน ทั้งยังมีคุณธรรมทางกฎหมาย และรายละเอียดของการกระทำความผิดต่างกันไป ความผิดบางฐานจึงอาจใช้ระยะเวลาสั้นกว่าจะแสดงผลจากการกระทำความผิดให้ผู้เสียหายได้ทราบ เช่น การรักษาพยาบาลโดยแพทย์ประมาท เลินเล่อ ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพที่แสดงอาการในภายหลังจากวันที่เข้ารับการรักษาไปหลายปี กรณีเช่นนี้หากเริ่มนับอายุความในวันที่กระทำความผิด คดีอาจขาดอายุความก่อนที่ผลจากการรักษา โดยประมาทนั้นจะแสดงออกมา ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ เป็นต้น

ลักษณะของการกระทำความผิดยังรวมไปถึงคดีที่กระทำต่อผู้เสียหายบางจำพวกที่กฎหมาย คุ่มครองเป็นพิเศษ เช่น ผู้เยาว์ เนื่องจากเป็นผู้ห่อนความสามารถกว่าบุคคลทั่วไป ด้วยเหตุที่ต้อง อาศัยความช่วยเหลือของบุคคลอื่น ต้องอาศัยความยินยอมหรือต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำการ แทนเท่านั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าบุคคลเหล่านี้จะไม่สามารถดำเนินการทางคดีอาญาได้ภายใน ระยะเวลาอายุความ สมควรกำหนดอายุความในความผิดที่กระทำต่อบุคคลเหล่านี้ให้แตกต่างออกไป โดยอาจพิจารณาประกอบกับประเภทคดีและปัจจัยอื่นด้วย

2. ประเภทคดี

การกำหนดอายุความกรณีพิเศษตามประเภทของคดีสอดคล้องกับแนวความคิดดั้งเดิม ในการกำหนดระยะเวลาอายุความให้ความผิดที่ร้ายแรงมีอายุความยาวนานกว่าความผิดเล็กน้อย โดยประเภทคดีที่ใช้เป็นเกณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศว่ามุ่งเน้นที่จะปราบปรามการกระทำความผิด อาญาประเภทใดเป็นพิเศษ เช่น ความผิดฐานฆาตกรรม ความผิดฐานก่อการร้าย ในบางประเทศ ได้กำหนดให้มีอายุความแยกจากบทบัญญัติอายุความทั่วไปอื่น หรือกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่มี อายุความ สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องและพิพากษาลงโทษเมื่อใดก็ได้

ทั้งนี้ ประเภทคดีที่นำมากำหนดอายุความพิเศษมักเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อความสงบ เรียบร้อยหรือกระทบต่อประโยชน์ของประชาชนสูง การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแม้เวลาจะ ผ่านไปนานก็ยังช่วยเรียกความเชื่อมั่นจากประชาชนหรือทำให้ประชาชนเกรงกลัวไม่กล้ากระทำ

ความผิดฐานดังกล่าวได้ ในขณะที่บางประเทศไม่ได้เห็นว่ามี ความจำเป็นต้องบัญญัติอายุความกรณี พิเศษไว้ เพราะการกำหนดอายุความทั่วไปเพียงพอแล้วสำหรับการปราบปรามการกระทำความผิดนั้น

3. ปัจจัยอื่น

ปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อกำหนดอายุความกรณีพิเศษอาจเป็นได้ทั้งนโยบายทางอาญา การเมือง ภายในประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น นโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศย่อม แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าในพื้นที่นั้นมักเกิดอาชญากรรมประเภทใดหรือรัฐบาลต้องการปราบปราม การกระทำแบบใดเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานหลีกเลียงภาษีอากรในบางประเทศให้มีอายุ ความพิเศษ โดยอาจให้เริ่มนับอายุความเมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจพบหรือกำหนดให้มีระยะเวลาอายุความ เทียบเท่ากับคดีร้ายแรงอื่น เนื่องจากรัฐต้องการใช้กฎหมายอาญาในเชิงบังคับให้ประชาชนต้องเสีย ภาษีแก่รัฐ เป็นต้น

ส่วนในประเด็นกฎหมายระหว่างประเทศมักเป็นข้อผูกพันที่ประเทศภาคีจะต้องอนุวัติการ กฎหมายภายในให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นหรือกฎหมายจารีตประเพณีระหว่าง ประเทศ เช่น ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศที่ประเทศภาคีสมาชิกของสนธิสัญญา จะกำหนดให้ความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ความผิดต่อมวลมนุษยชาติหรือความผิดอาชญากรรม สงครามเป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรมที่กระทบ ต่อประชาคมระหว่างประเทศ²⁷

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นการกำหนดอายุความในคดีอาญาแม้จะเป็นสิ่งที่ทำให้จำเลยได้หลุดพ้น จากการถูกดำเนินคดีหรือรับโทษในความผิดของตน แต่อายุความในคดีอาญาก็ยังคงเป็นสิ่งที่รับรอง สิทธิของจำเลยและช่วยให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้กระทั่งประเทศในระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ที่ใช้บรรทัดฐานคำพิพากษาของศาลในอดีต เป็นกฎหมายก็ยังมีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรกำหนดอายุความไว้โดยละเอียด

อย่างไรก็ดียังคงมีประเทศที่ไม่มีกำหนดอายุความในคดีอาญาไว้เลย ส่งผลให้รัฐสามารถ ดำเนินคดีอาญาได้ไม่ว่าระยะเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดในทุกฐานความผิด กรณีดังกล่าวแม้จะช่วยให้ ประชาชนเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐแต่จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมขึ้นอยู่กับดุลพินิจ

²⁷ International Commission of Jurists, Enforced Disappearance and Extrajudicial Execution : Investigation and Sanction - a Practitioners Guide (Geneva2015), pp. 214-218.

ของผู้มีอำนาจฟ้องคดีและเป็นภาระในการพิจารณาคดีของศาลมากเกินไป โดยเฉพาะเมื่อการฟ้องคดีสามารถกระทำได้โดยรัฐบาลเท่านั้นย่อมเป็นการทำให้ผู้เสียหายต้องเผชิญกับความล่าช้าในคดีและทำให้ผู้ต้องสงสัยไม่ได้รับการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์โดยเร็ว²⁸

2.3.2 การกำหนดอายุความในคดีอาญา

เมื่อได้กล่าวถึงเหตุผลสนับสนุนความชอบธรรมในการกำหนดอายุความในคดีอาญาไปแล้ว ประการถัดมาผู้เขียนจะกล่าวถึงหลักในการกำหนดระยะเวลาอายุความว่าความผิดแต่ละฐานควรกำหนดไว้เท่าใด ซึ่งอายุความคดีอาญาทั่วไปจะกำหนดอายุความโดยคำนึงถึงกฎแห่งการลืมเป็นหลักสำคัญ คดีที่มีความร้ายแรงจะมีอายุความยาวนานกว่าคดีเล็กน้อย เนื่องจากคดีเล็กน้อยผู้คนจะจดจำได้เพียงชั่วครู่แตกต่างจากคดีร้ายแรงที่ประชาชนจดจำได้นานและสื่อมวลชนยังคงให้ความสนใจติดตามคดีแม้เวลาผ่านไปนาน ส่วนการจำแนกว่าคดีใดมีระดับความร้ายแรงเพียงใดมักพิจารณาจากอัตราโทษในคดีนั้น เพราะคดีที่มีอัตราโทษสูงสะท้อนให้เห็นว่าเป็นคดีที่ส่งผลกระทบต่อสังคมสูงสมควรปราบปรามการกระทำนั้นและกันตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นระยะเวลานาน ในขณะที่คดีอัตราโทษต่ำเป็นคดีที่ไม่ร้ายแรงมากแต่ยังสมควรต้องลงโทษอยู่ ในบางกรณีอาจไม่กำหนดโทษถึงขั้นจำคุกมีเพียงแค่โทษปรับเท่านั้น

นอกเหนือจากกฎแห่งการลืมแล้ว การกำหนดระยะเวลาอายุความยังต้องพิจารณาถึงหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วย อันได้แก่ การแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้ง การตัดความสามารถผู้กระทำความผิด การฟื้นฟูแก้ไขและการนำกลับเข้าสู่สังคม²⁹ เนื่องจากอายุความนั้นมีได้บัญญัติเพื่อประโยชน์ของผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังมีบัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะและการรักษาความสงบเรียบร้อยด้วย เพราะความผิดบางฐานกระทบต่อสังคมส่วนรวมมากหากปล่อยให้อาชญากรไม่ได้รับโทษตามกฎหมายอาจทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัย ดังนั้นการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในกรณีดังกล่าวแม้เวลาจะผ่านไปนานมาก็ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่สังคมมากกว่าการปล่อยตัวไป ความผิดร้ายแรงที่กระทบต่อส่วนรวมมาก เช่น ความผิดต่อความมั่นคงกฎหมายจึงต้องกำหนดระยะเวลาอายุความไว้นานกว่าความผิดต่อส่วนตัว หรือในบางประเทศอาจกำหนดให้ไม่มีอายุความสำหรับความผิดดังกล่าวเลย

²⁸ Ng Sook Zhen, "Prosecutorial Discretion: A Critical Evaluation," *Singapore Law Review* 4, 5 (2008): 3.

²⁹ ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), หน้า 165-168.

อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุความคดีอาญายังต้องมีทฤษฎีที่ช่วยกำหนดระยะเวลาของอายุความที่ชัดเจนเป็นจำนวนปี ซึ่งในแต่ละประเทศอาจกำหนดไว้แตกต่างกันตามที่เห็นว่าเหมาะสม โดยไม่ได้มีกฎเกณฑ์แน่นอนว่าคดีประเภทใดต้องกำหนดไว้เท่าใดขึ้นเป็นหลักสากล ขึ้นอยู่กับฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนด เมื่อการกำหนดอายุความมีเงื่อนไขไม่แน่นอนจึงมีทฤษฎีที่อธิบายกฎเกณฑ์การกำหนดอายุความในเชิงเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะ (Theory of public enforcement of law) ที่ว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรมจะสมดุลเมื่อต้นทุนส่วนเพิ่มน้อยกว่าประโยชน์ส่วนเพิ่มในอาชญากรรมที่ลดน้อยลง³⁰

หากมองในมุมการบังคับใช้กฎหมายอาญา การกำหนดมาตรการลงโทษจะต้องสัมพันธ์กับภัยที่เกิดแก่สังคม โดยทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะจะเน้นที่การข่มขู่ยับยั้งการกระทำ ความผิดในสังคม เมื่อพิจารณาหลักการของวัตถุประสงค์การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ยิ่งรัฐเร่งกีดกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Removal from Society) ได้เร็วมากเท่าไรสังคมก็ยิ่งได้ประโยชน์สูง เพราะได้รับความปลอดภัยเร็วขึ้น ประชาชนจะรู้สึกปลอดภัยและเคารพกฎหมาย ส่วนการปล่อยให้ความผิดผ่านไปนานการลงโทษก็จะยิ่งไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ไม่คุ้มค่า ห่างไกลจากเหตุกระทำความผิด

จากการวิจัยที่ศึกษาหาต้นแบบของการกำหนดอายุความที่เหมาะสมที่สุด หากมีสมมติฐานว่าบุคคลทุกคนจะถูกจับกุมเมื่อกระทำความผิด และเมื่อจับกุมแล้วอาชญากรจะเสียอรรถประโยชน์ในทันทีทันใด (Instantaneous disutility) ต่อการถูกลงโทษจะอยู่ที่ 10,000 เหรียญ เช่นนั้นอาชญากรย่อมตัดสินใจกระทำความผิดเมื่อประโยชน์ที่เขาได้รับเกินกว่า 10,000 เหรียญ แต่ถ้าการจับกุมอาชญากรล่าช้ากว่าวันที่กระทำความผิดถึง 1 ปี อาชญากรย่อมจะได้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเพราะมีเวลาหนึ่งปีที่ไม่ต้องรับโทษตามกฎหมาย เปรียบเสมือนส่วนลดทอนความเสียหายจากการถูกลงโทษในขณะเดียวกันภาระค่าใช้จ่ายที่สังคมจะต้องแบกรับเพื่อลงโทษอาชญากรก็จะมากขึ้นตามไปด้วย³¹

เมื่อนำหลักดังกล่าวมาแทนค่าในการกำหนดให้ความผิดทุกฐานต้องมีอายุความ จะพบว่าประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการลงโทษโดยเฉพาะการจำคุกคือ การกีดกันผู้กระทำความผิดออกจาก

³⁰ Mitchell Polinsky and Steven Shavell, "The Economic Theory of Public Enforcement of Law," *Journal of Economic Literature* 38, 1 (2000): 50-52.

³¹ Yair Listokin, "Efficient Time Bars: A New Rationale for the Existence of Statutes of Limitations in Criminal Law," *The Journal of Legal Studies* 31, 1 (2002): 101-104.

สังคมช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากอายุความถูกเพิ่มให้ยาวนานขึ้นก็สมควรที่จะเพิ่มอัตราโทษให้ยาวนานขึ้นไปด้วยเพื่อให้อาชญากรเลือกที่จะไม่กระทำความผิด สมตามความมุ่งหมายในการข่มขู่ยับยั้งอายุความจึงต้องสอดคล้องกับอัตราโทษเพราะจะแสดงให้เห็นว่าอาชญากรรมนั้นควรค่าแก่การลงโทษ ดังนั้นควรกำหนดอายุความตรงจุดที่ประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการเพิ่มระยะเวลาอายุความเทียบเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มที่มากขึ้นเพื่อสร้างสมดุลให้สังคม

ถัดมาเมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวมาพิจารณากับการกำหนดอายุความสำหรับฐานความผิดที่ก่อให้เกิดภัยต่อสังคม เมื่อภัยจากอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ประโยชน์จากการเพิ่มอายุความก็จะมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากการปราบปรามอาชญากรรมที่ก่อภัยเยอะจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าการปราบปรามอาชญากรรมที่ก่อภัยน้อยซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการก่อภัย (Theory of Harms) แต่ละประเทศจึงกำหนดอายุความตรงจุดที่ประโยชน์ส่วนเพิ่มได้สัดส่วนกับต้นทุนส่วนเพิ่มไว้ต่างกัน ทั้งนี้การคำนวณดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับงบประมาณที่รัฐต้องใช้ในการลงโทษ ประเภทและอัตราการเกิดอาชญากรรมที่รัฐเห็นว่าเป็นภัย เมื่อเป็นเช่นนั้นหากจะเพิ่มอายุความที่กำหนดไว้ตามกฎหมายให้ยาวนานกว่าเดิมโดยอาศัยปัจจัยอื่นนอกจากความร้ายแรงของฐานความผิดจะต้องทำทฤษฎีอื่นมาเสริมด้วย เช่น ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) เป็นต้น

ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) มีมุมมองดั้งเดิมว่าการลงโทษจะต้องเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำลง เป็นทฤษฎีที่ใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณโดยใช้วิธีการที่รุนแรงและเกินขอบเขตก่อนที่ภายหลังมนุษย์จะมีกฎหมายที่เป็นระบบ เช่น การลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ด้วยการตัดมือ แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและเหตุผลทางด้านศีลธรรม แนวคิดทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนได้มองการกำหนดโทษตามแบบสมัยใหม่ว่า โทษต้องได้สัดส่วนเพื่อจัดการกับผู้กระทำความผิด การจำคุกมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะการกระทำความผิดนั้น³²

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การลงโทษตามทฤษฎีการแก้แค้นทดแทนเพิ่มเติมจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งและการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมแล้ว ทฤษฎีนี้ให้เหตุผลว่าการกำหนดอายุความต่อให้กำหนดอายุความสูงสุด 30 ปีก็ยังไม่สมควรแก่ความยุติธรรม เพราะภัยอาชญากรรมเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลตลอดเวลาอย่างยาวนาน ในบางกรณีภัยนั้นส่งผลไปตลอดชีวิต

³² อัจฉริยา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2563), หน้า 225-228.

ของผู้เสียหาย จึงมีความชอบธรรมที่จะลงโทษอาชญากรรมแม้เวลาจะผ่านไปนาน³³ อย่างไรก็ตาม การกล่าวโทษในความผิดเล็กน้อยที่ผ่านไปจน 30 ปีเสมือนไม่ได้กล่าวโทษใดๆเลย ต่างจากการกล่าวโทษในความผิดร้ายแรงเพราะภัยไม่ได้จางหายตามเวลาและยังเป็นโทษแก่ผู้กล่าวหามากขึ้น เช่น ต้องพบความสงสัยหรือกระแสต่อต้านจากคนในสังคม หากคดีไม่ร้ายแรงจริงผู้เสียหายย่อมไม่สนใจเอาความในภายหลัง การฟ้องเมื่อระยะเวลาผ่านไปนานจึงต้องเป็นเรื่องสำคัญและเป็นที่ยึดจำได้ของเหยื่อ ในกรณีผู้เสียหายผู้เยาว์หากอาชญากรรมนั้นกระทบเป็นพิเศษสมควรให้ขยายอายุความออกไปได้ถ้าผู้เยาว์ยังคงทุกข์ทรมานจากอาชญากรรมนั้น ดังนั้นความผิดที่ร้ายแรงและอัตราโทษสูงจึงเหมาะสมจะกำหนดอายุความให้ยาวนานตามไปด้วย³⁴

ทั้งนี้ ลักษณะทั่วไปของอายุความในคดีอาญาคือการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนเพื่อดำเนินการใช้สิทธิดำเนินคดี แม้ว่าแต่ละประเทศจะกำหนดระยะเวลาหรือใช้เกณฑ์กำหนดอายุความแตกต่างกัน ทั้งยังอาจบัญญัติเรื่องอายุความไว้ในกฎหมายอาญาหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามแต่แนวความคิดทางกฎหมายที่เป็นหลักในประเทศนั้น แต่ผลในทางกฎหมายหากล่วงเลยระยะเวลาอายุความย่อมส่งผลเช่นเดียวกันคือ ทำให้รัฐหมดอำนาจที่จะดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดหรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาบังคับโทษในท้ายที่สุด

อายุความในคดีอาญามีขึ้นเพื่อให้โจทก์หรือผู้เสียหายเร่งดำเนินคดีอย่าให้ล่าช้า เพราะการทิ้งระยะเวลานานจะทำให้พยานหลักฐานสูญหายบุบสลาย ยากต่อการพิสูจน์ความผิด และเพื่อมิให้จำเลยต้องถูกฟ้องคดีในความผิดที่ผ่านเวลามาเนิ่นนาน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีสนับสนุนความชอบธรรมในการกำหนดอายุความดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อการกำหนดอายุความฟ้องคดีเป็นแนวทางปฏิบัติเพียงอย่างเดียวย่อมไม่จูงใจให้คนปฏิบัติตามภายในเวลากำหนด กฎหมายอายุความจึงต้องมีสภาพบังคับหรือมีการกำหนดผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยอายุความ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผลที่สอดคล้องกับประเภทอายุความนั้นๆ

³³ Heidi Hurd and Michael Moore, "The Ethical Implications of Proportioning Punishment to Deontological Desert," *Criminal Law and Philosophy* (2021): 3-5.

³⁴ Lesley Wexler, "Moral Statutes of Limitation and Restorative Justice for #Metoo Claimants," [Online] Accessed: 20 June 2021. Available from: <https://verdict.justia.com/2018/09/25/moral-statutes-of-limitation-and-restorative-justice-for-metoo-claimants>

ส่วนการนับอายุความในคดีอาญา โดยทั่วไปแล้วจะนับอายุความเริ่มแต่วันที่กระทำความผิด กล่าวคือเริ่มนับเมื่อมีการกระทำครบถ้วนตามองค์ประกอบความผิดทุกประการและอายุความจะไม่หยุดนับจนกว่าจะนำคดีขึ้นสู่ศาล ทั้งนี้ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ในการนำคดีขึ้นสู่ศาลของแต่ละประเทศประกอบด้วย เพราะบางประเทศไม่จำเป็นต้องนำตัวจำเลยมายังศาลก็สามารถฟ้องคดีอาญาและเข้าหลักเกณฑ์ให้หยุดนับอายุความได้ ในขณะที่บางประเทศรวมถึงประเทศไทย จำเป็นต้องฟ้องและนำตัวจำเลยมายังศาลก่อน อายุความฟ้องคดีจึงจะหยุดนับ ทั้งนี้ บางประเทศกำหนดให้อายุความหยุดนับเมื่อมีเหตุบางอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับแจ้งเหตุแห่งคดี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานสืบสวนสอบสวนได้อย่างเต็มที่ก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลต่อไป หรือให้อายุความหยุดนับเมื่อผู้กระทำความผิดเดินทางออกนอกประเทศ เนื่องจากการหลบหนีออกไปยังต่างประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดได้ในช่วงเวลาดังกล่าว สมควรที่จะหยุดนับอายุความไว้ก่อน เป็นต้น

บทที่ 3

กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

การศึกษาปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายต้องพิจารณากฎหมายของประเทศไทยและบริบททางสังคมเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ในบทนี้ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย การจำกัดการใช้สิทธิและการคุ้มครองผู้เยาว์ และการกำหนดอายุความในคดีอาญา โดยมุ่งเน้นศึกษาบทบัญญัติอายุความทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ทั้งหลักเกณฑ์และระยะเวลาอายุความ วิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับอายุความ ที่มาและบทบัญญัติกำหนดอายุความในคดีอาญาปัจจุบัน และการกำหนดอายุความกรณีพิเศษในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

ประเทศไทยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายทั้งในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญและกฎหมายลำดับรอง จากการศึกษาพบว่ามาตรา 40¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

¹ มาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

“บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจสอบเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง
- (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
- (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ
- (7) ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว
- (8) ในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

ไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไว้อย่างชัดเจนทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญาและกำหนดสิทธิพื้นฐานประการอื่นที่เกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายได้มีการแจกแจงรายละเอียดแห่งสิทธิสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ความแตกต่างที่สำคัญคือมีการรับรองไว้เพียงแคในมาตรา 25 วรรคท้ายว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ เท่านั้น และยังไม่ปรากฏถ้อยคำว่าผู้เสียหายในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อีกด้วย แตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ล้วนแต่ใช้คำว่า ผู้เสียหาย ในบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

บทบัญญัติมาตรา 25 ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยโดยภาพรวม เป็นการเขียนโดยลักษณะมุ่งเน้นไปที่การรับรองเสรีภาพของประชาชนแตกต่างจากเดิมในมาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นประกันสิทธิเอาไว้ในมาตราเดียวโดยเฉพาะ และมีการกล่าวถึงสิทธิของผู้เสียหายในมาตรา 40 (4) และมาตรา 40 (5) แต่ไม่ได้ระบุหลักเกณฑ์และรายละเอียดลงในรัฐธรรมนูญเพราะจะทำให้การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับส่วนนี้กระทำได้อย่างในอนาคต ในรัฐธรรมนูญจึงบัญญัติเป็นถ้อยคำกว้างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มิได้บัญญัติคุ้มครองและรองรับสิทธิของผู้เสียหายต่างๆ เฉกเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แม้มีบทบัญญัติเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอยู่ในมาตรา 29² ในประเด็น

² มาตรา 29 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

“บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

เรื่องการประกันสิทธิของผู้ต้องหาอาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายจากเดิมที่ มาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เคยบัญญัติไว้ได้หายไปจากรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ร่างขึ้นใหม่ ทั้งนี้จากการศึกษาความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบ รายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560³ ในส่วนของมาตรา 25 ยังไม่ ปรากฏว่าเหตุใดจึงเปลี่ยนไปใช้คำว่า บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญา แทนที่จะใช้คำว่า ผู้เสียหาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยฉบับก่อนหน้า

อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำว่า ผู้เสียหาย ที่ปรากฏในกฎหมายไทยได้ถูกนิยามไว้ในตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 ดังนั้นการอธิบายในบทนี้ จะใช้ความหมายของผู้เสียหายในทางกฎหมายซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม คือ บุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาหรืออาชญากรรม เมื่อพิจารณาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนนิยามที่วางหลักคำว่า ผู้เสียหาย ปรากฏตาม บทบัญญัติมาตรา 2 (4) โดยหมายความถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใด ฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6 เช่นนั้นคำว่า ผู้เสียหายจึงรวมถึงกรณีดังต่อไปนี้ด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่ กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

³ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, "ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1042&filename=index&fbclid=IwAR1tk0VngVH1eck_5rNISOGKSseJyEW4Nk2FgtCd8dVYPD3MKKu60ss2H6Q

1. กรณีสามีฟ้องคดีแทนภริยาเมื่อได้รับอนุญาต ตามมาตรา 4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴

2. กรณีบุคคลที่จัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาในคดีอาญาที่ผู้เสียหายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้ ผู้แทนนิติบุคคล ตามมาตรา 5 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵

3. กรณีผู้แทนเฉพาะคดี ตามมาตรา 6 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁶
ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ผู้เสียหายที่แท้จริงและผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย โดยผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายย่อมมีอำนาจสามารถดำเนินการต่างๆ ได้ตามมาตรา 3 เช่นเดียวกับผู้เสียหายที่แท้จริง

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรมจัดการแทนผู้เสียหายได้ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ตามมาตรา 3 แม้จะเป็นบทบัญญัติเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เยาว์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแต่ผู้เยาว์ยังคงถูกจำกัดการใช้สิทธิบางประการตาม

⁴ มาตรา 4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เองโดยมิต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 5 (2) สามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา”

⁵ มาตรา 5 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้”

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น”

⁶ มาตรา 6 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

เมื่อได้ไต่สวนแล้วให้ศาลตั้งผู้ร้องหรือบุคคลอื่น ซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควรเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เมื่อไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทนให้ศาลตั้งพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้แทน

ห้ามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมในเรื่องขอตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดี”

บทบัญญัติว่าด้วยความสามารถอันจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการฟ้องร้องคดีอาญาที่กฎหมายให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเท่านั้นมีอำนาจกระทำต่างจากการร้องทุกข์ที่ผู้เยาว์มีสิทธิทำได้ด้วยตนเอง ดังนั้นในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ได้ดำเนินการฟ้องคดีตามความประสงค์ของผู้เยาว์ก็ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายเนื่องจากระยะเวลาอายุความจะเริ่มนับไปเรื่อยๆ นับแต่วันที่ได้กระทำความผิด แม้ตามบทบัญญัติมาตรา 6 ให้อำนาจศาลตั้งผู้แทนเฉพาะคดีให้แก่ผู้เยาว์ได้ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้วิกลจริต หรือผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่ด้วยเหตุใดรวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ แต่ข้อเท็จจริงในหลายคดีที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปในส่วนที่มาและความสำคัญของปัญหาปรากฏว่า ยังมีกรณีที่ผู้เยาว์ยังคงมีผู้แทนโดยชอบธรรมและไม่ได้วิกลจริต ทว่าผู้แทนโดยชอบธรรมยังไม่ทราบถึงการกระทำความผิดหรือยังมีได้ดำเนินการทางอาญาด้วยเหตุบางประการจนกระทั่งคดีขาดอายุความ เช่น ถูกข่มขู่คุกคามจากผู้กระทำความผิดหรือจำต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดเพื่อให้ตนและผู้เยาว์ชีวิตรอดอยู่ได้ กรณีเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เยาว์ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในฐานะผู้เสียหายคนหนึ่งได้ และประเด็นนี้บ่งชี้ได้ว่าการปรับใช้อายุความทั่วไปกับคดีที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์อาจเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มเลือกกระทำความผิดต่อผู้เยาว์มากขึ้น นอกเหนือจากแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่มองว่าผู้เยาว์อ่อนแอทางกายภาพและอ่อนประสบการณ์จึงตกเป็นเหยื่อได้ง่ายกว่า

นอกจากนิยามคำว่าผู้เสียหายและบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังมีแนวความคิดที่เห็นว่าการพิจารณาเรื่องผู้เสียหายจะต้องคำนึงถึงคุณธรรมทางกฎหมายทั้งในส่วนเอกชนและส่วนรวม คุณธรรมทางกฎหมาย หมายถึง สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง เป็นสภาพที่กฎหมายต้องการประกันให้พ้นจากการถูกละเมิด คุณธรรมทางกฎหมายแฝงอยู่ภายใต้บทกฎหมายอาญาแต่ละมาตราและไม่ใช่ว่าสิ่งที่มีรูปร่างอย่างวัตถุหรือบุคคล ดังนั้นต้องพิจารณาก่อนว่าคุณธรรมทางกฎหมายที่ความผิดอาญาฐานนั้นคุ้มครองอยู่คืออะไร จากนั้นจึงพิจารณาว่าคุณธรรมทางกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นส่วนรวมหรือส่วนบุคคล ท้ายที่สุดจึงพิจารณาว่าผู้ใดจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของคุณธรรมทางกฎหมายนั้นหรือไม่

หากอาศัยแนวความคิดเรื่องคุณธรรมทางกฎหมายเป็นหลักในการพิจารณา ผู้เสียหายย่อมหมายถึง บุคคลที่คุณธรรมทางกฎหมายของเขาถูกล่วงละเมิดจากการกระทำความผิดอาญา โดยที่ความผิดอาญาฐานหนึ่งอาจมีคุณธรรมทางกฎหมายมากกว่าประการเดียวก็ได้ ผู้เสียหายในคดีอาญา

จึงอาจมีได้หลายคน แม้ว่าพิจารณาจากองค์ประกอบของฐานความผิดนั้นแล้วจะมีผู้ถูกระทำการกระทำและกรรมของการกระทำเพียงประการเดียวก็ตาม เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์มีคุณธรรมทางกฎหมายคือ กรรมสิทธิ์และการครอบครอง⁷

อย่างไรก็ดี มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับกรณีที่มีการกระทำความผิดทางอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้น คำว่า ผู้เสียหาย นั้นย่อมาหมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาดังกล่าวและบุคคลนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย คำว่า ผู้เสียหายโดยนิตินัย หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาและต้องไม่ส่วนในการกระทำผิด ไม่เป็นผู้ใช้ผู้สนับสนุน หรือผู้รู้เห็นในการกระทำผิดต่อกฎหมาย ในการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยจึงต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือไม่ เช่น กรณีการสมัครใจเข้าวิวาทกันเอง หรือพิจารณาว่าบุคคลนั้นยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนหรือไม่ เช่น หญิงที่ยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูก หรือพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีส่วนในการก่อให้เกิดความผิดและตนได้รับความเสียหายหรือไม่ เช่น การให้เงินติดสินบนพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วถูกฉ้อโกงเอาเงินไป เป็นต้น

นอกจากประเด็นเรื่องผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้วยังมีข้อควรพิจารณาเรื่องการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีของผู้เสียหาย เนื่องจากไม่มีกฎหมายห้ามไว้จึงมอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญาได้ การที่ผู้เสียหายมอบอำนาจให้บุคคลอื่นดำเนินคดีอาญาแทนตนเองจะอยู่ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยตัวการตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยที่การมอบอำนาจสามารถมอบได้ตั้งแต่อำนาจในการแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีทางอาญา อำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีฐานะเป็นโจทก์ โจทก์ร่วมหรือจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการถอนคำร้องทุกข์และรับข้อเสนอให้ประนีประนอม ตกลงยินยอมหรือทำการอย่างอื่นเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปได้ด้วย แต่การโอนสิทธิความเป็นผู้เสียหายไปยังบุคคลอื่นไม่สามารถกระทำได้ เพราะความเป็นผู้เสียหายนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดเท่านั้น

ทั้งนี้ ความผิดอาญาบางฐานเป็นความผิดประเภทที่ปราศจากผู้เสียหายหรืออาชญากรรมที่ไร้เหยื่อ (Victimless crime) แม้ว่ากรกระทำดังกล่าวจะเป็นความผิดอาญาแต่ไม่มีผู้ใดเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย เช่น การพนันหรือการค้าบริการทางเพศ การกระทำเหล่านี้ส่งผลเสียต่อผู้กระทำความผิดแต่เพียงผู้เดียว ทว่าการกระทำดังกล่าวขัดต่อศีลธรรมของสังคม กฎหมายอาญาจึงต้องกำหนดความผิดและโทษสำหรับการกระทำดังกล่าวไว้ รวมทั้งความผิดอีกประเภทที่ไม่มีบุคคลใด

⁷ คณิต ฌ นคร, วิอาญาวิพากษ์ (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552), หน้า 47-50.

เป็นผู้เสียหายคือความผิดต่อรัฐ มักเป็นความผิดประเภทที่กฎหมายห้ามไว้ (Mala prohibita) เพราะต้องการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น ความผิดเกี่ยวกับการจลาจล ความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เป็นต้น แตกต่างจากความผิดในตัวเอง (Mala in se) ซึ่งสังคมเห็นพ้องตรงกันว่าฝ่าฝืนความรู้สึกทางศีลธรรมของคนในสังคมและมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้เสียหายอยู่เสมอ ความผิดต่อรัฐมีเพียงรัฐเท่านั้นที่ผู้เสียหาย เนื่องจากการกระทำนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อย การจัดระเบียบสังคมและความมั่นคงของรัฐ บุคคลที่พบเห็นหรือทราบการกระทำผิดนั้นสามารถกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายได้ว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นตามมาตรา 2 (8)⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อกล่าวถึงนิยามและความหมายของคำว่า ผู้เสียหายตามกฎหมายแล้ว ประการถัดมาผู้เขียนจะกล่าวถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจำนวนหลายมาตรา ดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการร้องทุกข์

การร้องทุกข์ถือเป็นสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งการร้องทุกข์เปรียบดังการแจ้งความประสงค์ว่าตนต้องการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดหรือต้องการให้นำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมาย ซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาต่อไป โดยเฉพาะคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวเพราะจะต้องรอให้ผู้เสียหายดำเนินการร้องทุกข์เสียก่อน เจ้าหน้าที่จึงจะดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้ ในขณะที่ผู้เสียหายอาจจะไม่ใช่สิทธิในการร้องทุกข์ก็ได้ แต่การไม่ใช่สิทธิร้องทุกข์ของผู้เสียหายจะส่งผลต่อการดำเนินคดีอาญาต่อส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นคดีอาญาต่อแผ่นดินจะไม่มีผลต่อการดำเนินคดีอาญาของตำรวจ โดยที่ มาตรา 1 (7) ได้บัญญัติว่า คำร้องทุกข์ หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ทั้งนี้ มาตรา 121 กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง

⁸ มาตรา 2 (8) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลผู้ตัวหรือไม่มีก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ การร้องทุกข์จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการดำเนินคดีอาญาในความผิดต่อส่วนตัว

2. สิทธิในการฟ้องคดีเอง

ในหลายประเทศมีหลักการดำเนินคดีอาญาว่าเป็นเรื่องที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญากระทบต่อความมั่นคงและความสงบสุขของรัฐ การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเท่านั้น กลไกและหน่วยงานของรัฐถูกสร้างขึ้นเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งก่อนจะมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลได้จะต้องผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอน มีการสืบสวนสอบสวนและตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดี จนเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ต้องหาจะกระทำความผิดจริง พนักงานอัยการจึงจะฟ้องคดีอาญาต่อศาลว่าจำเลยกระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 28 กำหนดให้พนักงานอัยการและผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล ผู้เสียหายจึงมีอำนาจเทียบเท่าพนักงานอัยการในการเริ่มคดีอาญา แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยอมรับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและเอกชนควบคู่กันและยอมรับสิทธิของเอกชนในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อต่อสู้คดีอาญาด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังไม่พร้อมที่จะให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีอาญาแต่ฝ่ายเดียว เพราะอาจมีการทุจริตบิดเบือนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือประสบปัญหาความล่าช้าของเจ้าหน้าที่ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการอำนวยความยุติธรรมทางอาญา⁹

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องคดีอาญาเองจึงยังคงมีความสำคัญอยู่เพราะสอดคล้องกับสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้เสียหาย อีกทั้งขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาของไทยที่ให้ผู้เสียหายมีสิทธิในการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองได้กำหนดให้มีความแตกต่างด้านกระบวนการพิจารณาความอาญาในชั้นศาล เพราะต้องกลับรื้อคดีอาญาที่จะเข้ามาสู่สารบบความของศาลก่อน เช่นการไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญาที่กำหนดให้คดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เว้นแต่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีในข้อหาเดียวกัน หากผู้ฟ้องคดีเป็นพนักงานอัยการ

⁹ อุทัย อาทิวะช, คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: วิเจพริ้นติ้ง, 2558), หน้า 177-178.

แล้วไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่เมื่อศาลเห็นควรจะให้ไต่สวนมูลฟ้องก็ได้¹⁰ บทบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อตรวจสอบมูลความแห่งคดีก่อนที่ศาลจะรับไว้พิจารณาและป้องกันราษฎรกลั่นแกล้งฟ้องร้องคดีต่อกัน

การที่ผู้เสียหายและพนักงานอัยการสามารถใช้อำนาจฟ้องคดีอาญาได้ยังไม่เป็นการตัดอำนาจฟ้องคดีของอีกฝ่ายหนึ่งแม้จะเป็นการฟ้องในความผิดฐานเดียวกันที่กระทำลงโดยจำเลยคนเดียวกันก็ตาม และไม่ทำให้คดีอาญากลายเป็นฟ้องซ้อนด้วย แต่ศาลอาจมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาทั้ง 2 คดีเข้าด้วยกันได้ตามมาตรา 33¹¹ หากศาลเห็นเองหรือโจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลก่อนมีคำพิพากษา แตกต่างจากกรณีที่มีผู้เสียหายหลายรายในการกระทำความผิดครั้งเดียวกันและผู้เสียหายต่างยื่นฟ้องคดีอาญาแยกต่างหากจากกัน ศาลจะสั่งให้รวมการพิจารณาคดีตามมาตรา 33 ไม่ได้ เพราะกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าต้องเป็นกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายฟ้องคดีเดียวกันเท่านั้น แม้ว่าผู้เสียหายแต่ละรายจะสามารถฟ้องคดีเองได้ไม่เป็นฟ้องซ้อนและหากสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของผู้เสียหายคนใดระงับไปก็ย่อมไม่ส่งผลต่อคดีอาญาที่ฟ้องโดยผู้เสียหายรายอื่นด้วยเพราะเป็นสิทธิเฉพาะตัว

3. สิทธิในการยุติคดี

จากการที่ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ในคดีอาญาเพื่อแสดงความประสงค์ว่าตนเองต้องการให้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด ในขณะที่ตัวผู้เสียหายเองก็มีสิทธิที่จะยุติการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดได้เช่นกัน โดยมีเงื่อนไขในการยุติคดีตามมาตรา 39 (2) ที่บัญญัติว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือ

¹⁰ มาตรา 162 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

(1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (2)

(2) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา”

¹¹ มาตรา 33 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“คดีอาญาเรื่องเดียวกันซึ่งทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างได้ยื่นฟ้องในศาลชั้นต้นศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ศาลนั้น ๆ มีอำนาจสั่งให้รวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน เมื่อศาลเห็นชอบโดยผลการหรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องในระยะใดก่อนมีคำพิพากษา

แต่ทว่าจะมีคำสั่งเช่นนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของศาลอื่นนั้นก่อน”

ยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่ต้องพิจารณาว่าคดีนั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลใดหรือไม่ หากกรณีเป็นคดีอาญาแผ่นดิน สิทธิของผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีก็สิ้นสุดไปเช่นกัน ผู้เสียหายไม่สามารถร้องทุกข์ ฟ้องคดีใหม่หรือขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาแผ่นดินนั้นได้อีก แต่สิทธิของพนักงานอัยการยังไม่ยุติไป พนักงานอัยการยังมีสิทธิฟ้องและพนักงานสอบสวนมีสิทธิสอบสวนตามมาตรา 126¹²

ทั้งนี้ มีข้อพิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอีกเรื่องหนึ่งว่า กรณีที่ความประสงค์ของผู้เสียหายที่แสดงออกต้องการที่จะดำเนินคดีแก่จำเลย แม้ผู้เสียหายจะเป็นผู้เยาว์และผู้แทนโดยชอบธรรมมีสถานะเป็นผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามมาตรา 5 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยหลักแล้วผู้แทนโดยชอบธรรมจึงสามารถถอนคำร้องทุกข์แทนได้ตามมาตรา 126 ด้วยก็ตาม แต่ผู้แทนโดยชอบธรรมจะถอนคำร้องทุกข์โดยฝ่าฝืนความประสงค์ของผู้เสียหายที่แท้จริงซึ่งเป็นผู้เยาว์ไม่ได้ ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงไม่มีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับไป¹³

4. สิทธิเรียกร้องร้องทางแพ่งในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายความว่า คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือความรับผิดในทางแพ่งที่เกิดจากผลของการกระทำความผิดอาญาโดยตรง เช่น ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวนั้นย่อมเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้ด้วย หลักการที่สำคัญของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาคือจะต้องเป็นคดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญาเท่านั้น หากเป็นเรื่องที่แยกต่างหากจากกันก็ต้องไปใช้สิทธิในทางแพ่งโดยเฉพาะ และจะขอให้ศาลอาญาพิจารณาไปพร้อมกับความผิดอาญาตามที่ฟ้องไม่ได้

5. สิทธิในการคัดค้านคำให้การในชั้นสอบสวนของจำเลย

คำให้การในชั้นสอบสวนของจำเลยหากได้มีการแจ้งสิทธิถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดี อาจใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิด

¹² มาตรา 126 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้ ในคดีซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว การถอนคำร้องทุกข์เช่นนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีนั้น”

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 793/2557

ของจำเลยในคดีอาญาได้แล้วแต่กรณี ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้จำเลยมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนา คำให้การในชั้นสอบสวนรวมทั้งเอกสารประกอบคำให้การนั้นด้วย ตามที่ปรากฏในมาตรา 8¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนผู้เสียหายเองก็มีสิทธิที่จะตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การ ในชั้นสอบสวนและเอกสารประกอบคำให้การนั้นเช่นเดียวกัน แต่การที่ผู้เสียหายจะใช้สิทธิดังกล่าวได้ ยังต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่พนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้วเท่านั้น

6. สิทธิในการมีล่ามแปลภาษา และสิทธิในการมีล่ามแปลภาษามือ

แนวคิดเรื่องสิทธิในการมีล่ามได้รับการยอมรับจากสากลและเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง สิทธิการมีล่ามสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นสิทธิที่ได้รับรองตามกฎหมายเพราะ บทบัญญัติมาตรา 13 วรคแรกได้กำหนดให้การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาต้องใช้ ภาษาไทยเท่านั้น ประกอบกับการที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคล และอาจเกี่ยวพันถึงความมั่นคงของประเทศด้วยในกรณีความผิดต่อแผ่นดิน เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน การสื่อสารระหว่างกันจึงจำเป็นต้องมีล่ามแปลภาษา ช่วยเหลือให้บุคคลสามารถเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมตามสิทธิของตนเองได้

7. สิทธิในการได้รับแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี

การฟ้องร้องคดีอาญาสามารถกระทำได้โดยผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการ แต่การแสวงหา พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดโดยตัวผู้เสียหายเองที่เป็นเพียงราษฎรทั่วไปมีความยากลำบากกว่า การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ การดำเนินกระบวนการยุติธรรม

¹⁴ มาตรา 8 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

(1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

(2) แต่งทนายความแก่ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และ ศาลฎีกา

(3) ปกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว

(4) ตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ

(5) ตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่า ถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น

(6) ตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหายมีสิทธิตามวรรคหนึ่ง (6) เช่นเดียวกับจำเลยด้วย”

ทางอาญาโดยรัฐจึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายเพราะรัฐสามารถใช้อำนาจรัฐแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ง่ายกว่าเอกชน เมื่อการรวบรวมหรือแสวงหาพยานหลักฐานที่จะใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลยยังคงเป็นอุปสรรคต่อผู้เสียหาย กฎหมายจึงได้รับรองสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ร้องทุกข์ในการได้รับแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีและให้ผู้เสียหายร้องขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดีได้ ภายใต้เงื่อนไขเรื่องอายุความฟ้องร้องคดีซึ่งปรากฏตามมาตรา 146¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึงคือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นทั้งกฎหมายและมาตรการหนึ่งที่รัฐรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้ให้ได้รับการเยียวยาและการช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติ เพราะรัฐมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันมิให้ประชาชนถูกล่วงละเมิดสิทธิหรือถูกระทำความผิดทางอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นต่อผู้เสียหายนั้น รัฐก็มีหน้าที่ต้องติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดดำเนินคดีเพื่อลงโทษตามกฎหมายและเยียวยาแก้ไขให้ผู้เสียหายได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดน้อยที่สุด

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 ได้นิยามความหมายของผู้เสียหายไว้ว่า ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น เป็นหลักการที่สอดคล้องกันกับความเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ส่วนค่าตอบแทน หมายถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ทั้งนี้แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามกฎหมายดังกล่าวนี้แล้วย่อมไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่พึงจะเรียกได้ตามกฎหมายอื่นอีก

¹⁵ ตามมาตรา 146 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ให้แจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ ให้จัดการปล่อยตัวไปหรือขอให้ศาลปล่อย แล้วแต่กรณี

เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ภายในกำหนดอายุความฟ้องร้อง”

การเรียกค่าตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นั้น ตามมาตรา 17 วางหลักไว้ว่าต้องเป็นความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติ อันได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 276 - มาตรา 278) ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต (มาตรา 288 - มาตรา 294) หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย (มาตรา 295 - มาตรา 300) หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก (มาตรา 301 - มาตรา 305) หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา (มาตรา 306 - มาตรา 308) ดังนั้นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานอื่นย่อมไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้

นอกจากผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนจากการถูกกระทำความผิดอาญานั้นแล้ว ในกรณี que ผู้เสียหายถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน พระราชบัญญัตินี้ยังให้สิทธิเรียกร้องและรับค่าตอบแทนตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น บทบัญญัติมาตรา 6 นี้ เป็นการรับรองว่ารัฐจะเยียวยาบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาด้วย มิใช่เพียงบุคคลที่เป็นผู้เสียหายที่แท้จริงเท่านั้น

จากที่ได้กล่าวถึงกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย สังเกตได้ว่ากฎหมายของไทยมีบทบัญญัติที่มีหลักการสอดคล้องกับปณิญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 โดยการได้รับการชดเชยค่าสินไหมจากรัฐตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาเป็นถ้วนเงินอย่างเหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ในขณะที่สิทธิในการฟ้องร้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาสอดคล้องกับสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด และสิทธิบางประการไม่ได้มีเนื้อหาแห่งสิทธิที่จะคุ้มครองหรือเยียวยาผู้เสียหายโดยตรง แต่มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มเติมให้แก่ผู้เสียหาย เช่น สิทธิในการมีล่าม สอดคล้องกับเรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อที่ปรากฏตามปณิญาดังกล่าว

ส่วนสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมอย่างสิทธิในการร้องทุกข์ สิทธิในการยุติคดี สิทธิในการฟ้องร้องคดีเอง ในคดีความผิดอันยอมความได้จะมีลักษณะเป็นการให้ผู้เสียหายเลือกใช้สิทธิได้ตามความประสงค์ เนื่องจากบางกรณีผู้เสียหายไม่ได้ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมายแต่ต้องการให้อภัยหรือเก็บไว้เป็นความลับเพื่อความสบายใจของตนเองมากกว่า จึงไม่ใช่เรื่องที่กฎหมายต้องเข้าไปบังคับดำเนินคดีโดยสิ้นเชิง เว้นแต่ในคดีที่

ร้ายแรงหรือความผิดที่ไม่อาจยอมความได้ซึ่งบุคคลที่ไม่ใช่ผู้เสียหายสามารถกล่าวโทษ และพนักงานสอบสวนสามารถเริ่มต้นสืบสวนสอบสวนคดีได้เอง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณานิยามของคำว่าผู้เสียหาย หนืออาชญากรรม บทบัญญัติในประมวลกฎหมายของไทยที่ให้ผู้เสียหาย ได้แก่ ผู้เสียหายที่แท้จริงและบุคคลผู้จัดการแทนผู้เสียหาย ประกอบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักเรื่องผู้เสียหายโดยนิตินัย พบว่าการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายมีหลักเกณฑ์หลายประการที่อาจใช้ศึกษาร่วมกับทฤษฎีอื่นได้ โดยเฉพาะเรื่องผู้เสียหายที่แท้จริงและบุคคลผู้จัดการแทนว่ากรณีที่มีความประสงค์ของบุคคลทั้งสองขัดแย้งกัน หากผู้เสียหายที่แท้จริงไม่สามารถทดแทนบุคคลผู้จัดการแทนได้ด้วยเหตุเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล ควรจะมีวิธีการใดที่จะนำมาปรับใช้ต่อไปเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่แท้จริงซึ่งเป็นประเด็นหลักของวิทยานิพนธ์เล่มนี้

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เยาว์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการกำหนดนิยามของคำว่าผู้เยาว์ไว้โดยเฉพาะ แต่มาตรา 19 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ เป็นเกณฑ์อายุที่กำหนดเพื่อระบุให้แน่นอนว่า บุคคลใดบ้างที่กฎหมายถือว่ามีความเจริญออกงามทางสติปัญญา ถือว่าเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มที่ สามารถจัดการงานและมีความรับผิดชอบของตนเองได้ เมื่อถึงเกณฑ์อายุดังกล่าวจะเรียกว่าบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะ และมีความสามารถในการทำนิติกรรมได้โดยสมบูรณ์¹⁶ นอกจากนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้บัญญัติถึงการบรรลุนิติภาวะเมื่อชายและหญิงผู้เยาว์มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ทำการสมรส โดยได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้รับบุตรบุญธรรม หรือโดยศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้ในกรณีที่ชายและหญิงหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอายุไม่ถึง 17 ปี¹⁷

แม้กฎหมายจะรับรองให้ผู้เยาว์มีสภาพบุคคลและสามารถถือสิทธิได้เช่นเดียวกับคนทั่วไปที่บรรลุนิติภาวะ แต่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองการใช้สิทธิของผู้เยาว์เป็นพิเศษ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าผู้เยาว์เป็นผู้อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์จึงยอมเป็นผู้อ่อนวินิจฉัย และยังไม่อยู่ในฐานะที่จะใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างบริบูรณ์ กฎหมายจึงจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิของผู้เยาว์และ

¹⁶ กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมายบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), หน้า 62-63.

¹⁷ มาตรา 20 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448”

กำหนดให้ผู้เยาว์ต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งปกติได้แก่บิดามารดา¹⁸ โดยในประเทศไทยปรากฏหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดการใช้สิทธิของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหลักการสำคัญคือกำหนดความสัมพันธ์ของบุคคลระหว่างกันในทางเอกชน โดยนิติกรรมคือการอันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยใจสมัคร มุ่งตรงต่อการผูกสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ¹⁹ ทั้งนี้ความสามารถในการกระทำการที่มีผลทางกฎหมายอาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท²⁰ ได้แก่

1. ความสามารถในการทำนิติกรรม

การแสดงเจตนามุ่งต่อผลทางกฎหมายตามความสมัครใจของผู้กระทำคือความสามารถในการทำนิติกรรม ซึ่งกฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่าผู้ใช้สิทธิเช่นนั้นต้องเป็นผู้มีเหตุผลและมีความเข้าใจในการตัดสินใจของตนซึ่งกฎหมายเรียกว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ ในขณะที่ผู้เยาว์แม้จะมีความประสงค์ในทางข้อเท็จจริงแต่ยังไม่อาจมีความประสงค์ต่อผลในทางกฎหมายได้ กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้เยาว์มีผู้แทนโดยชอบธรรมทำการเหล่านั้นให้มีผลตามกฎหมายสมบูรณ์แทน โดยจะเป็นผู้ใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่แทนผู้เยาว์ตามที่มาตรา 1569²¹ และมาตรา 1571²² ได้บัญญัติไว้ โดยหลักทั่วไปเรื่องการทำนิติกรรม

¹⁸ มาตรา 1566 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มารดาหรือบิดาตาย
- (2) ไม่แน่นอนว่ามารดาหรือบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (3) มารดาหรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) มารดาหรือบิดาต้องเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน
- (5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา
- (6) บิดาและมารดาตกลงกันตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้”

¹⁹ มาตรา 149 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

²⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมายบุคคล, หน้า 56.

²¹ มาตรา 1569 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร ในกรณีที่บุตรถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี”

²² มาตรา 1571 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ของผู้เยาว์ปรากฏในมาตรา 21 ที่วางหลักว่า ผู้เยาว์กระทำการใดก่อนได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมเป็นโมฆียะ²³ กล่าวคือผูกพันผู้เยาว์ แต่อาจถูกบอกล้างหรือปฏิเสธความผูกพันจากคู่สัญญาฝ่ายผู้เยาว์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการบอกล้างโดยผู้แทนโดยชอบธรรมหรือตัวผู้เยาว์เองเมื่อพ้นจากสถานะผู้เยาว์แล้ว และหลักทั่วไปเกี่ยวกับความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ บางประเทศอาจกำหนดให้นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนตกเป็นโมฆะ บางประเทศก็มีหลักให้นิติกรรมนั้นไม่ผูกพันผู้เยาว์จนกว่าจะได้รับสัตยาบันจากผู้แทนโดยชอบธรรม ในขณะที่การเป็นโมฆียะตามกฎหมายไทยจะผูกพันผู้เยาว์แบบไม่สมบูรณ์จนกว่าจะถูกบอกล้างหรือได้รับการให้สัตยาบันเพื่อผูกพันโดยสมบูรณ์

2. ความสามารถในการกระทำละเมิดหรือความสามารถรับผิด

บุคคลที่จะกระทำละเมิดได้ต้องมีความสามารถที่จะกระทำการโดยรู้สำนึก และต้องประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลจากการกระทำของตนว่าจะก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น แม้มิได้เล็งเห็นผลก็ต้องกระทำโดยขาดความระมัดระวังตามที่ควรมี ดังนั้นหากผู้เยาว์มีวุฒิภาวะมากเพียงพอที่จะรู้ผิดชอบ เข้าใจในผลแห่งการกระทำนั้นของตนเองแล้วทำให้ผู้อื่นเสียหายย่อมเป็นละเมิด ทั้งนี้จะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปว่าผู้เยาว์ในอายุเท่าใดจะทราบผลแห่งการกระทำในระดับใดบ้าง ความสามารถในการทำละเมิดจึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปตามพฤติการณ์ปรากฏ แตกต่างจากความสามารถในการทำนิติกรรมที่มีการตั้งเกณฑ์อายุกำหนดไว้อย่างชัดเจน

3. ความสามารถในการกระทำการอันมีผลทางกฎหมายอย่างอื่น²⁴

เป็นความสามารถในการกระทำการบางอย่างซึ่งไม่ใช่นิติกรรม ได้แก่ การกระทำที่มีผลทางกฎหมายแม้ว่าผู้กระทำไม่ได้มุ่งตรงต่อการก่อให้เกิดผลทางกฎหมายใดๆ ก็ตาม เพราะการกระทำเหล่านี้เพียงแต่ผู้กระทำมุ่งต่อผลทางข้อเท็จจริงก็เพียงพอแล้ว เช่น การแจ้งเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 หรือการจัดการงานนอกสั่งตามมาตรา 406 เป็นต้น บุคคลที่กระทำการอันมีผลทาง

“อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ”

²³ มาตรา 21 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ผู้เยาว์จะทำการนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

²⁴ กิตติศักดิ์ ปรกติ, หลักกฎหมายบุคคล, หน้า 60.

กฎหมายจึงยอมได้สิทธิตามกฎหมาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นจะประสงค์ต่อผลทางกฎหมายหรือคำนึงถึงความสามารถในการทำนิติกรรมของบุคคลดังกล่าวเลย พิจารณาเพียงแค่ว่าบุคคลนั้นมีความเจริญทางจิตใจมากพอที่จะมีเจตนาตามข้อเท็จจริง รู้และเข้าใจในการกระทำของตนเองหรือไม่ หากมีครบถ้วนทุกประการและได้กระทำในทางกายภาพไปแล้วย่อมเกิดผลในทางกฎหมายเสมอ

ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์หัวข้อนี้ที่พบในการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจำกัดการใช้สิทธิของผู้เยาว์คือ การจำกัดการใช้สิทธิของผู้เยาว์ในฐานะผู้เสียหายซึ่งเป็นผลมาจากบทบัญญัติเรื่องความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดกระบวนการดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นศาล ในชั้นสืบสวนสอบสวนและบทบัญญัติเรื่องพยานหลักฐาน ตามหลักการในมาตรา 28 ผู้เสียหายทุกคนย่อมสามารถฟ้องคดีอาญาได้ แต่ได้มีการนำบทบัญญัติเรื่องความสามารถมาปรับใช้เพื่อจำกัดการใช้สิทธิฟ้องคดีของผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ แม้ว่ามาตรา 3 มาตรา 5 และมาตรา 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะไม่ได้มีการบัญญัติโดยชัดแจ้งว่าห้ามผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเอง แต่ก็มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีดังกล่าวว่าผู้เยาว์นั้นไม่สามารถฟ้องคดีเองหรือขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญาได้ แม้ว่าผู้แทนโดยชอบธรรมจะได้ให้ความยินยอม ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 563/2517 วางหลักไว้ว่า ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์เข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ โดยบิดาให้ความยินยอมนั้นมิได้เป็นไปตามบทบังคับอันว่าด้วยความสามารถของบุคคลตามกฎหมาย เพราะในคดีอาญานั้นผู้เยาว์จะเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ต้องกระทำโดยผู้แทน ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3, 5 และ 6

การฟ้องร้องคดีอาญาหรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมเป็นเรื่องการใช้สิทธิของผู้เสียหายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 เรื่องอำนาจของผู้จัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับกรณีการร้องทุกข์ แต่ในทางตรงกันข้ามได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักว่าผู้เยาว์สามารถร้องทุกข์ด้วยตนเองได้แม้ว่าจะไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3915/2551 วางหลักไว้ว่า ป.วิ.อ. มาตรา 2 (7) และมาตรา 123 มิได้บัญญัติว่า การร้องทุกข์ของผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือบุคคลดังกล่าวต้องลงลายมือชื่อในการร้องทุกข์ของผู้เยาว์ด้วย ดังนั้น ผู้เยาว์จึงมีอำนาจร้องทุกข์ด้วยตนเองได้

ส่วนการถอนคำร้องทุกข์นั้นศาลฎีกาได้เคยมีแนววินิจฉัยว่าผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายจะขอถอนคำร้องทุกข์เองไม่ได้ เนื่องจากการถอนคำร้องทุกข์จะทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 (2) เป็นการจำหน่ายสิทธิรูปแบบหนึ่งที่อาจส่งผลเสียต่อผู้เยาว์ได้หากผู้เยาว์ถูกชักจูงใจให้ถอนคำร้องทุกข์ทั้งการถอนคำร้องทุกข์ไม่ได้บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 3 (3) อย่างกรณีการถอนฟ้องคดีอาญา แต่อาจเข้ากรณีการยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัวตามมาตรา 3 (5) อีกทั้งผู้แทนโดยชอบธรรมเองก็ไม่สามารถถอนคำร้องทุกข์ให้ขัดต่อความประสงค์ในการดำเนินคดีของผู้เยาว์ได้ เนื่องจากผู้เยาว์ยังคงเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงในคดีอาญา จึงต้องพิจารณาความต้องการของผู้เสียหายที่แท้จริงในการดำเนินคดีเป็นหลัก แนวคำพิพากษาศาลฎีกามีดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1074/2477 วางหลักไว้ว่า การขอถอนฟ้องในคดีอาชญาถือว่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งในคดีความผิดต่อส่วนตัวผู้เยาว์ไม่มีอำนาจขอถอนฟ้องคดีได้ก่อนได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม การร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำทางอาชญาไม่นับว่าเป็นนิติกรรมตามประมวลแพ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 793/2557 วางหลักไว้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 39 (2) บัญญัติให้ คดีความผิดต่อส่วนตัว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ เมื่อได้มีการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การถอนคำร้องทุกข์ก็ดี การถอนฟ้องก็ดี การยอมความก็ดี มีลักษณะแตกต่างกันกฎหมายจึงบัญญัติไว้ทั้งสามกรณี หากจะเอาการยอมความไปปนกับการถอนคำร้องทุกข์ได้ไม่ เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าฝ่ายผู้เสียหายกระทำการใดๆ ให้เห็นว่าเป็นการถอนคำร้องทุกข์ การที่ศาลอุทธรณ์เอาบันทึกตกลงชดใช้ตามหลักมนุษยธรรมที่บิดาของผู้เสียหายกับบิดาของจำเลยตกลงยอมความกันไปอ้างว่าเป็นการถอนคำร้องทุกข์จึงหาทำได้ไม่ ทั้งคดีนี้ผู้เสียหายเบิกความว่าประสงค์ดำเนินคดีแก่จำเลยทั้งเบิกความว่าฝ่ายบิดาของจำเลยตกลงจะชดใช้ค่าเสียหายให้เป็นเงิน 270,000 บาท แต่ก็ไม่ได้รับเงินจำนวนดังกล่าวครบถ้วนอันเป็นการเบิกความอ้างว่าฝ่ายจำเลยหาได้กระทำตามข้อตกลงที่ให้ไว้ไม่ ความประสงค์ของผู้เสียหายที่แสดงออกจึงต้องการที่จะดำเนินคดีแก่จำเลยแม้ผู้เสียหายจะมีอายุ 19 ปีซึ่งเป็นผู้เยาว์ และบิดาสามารถถอนคำร้องทุกข์แทนได้ตามมาตรา 126 ก็ตาม แต่จะถอนคำร้องทุกข์โดยฝืนความประสงค์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้เยาว์หาทำได้ไม่ ดังนั้นการกระทำดังกล่าวหาไม่ผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับไปไม่

จากที่กล่าวมามีประเด็นน่าพิจารณาว่าศาลฎีกาวินิจฉัยความสามารถของผู้เยาว์ในการดำเนินคดีในเรื่องการฟ้องคดีและการร้องทุกข์ไว้แตกต่างกัน ทั้งที่ 2 กรณีดังกล่าวได้บัญญัติเอาไว้ใน

มาตรา 3 ว่าผู้จัดการแทนผู้เสียหายสามารถกระทำได้ และไม่ได้มีบทกฎหมายห้ามผู้เยาว์ไม่ให้กระทำ เช่นเดียวกัน อีกทั้งยังส่งผลคือเป็นการเริ่มต้นการดำเนินคดีอาญาของผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายนั้น เช่นเดียวกัน แต่คำพิพากษาของศาลใน 2 กรณีกลับวางหลักเอาไว้แตกต่างกันไป จึงเป็นการจำกัดไม่ให้ผู้เยาว์ใช้สิทธิฟ้องร้องคดีด้วยตนเองอันเป็นสิทธิของผู้เสียหายประเภทหนึ่งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารับรองไว้

ประการถัดไปผู้เขียนจะกล่าวถึงกฎหมายของประเทศไทยที่มุ่งคุ้มครองผู้เยาว์ เนื่องจากผู้เยาว์มีความอ่อนแอทางกายภาพและอ่อนประสบการณ์จึงสามารถตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ทั้งนี้นิยามของคำว่าผู้เยาว์จะครอบคลุมถึงกลุ่มบุคคลอายุไม่เกิน 20 ปี ในขณะที่กฎหมายคุ้มครองบุคคลที่มีอายุน้อยในประเทศไทยที่ใกล้เคียงกับการคุ้มครองผู้เยาว์มากที่สุดคือพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก การสงเคราะห์เด็ก หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยให้นิยามคำว่า เด็กว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมุ่งคุ้มครองเด็กที่มีปัญหาความประพฤติหรือการทำความผิดอาญา จัดให้มีศาลหรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เน้นการฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ทำความผิด พระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับจึงมีหลักการสำคัญสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ประเทศไทยได้มีกฎหมายรับรองกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายในหลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และนิยามหลักการดังกล่าวอย่างกว้างด้วยคำว่า ทารุณกรรม²⁵ พระราชบัญญัติดังกล่าวห้ามมิให้ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อีกทั้งกำหนดให้บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น แพทย์ พยาบาล ครู หรือบุคคลใดก็ตามที่พบเห็น ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือตำรวจทราบเมื่อปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรม

²⁵ มาตรา 4 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนั้น ยังมีความผิดที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยจำนวนหนึ่งเป็น ความผิดที่ระบุไว้ชัดเจนว่ากรรมของการกระทำความผิดจะต้องเป็นผู้เยาว์โดยเฉพาะ อาจกำหนดเป็น มาตรฐานแยกต่างหากจากความผิดฐานอื่นหรือกำหนดเป็นบทเพิ่มโทษสำหรับการกระทำความผิด ฐานนั้นก็ได้ ด้วยเหตุที่ผู้เยาว์นั้นอ่อนประสบการณ์ ถูกชักจูงไปเพื่อเป็นเหยื่อในการกระทำความผิด ได้ง่าย ทั้งผลกระทบจากการกระทำความผิดดังกล่าวจะส่งผลต่อชีวิตหรือจิตใจของผู้เยาว์ในระยะยาว

ความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำต่อผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ความผิด ฐานกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี (มาตรา 277) ความผิดฐานกระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี (มาตรา 279) ความผิดฐานพาบุคคลอายุเกิน 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปีไปเพื่อการอนาจาร (มาตรา 283 ทวิ) ความผิดฐานช่วยหรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกิน 16 ปีให้ฆ่าตนเอง (มาตรา 293) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี (มาตรา 306) ความผิดฐานเป็นธุระจัดหาบุคคลอายุเกิน 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปี (มาตรา 312 ตร.) ความผิดฐานพรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปีไปจากบิดามารดา (มาตรา 317) ความผิดฐานพรากผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปีไปจากบิดามารดา (มาตรา 318) ความผิดฐานพรากผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปีไปจากบิดามารดาเพื่อหากำไรหรือ เพื่อการอนาจาร (มาตรา 319) ความผิดฐานทารุณเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี (มาตรา 398)

นอกจากความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำต่อผู้เยาว์ยังมีการกำหนดบทเพิ่มโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับในกรณีที่มีความผิดนั้นได้กระทำลงต่อผู้เยาว์ เช่น ความผิดฐานเป็นธุระจัดหาหรือพาไปเพื่อการอนาจาร (มาตรา 282) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท แต่หากได้กระทำลงต่อบุคคลอายุเกิน 15 ปีแต่ยังไม่เกิน 18 ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือกระทำลงต่อเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท จากบทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นว่ายิ่งผู้เสียหายมีอายุน้อยเท่าไร อัตราโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับก็จะยิ่งมากขึ้น

การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษเพิ่มขึ้นต้องอาศัยองค์ประกอบความผิดคืออายุของผู้เสียหายในการกระทำความผิดนั้นด้วย ในอดีตจึงมีการอ้างความไม่รู้อายุของผู้เสียหายหรือไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดเพื่อที่ผู้ก่อคดีจะไม่ต้องรับโทษที่รุนแรงขึ้น ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาจึงได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจกล่าวอ้างความไม่รู้อายุของเด็กเพื่อให้พ้นจากความผิดนั้นได้หากเป็นการกระทำความผิดต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี ปรากฏในมาตรา 285/1 สำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศ และมาตรา 321/1 สำหรับความผิดต่อเสรีภาพ

นอกจากการคุ้มครองผู้เยาว์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว และการบัญญัติความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำต่อผู้เยาว์โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ไว้แตกต่างจากกรณีผู้เสียหายทั่วไป เนื่องจากสภาพจิตใจและประสบการณ์ในชีวิตของผู้เยาว์ยังไม่มากเพียงพอที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการยุติธรรมทางอาญาได้แก่เช่นผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว การสอบสวนหรือการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีอาญาจากผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์จึงต้องกระทำโดยวิธีการเฉพาะ

การให้ผู้เสียหายหรือพยานที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีเข้ารับการถามปากคำ การสืบพยาน และการชี้ตัวผู้ต้องหาจะต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการอยู่ร่วมด้วย โดยมุ่งหมายมิให้บุคคลนั้นได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและสภาวะทางจิตใจจากกระบวนการยุติธรรม แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในอดีตมิได้จำกัดประเภทคดีซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษอย่างแท้จริงไว้ จึงทำให้การดำเนินคดีบางประเภทเป็นไปด้วยความล่าช้าโดยไม่จำเป็นและการถามปากคำมีความซ้ำซ้อนในแต่ละขั้นตอน ส่งผลให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมเกินสมควร ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยกำหนดประเภทคดีที่จะใช้วิธีการเฉพาะเอาไว้ 8 ประเภทตามมาตรา 133 ทวิ ที่วางหลักไว้ว่า

“ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึง สิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูก ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็น พยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวน ถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอน บุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กใน กรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

จากที่ผู้เขียนกล่าวในหัวข้อนี้ การใช้สิทธิของผู้เยาว์ตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้วยเหตุที่กฎหมาย ต้องการปกป้องผู้เยาว์จากการใช้สิทธิไปในทางที่เสียหายต่อตนเอง บทบัญญัติว่าด้วยความสามารถที่ จำกัดการใช้สิทธิของผู้เยาว์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้ถูกนำมาใช้ในการฟ้องคดีอาญา ของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เนื่องจากผู้เยาว์ยังไม่เจริญเติบโตทาง ความคิดเต็มที่ อ่อนอายุและด้อยประสบการณ์ ผู้เยาว์จึงไม่สามารถฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองได้ รวมทั้งไม่สามารถฟ้องร้องคดีอาญาโดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมได้เพราะจะขัดต่อ บทบัญญัติเรื่องความสามารถของบุคคล ผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องเป็นผู้ฟ้องคดีเอง แตกต่างจาก กรณีการร้องทุกข์ที่ผู้เยาว์สามารถกระทำด้วยตนเองได้

ทว่าผู้เยาว์ที่ เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีลักษณะต่างจากผู้เสียหายที่เป็นบุคคลบรรลุนิติภาวะแล้ว ทั้งจากทฤษฎีในเชิงอาชญาวิทยาที่ผู้เยาว์นั้นอ่อนแอ ง่ายต่อการตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิด และผลการสำรวจยังแสดงให้เห็นว่าผู้เยาว์ที่เป็นผู้กระทำความผิดมักมีประวัติ เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงไม่ว่าทางร่างกาย เพศหรืออารมณ์ ความเป็นผู้เยาว์นี้ยังส่งผลต่อ กระบวนการยุติธรรมที่จะปฏิบัติต่อผู้เยาว์ที่ เป็นผู้เสียหายด้วยวิธีการพิเศษซึ่งอาจมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่ผู้เยาว์ร้องขอมามีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการทางอาญาด้วย

โดยการที่กฎหมายกำหนดคดีความผิดบางประเภทที่จะต้องใช้วิธีการพิเศษนี้เอาไว้ภายใต้มาตรา 133 ทวิ จึงอาจนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ฐานความผิดที่ควรขยายอายุความ ในกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายได้นอกจากการพิจารณาตามความผิดที่มีลักษณะกระทำต่อผู้เยาว์ โดยเฉพาะ เนื่องจากบางฐานความผิดมีคุณธรรมทางกฎหมายที่มุ่งเน้นคุ้มครองเรื่องอื่นนอกจาก ตัวผู้เยาว์ เช่น ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ที่มุ่งคุ้มครองอำนาจในการปกครองของบิดามารดาหรือ ผู้ปกครองในขณะนั้น เป็นต้น

3.3 กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดอายุความในคดีอาญา

ประเทศไทยได้มีประวัติศาสตร์การกำหนดอายุความในคดีอาญามาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์สังคมไทยที่มีกรอบระยะเวลาเพื่อนำคดีมายังผู้ตัดสินคดีแม้ว่าการลงโทษในอดีตจะมีลักษณะรุนแรงกว่าปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีการพัฒนาบทบัญญัติอายุความทั่วไปจากครั้งอดีตและมีแนวคำพากษาศาลฎีกาในประเด็นเรื่องอายุความอยู่จำนวนมากแต่ยังมิได้มีการกำหนดอายุความพิเศษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อาศัยการบัญญัติในพระราชบัญญัติเฉพาะ เรื่องนั้นๆ แทน และผู้เขียนยังพบว่าหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เคยเสนอให้แก้ไขปรับปรุง บทบัญญัติเรื่องอายุความทั้งในกรณีฐานความผิดร้ายแรงและในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ด้วย อันจะ อธิบายในหัวข้อดังต่อไปนี้

3.3.1 วิวัฒนาการของกฎหมายไทยเกี่ยวกับอายุความ

ในประวัติศาสตร์สังคมไทยเกี่ยวกับกฎหมายอาญา เดิมมีเพียงจารีตประเพณีท้องถิ่นในการลงโทษกันเองระดับชุมชนเมืองสำหรับการกระทำที่คนในสังคมเห็นว่าควรประนามและลงโทษ เมื่อสังคมขยายขนาดใหญ่และมีประชากรมากขึ้นก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายรวบรวมความผิดที่สังคม เห็นว่าเป็นภัยไว้ในที่เดียวกันเพื่อให้ประชาชนได้ทราบสิ่งที่บัญญัติไว้เป็นความผิดและโทษที่จะได้รับ ซึ่งประเทศไทยได้มีกฎหมายในรูปแบบลายลักษณ์อักษรอยู่จำนวนหนึ่ง แต่มิได้เป็นการรวมเล่มใน ลักษณะของประมวลกฎหมาย เช่น กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะวิเวก เป็นต้น

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการจัดทำประมวลกฎหมาย อาญาขึ้นเนื่องจากปัจจัยด้านการต่างประเทศและการเมืองการปกครอง ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแรกดังกล่าวเรียกว่ากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และมีระยะเวลาการใช้บังคับ 48 ปีก่อน การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 หรือประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งการอธิบายหัวข้อนี้จะกล่าวถึงกฎหมายลายลักษณ์อักษร ที่เกี่ยวข้องกับอายุความอันมีความเก่าแก่ไล่เรียงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1) มังรายศาสตร์

ตามความที่ปรากฏในอารัมภบทโดยนายเอ. บี. กริสโวลด์และ ดร. ประเสริฐ ฦ นคร ในหนังสือมังรายศาสตร์ฉบับที่ ดร. ประเสริฐ ฦ นคร ได้เรียบเรียงให้เป็นภาษาปัจจุบันจากต้นฉบับ อำนวยเสนาให้ พ.ศ. 2342 ระบุว่า มังรายศาสตร์ หรือมังกรศาสตร์ หรือวินัจฉัยมังราย เป็นกฎหมายของพระเจ้ามังรายกษัตริย์ของลานนาผู้ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 1835 มังรายศาสตร์มีลักษณะเป็นหนังสือกฎหมายและรวบรวมคำตัดสินหรือคำพิพากษาของพระเจ้ามังรายซึ่งได้ใช้กฎใน คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของชาวอินเดียมาปรับใช้กับรูปคดี

มังรายศาสตร์กล่าวถึงการปกครองเมืองโดยทั่วไปและเป็นการรวมกฎหมายทั้งในทางแพ่งและทางอาญาไว้ด้วยกันแบ่งเป็นหัวข้อลักษณะต่างๆ เช่น ลักษณะมรดก ลักษณะทรัพย์สินและลักพา โดยแต่ละลักษณะอาจมีรายละเอียดแยกเป็นมาตราย่อยกำหนดไว้มากน้อยแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามมังรายศาสตร์ยังมีบทบัญญัติกฎหมายที่ค่อนข้างเป็นระบบมากกว่ากฎหมายลักษณะโจร (ศิลาจารึกหลักที่ 38) ซึ่งสันนิษฐานว่าจารึกขึ้นมาในช่วงเวลาใกล้เคียงกันและมีแหล่งที่มาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เช่นเดียวกัน โดยกฎหมายลักษณะโจรมีเพียงการกำหนดฐานความผิดและโทษ²⁶ ส่วนถ้อยคำในมังรายศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอายุความในคดีอาญานั้นปรากฏในหัวข้อ อายุความยี่สิบปี เพียงมาตราเดียวความว่า

“คดีเรื่องฆ่าฟันกัน ปล้นชิงกัน ทบตีผูกมัดกัน เป็นชู้เมียกัน ชิงทรัพย์สินกัน ผากของกัน กู้หนี้สินชิงไรนาที่ดินกัน หรือคดีอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ หากมิได้กล่าวกันภายใน 20 ปี ให้พ้นอายุความไป แต่ถ้าหากได้กล่าวกันหลายครั้ง ก็ยังดำเนินคดีได้ หรือถ้าหากคู่ความยอมรับว่ามีคดีกันจริง ก็อาจดำเนินคดีได้แม้จะเกิน 20 ปีแล้ว”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะสังเกตได้ว่า อายุความ 20 ปีที่กำหนดไว้ในมังรายศาสตร์บังคับใช้กับทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยมีได้แยกประเภทของนิติกรรมหรือฐานความผิดในคดีอาญา ทั้งยังไม่ได้พิจารณาอัตราโทษและความร้ายแรงของลักษณะความผิด แต่เป็นการใช้อายุความ 20 ปีกับทุกกรณีที่เป็นคดีความ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขว่าแม้เวลาจะผ่านไปเกินกว่า 20 ปี ถ้าคดีนั้นกล่าวกันมาหลายครั้งก็ยังสามารถดำเนินคดีกันได้ หรือถ้าคู่ความยอมรับว่ามีคดีกันจริงก็ยังสามารถดำเนินคดีกันได้ ตามความเห็นของหลวงสุทิวาหนฤพุฒิ²⁷ ได้กล่าวไว้ว่า บทบัญญัติเช่นนี้อาจมีลักษณะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้

²⁶ อำนวย ปักษาสุข, "เนื้อหา คำศัพท์ สำนวนภาษา และรูปแบบการนำเสนอในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักษณะในกฎหมายตรา 3 ดวง" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <http://203.131.210.88/larts/culture/011057.pdf>

²⁷ หลวงสุทิวาหนฤพุฒิ, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท (2516), หน้า 238-239.

อายุความสะดุดหยุดลงตามกฎหมายใหม่ แม้ยังไม่ได้กำหนดผลว่าให้เริ่มนับอายุความใหม่แต่ต้นหรือให้นับอายุความต่อจากเดิมเฉกเช่นในกฎหมายปัจจุบัน

2) กฎหมายตราสามดวง

กฎหมายตราสามดวง คือ กฎหมายที่ได้มีการจัดหมวดหมู่และชำระในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงมีการเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 สาเหตุที่ต้องชำระกฎหมายเนื่องจากกฎหมายในสมัยอยุธยา มีลักษณะกระจัดกระจายและมีบางส่วนที่ไม่ถูกต้องเป็นไปตามหลักความยุติธรรม แม้จะไม่ได้มีสถานะเป็นประมวลกฎหมายโดยแท้จริงแต่กฎหมายตราสามดวงนับเป็นกฎหมายฉบับแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ที่ได้สะท้อนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของไทยเป็นอย่างดี²⁸ โดยกฎหมายตราสามดวงได้ใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงช่วงการปฏิรูประบบกฎหมายตามแบบตะวันตกในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้ กฎหมายตราสามดวงยังแสดงถึงการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมในสมัยอดีต โดยเนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงมีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติประกอบด้วย 28 เรื่อง เช่น พระธรรมนูญ พระไอยการลักษณะรับฟ้อง พระไอยการลักษณะพยาน พระไอยการลักษณะมรดก พระไอยการลักษณะวิวาท่าตักัน เป็นต้น แม้กฎหมายตราสามดวงจะไม่ได้มีการแยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาออกจากกันแบบระบบกฎหมายปัจจุบัน แต่กฎหมายตราสามดวงยังมีอิทธิพลต่อกฎหมายปัจจุบัน

สำหรับหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความ ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงส่วนพระไอยการลักษณะรับฟ้องซึ่งกล่าวถึงการรับฟ้อง การตัดฟ้อง และการตัดสำนวน กำหนดอายุความการฟ้องคดี โดยกำหนดเป็นเฉพาะกรณีไป มิได้เป็นการกำหนดอายุความใช้ทั่วไปเฉกเช่นในมั่งรายศาสตร์ อาทิ คดีวิวาท่าตักันไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ให้ฟ้องร้องภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวมิให้รับฟ้อง ส่วนคดีเล็กน้อยได้ให้ฟ้องร้องภายใน 3 เดือน หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวมิให้รับฟ้อง²⁹ ดังต่อไปนี้

²⁸ สุเมธ จีระชัยศิริ, "กฎหมายตราสามดวง" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา:

<https://parliamentmuseum.go.th/ar63-Law-enact.html>

²⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "200 ปี กฎหมายตราสามดวง" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=40>

“บทที่ 11 มาตรการหนึ่ง ทวยราษฎร์ทั้งหลายวิวาท ^{ดา} } กันด้วยเหตุประการใดๆ ถ้าจะ ร้องฟ้องพิพากษากล่าวหากันให้มาร้องฟ้องแต่ใน 15 วัน พันกว่านั้นอย่าให้รับฟ้องไว้บังคับบัญชาเป็น อันขาดทีเดียว

อนึ่งรู้เห็นว่าโจรลักทรัพย์สิ่งของตนไป ข้อความนั้นพอเป็นแต่สินไหมพิโน โทษเบาซึ่งจะ ยอมรับกันได้ดั้นก็ดี แลความ ^{ฝาก} } ทรัพย์สิ่งของแก่กันประการใดก็ดี แลความอาชญาผู้กมัดจำนอง กันเป็นต้นก็ดี อนึ่งมีผู้ใดบอกเล่าว่าเมียมีชู้ ^{มี} } ผู้รู้จักตัวชู้ปรากฏแล้วก็ดีแลจับชู้ได้ก็ดีถ้าจะกล่าวหา ฟ้องร้องกัน ท่านให้ฟ้องแต่ในสามเดือนลงมา พันนั้นอย่าให้รับบังคับบัญชา ถ้าป่วยไข้แลมีกิจ ราชการไป กลับมาแล้วให้ฟ้องร้องฟ้องคดีนั้น แต่ในเดือนหนึ่งลงมา พันกว่านั้นอย่าให้รับฟ้องไว้ พิจารณาเลย”³⁰

บทบัญญัติบทที่ 11 นี้ เป็นการกำหนดอายุความฟ้องร้องคดีสำหรับความผิดตามพระ โยัยการลักษณวิวาทต่ำตักันซึ่งกำหนดเอาไว้ 16 ฐานให้ฟ้องร้องคดีกันภายใน 15 วัน หาก ระยะเวลาผ่านไปเกินกว่า 15 วันไม่ให้นำคดีนั้นไว้พิจารณา ซึ่งสังเกตได้ว่าระยะเวลาในการฟ้องคดี ค่อนข้างสั้น อาจเป็นเพราะคดีวิวาทต่ำตักันเกิดจากความสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่าย ในขณะที่ ความผิดเล็กน้อยอย่างลักทรัพย์หรือความผิดที่กำหนดโทษเพียงการชำระค่าปรับกำหนดอายุความ ไว้เพียง 3 เดือนซึ่งมีอายุความที่สั้นกว่าปรากฏในมั่งรายศาสตร์อยู่มาก

ส่วนบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับอายุความเป็นการกำหนดรายกรณีตามแต่ฐานความผิดซึ่ง อาจแตกต่างกันไป อย่างเช่นที่ปรากฏในบทที่ 16 เรื่องการลักทรัพย์โดยที่ได้คืนสิ่งของนั้นแล้ว เจ้าของทรัพย์ยังต้องการเอาผิดแก่ผู้กระทำให้ว่ากล่าวภายใน 10 วันหรือหนึ่งเดือนซึ่งเป็น การกำหนดเวลาอายุความที่สั้นกว่าการลักทรัพย์ปกติ หรือในบทที่ 18 ที่เป็นเรื่องการทำร้ายร่างกาย ทุบตีให้ฟ้องร้องภายใน 3 – 4 วันซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นกว่ากรณีการวิวาทหรือลักทรัพย์เสียอีก

“บทที่ 16 มาตรการหนึ่ง ทรัพย์สิ่งของแลทาสทา ^{ชี} } ช่างฆ่าโคกระบือหายได้ตัวคืนมาถ้าแล เจ้าทรัพย์จะหาความแก่ผู้ลักควรให้ว่าแต่ใน ^{10 วัน} } พันกว่านั้นไซ้มิควรที่จะว่าความผู้ลักนั้นเลย ^{1 เดือน} } เพราะเหตุหมีได้เอามาว่ากฎหมาย แต่แรกได้มานั้น”

“บทที่ 18 มาตรการหนึ่ง ทุบตีหัวแตกฟันหักเอามากกฎหมายยังแพ่งอาญาให้พิจารณาสืบไป ถ้าอยู่ถึง ³ } วันมากกฎหมายจะรับหมีได้ ถ้าโจทหาร้องฟ้องเรียกพิจารณาได้” ⁴

³⁰ กรมศิลปากร, กฎหมายตราสามดวง (2521), หน้า 194-196.

จากการที่ได้ศึกษากฎหมายตราสามดวงแล้วพบว่าประเภทคดีอาญาที่ปรากฏนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความอาชญาราษฎร์และความอาชญาหลวง ส่วนคดีอุกฉกรรจ์ประเภทปล้นฆ่าจะเรียกว่า ความนครบาล³¹ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าคดีจำพวกที่อายุความสั้นมักจะเป็นความอาชญาราษฎร์ที่เกิดขึ้นเยอะ จึงต้องการให้ชำระคดีกันโดยเร็วเพื่อไม่ให้คดีเข้าสู่การพิจารณามากและเป็นภาระแก่ศาล

3) กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทยที่จัดทำขึ้นในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับว่าเป็นกฎหมายที่มีความเป็นสากลครั้งแรกเนื่องจากได้นำรูปแบบกฎหมายต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางในการยกร่าง เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตด้วยเหตุที่กฎหมายของไทยล้าหลังและเพื่อกำหนดโทษอาญาให้เหมาะสมขึ้นกว่าเดิมจึงได้ปฏิรูปกฎหมายโดยได้รับอิทธิพลของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จากนักศึกษากฎหมายชาวไทยที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษค่อนข้างมาก แต่ยังคงโปรดเกล้าให้บัญญัติในรูปแบบประมวลกฎหมายแบบซีวิลลอว์ตามอย่างประเทศในภาคพื้นยุโรป ทั้งนี้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ยังเป็นรากฐานที่สำคัญของประมวลกฎหมายอาญาในยุคปัจจุบัน³²

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอายุความในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ปรากฏในหมวดที่ 9 ว่าด้วยกำหนดเวลาที่จะฟ้องความและที่จะลงโทษในคดีทางอาญา จำนวน 9 มาตรา โดยมีหลักการกำหนดอายุความทั่วไปที่คล้ายคลึงกับในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันและยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสะดุดหยุดนับอายุความซึ่งต่อมาไม่ได้ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันอีก ดังต่อไปนี้³³

“มาตรา 78 การฟ้องคดีทางอาญานั้น ถ้ามิได้ยื่นฟ้องต่อศาลภายในเวลาที่ท่านได้ตั้งไว้เป็นกำหนดไซ้ร้ ท่านว่าคดีนั้นขาดอายุความ อย่าให้ศาลรับไว้พิจารณาเลย

และอายุความนั้น ท่านตั้งเป็นกำหนดไว้ตามประเภทคดีต่างกันดังนี้ คือ

- (1) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ฟ้องได้ในยี่สิบปี
- (2) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี ให้ฟ้องได้ในสิบห้าปี

³¹ ราชบัณฑิตยสถาน, กฎหมายตราสามดวง : พระทำนูน ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2553), หน้า 7.

³² พงษ์ธร ธัญญสิริ, "ย้อนดูอดีต เพื่อก้าวสู่อนาคตกฎหมายอาญาไทย," วารสารกระบวนการยุติธรรม 2, 2 (2009): 133-138.

³³ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127, (กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล, 2530), หน้า 37-39.

(3) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเดือนหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี ให้ฟ้องได้ในห้าปี

(4) คดีที่ความผิดต้องระวางโทษอย่างอื่น นอกจากที่ว่ามานี้ ให้ฟ้องได้ในหนึ่งปี”

“มาตรา 79 เวลาในระหว่างคดีเรื่องใดอยู่ในศาล คือในระหว่างร้องขอต่อศาลด้วยประการใด ๆ ก็ดี ในระหว่างเวลาเรียกหรือจับตัวจำเลยตามหมายสั่งของศาลก็ดี ท่านว่าเป็นเวลาหยุดอายุความ มิให้นับเวลาระหว่างคดีที่กล่าวมานี้เข้าในอายุความ”

บทบัญญัติมาตรา 78 และมาตรา 79 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เทียบเคียงได้กับมาตรา 95 วรรคแรกและวรรคสองของประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันตามลำดับ โดยในมาตรา 78 เป็นการกำหนดอายุความในการฟ้องคดีอาญาทั่วไป ใช้อัตราโทษเป็นเกณฑ์กำหนดระยะเวลาอายุความไว้ 4 กรณีตามอนุมาตราที่ (1) – (4) และกำหนดผลของคดีขาดอายุความคือห้ามศาลรับคดีไว้พิจารณา

ส่วนมาตรา 79 นั้นแตกต่างจากมาตรา 95 วรรคสองในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งสองมาตราเป็นเรื่องอายุความสำหรับเหตุที่เกิดในระหว่างการพิจารณาคดีเช่นเดียวกัน แต่มาตรา 79 กำหนดเงื่อนไขอันเกี่ยวกับการดำเนินการในคดีของโจทก์หรือศาล โดยให้หยุดนับอายุความเมื่อคดีอยู่ระหว่างการที่โจทก์ร้องขอประการใดหรือศาลออกหมายเรียกหมายจับจำเลย เมื่อเหตุ 2 ประการนี้เกิดขึ้นให้หยุดนับอายุความและเริ่มนับใหม่แต่แรกต่อจากวันสุดท้ายที่อายุความหยุดนับ เช่น วันที่ศาลออกหมายจับ เป็นต้น ในขณะที่มาตรา 95 วรรคสองมีเงื่อนไขเป็นการที่จำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาเกินกว่าอายุความในการฟ้องคดีตามมาตรา 95 วรรคแรก ให้เริ่มนับอายุความอีกครั้งนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา

“มาตรา 80 คดีในจำพวกความผิดต่อส่วนตัวนั้น ถ้าผู้ที่ควรร้องทุกข์ได้ตามกฎหมายรู้เรื่องความผิด และรู้จักผู้กระทำความผิดแล้ว มิได้ร้องทุกข์พ้นสามเดือนไป ท่านว่าคดีนั้นขาดอายุ”

“มาตรา 81 ในคดีจำพวกความผิดต่อส่วนตัวนั้น ถ้าได้ถอนฟ้องหรือได้ยอมความต่อกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วไซ้ ท่านว่าหมดความชอบธรรมที่จะเอาคดีนั้นมารื้อร้องฟ้องต่อไป”

บทบัญญัติมาตรา 80 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เทียบเคียงได้กับมาตรา 96 ประมวลกฎหมายอาญา อายุความสำหรับความผิดต่อส่วนตัวได้กำหนดไว้ 3 เดือนเท่ากัน โดยมีเงื่อนไขคือผู้เสียหายจะต้องรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกัน ส่วนมาตรา 81 นั้นปัจจุบันได้กลายเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการถอนฟ้องหรือได้ยอมความต่อกันแทน ส่วนในเรื่องเวลาล่วงเลยการลงโทษก็มีบทบัญญัติหยุดมิให้นับเวลาระหว่างมีเหตุการณ์เหล่านี้เข้าในอายุความ

“มาตรา 84 เวลาล่วงเลยในการลงอาญานั้น เป็นอันหยุดมิให้นับในระหว่างเวลาที่มี เหตุการณ์เหล่านี้ คือ

- (1) เมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้
- (2) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีตำแหน่งหน้าที่สำหรับให้ลงอาญาได้สั่งให้ทำโทษ”

“มาตรา 85 ถ้ากำหนดอายุความก็ดี กำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญาที่ดีต้องหยุดด้วย ประการใดๆ ท่านให้ตั้งต้นนับกำหนดไปใหม่แต่วันที่หยุดนั้น”

“มาตรา 86 กำหนดอายุความและกำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญานี้ ถึงผู้ต้องหาจะมีได้ ขอร้อง ก็ให้คงใช้ตามท่านบัญญัติไว้จึงทุกประการ”

บทบัญญัติมาตรา 84 เป็นการกำหนดว่าอายุความล่วงเลยการลงโทษที่เริ่มนับ จะหยุดนับ เมื่อมีเหตุสองประการ คือจับตัวผู้กระทำความผิดได้นำตัวมาลงโทษในความผิดนั้นหรือศาลออกหมาย ให้ลงโทษ โดยการหยุดนับอายุความตามมาตรา 79 และมาตรา 84 นั้นให้เป็นไปตามมาตรา 85 คือ เริ่มต้นนับใหม่เสียแต่แรกนับแต่วันที่หยุดนับไป ส่วนมาตรา 86 ตราขึ้นเพราะอายุความในคดีอาญา เป็นเรื่องขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน³⁴ จึงให้ศาลใช้บังคับตามที่กฎหมายกำหนดแม้จำเลย ไม่ได้ต่อสู้เรื่องอายุความก็ตาม

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับอายุความอาญาจึงเห็นได้ว่ามี วิวัฒนาการจากการกำหนดไว้โดยรวมอย่างไม่พิจารณาความหนักเบาของข้อหาในมังรายศาสตร์ พัฒนามาเป็นการกำหนดอายุความตามลักษณะฐานความผิดในกฎหมายตราสามดวงซึ่งมีอายุความที่ ค่อนข้างสั้นมากเพื่อให้คดีความเลิกต่อกันโดยง่าย จนกระทั่งบทบัญญัติในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่กำหนดอายุความทั่วไปและอายุความล่วงเลยการลงโทษไว้โดยใช้อัตราโทษเป็นเกณฑ์ซึ่งมี ความเป็นสากลและใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน

3.3.2 บทบัญญัติกำหนดอายุความในคดีอาญาปัจจุบัน

บทบัญญัติเรื่องอายุความในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันได้รับแนวความคิดและ อิทธิพลมาจากกฎหมายอดีตโดยเฉพาะในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ประกอบกับกฎหมาย ต่างประเทศที่ประเทศไทยใช้เป็นต้นแบบในการร่างประมวลกฎหมายอาญาของไทย โดยข้อความใน บัญชีการประชุมกรมการวิสามัญพิจารณาร่างประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 24.. ที่เป็นจดหมาย

³⁴ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), หน้า 238-239.

เหตุผลลักษณะอักษรบันทึกโดยพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์พบว่าเดิมอายุความปรากฏในหมวดที่ 9 ตั้งแต่มาตรา 76 จนถึงมาตรา 83 โดยบางมาตรามีการแก้ไขและบางมาตรากรรมาธิการตัดออกทั้งมาตรา ก่อนที่จะมีการจัดทำเสร็จสิ้นเป็นหมวด 9 มาตรา 95 – มาตรา 101 ที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน

บทบัญญัติอายุความตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันได้บัญญัติถึงอายุความไว้หลายประเภทแล้วแต่เกณฑ์การจำแนก อาจารย์กฎหมายแต่ละท่านก็จำแนกประเภทอายุความไว้แตกต่างกัน โดยศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้จำแนกอายุความออกเป็น 5 ประเภทคือ อายุความฟ้องร้อง อายุความในการฟ้องขอให้กักกัน อายุความล่วงเลยการลงโทษ อายุความล่วงเลยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ และอายุความล่วงเลยการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย ในขณะที่ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร ได้แบ่งอายุความเป็น 2 ประเภท คือ อายุความฟ้องร้องและอายุความล่วงเลยการลงโทษ

ในการอธิบายหัวข้อนี้ผู้เขียนจะแบ่งอายุความออกเป็น 3 ประเภท คือ อายุความในการฟ้องคดี อายุความในการลงโทษและอายุความร้องทุกข์ โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์อายุความในการฟ้องคดีเป็นหลักเนื่องจากเป็นประเด็นสำคัญของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยอายุความแต่ละประเภทมีเงื่อนไขและผลของอายุความแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. อายุความในการฟ้องคดี

อายุความในการฟ้องคดี คือ กำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อให้ฟ้องคดีและนำตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาล ในกฎหมายอาญาของไทยปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 ความว่า

“มาตรา 95 ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

- (1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- (5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษ

อย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

อายุความในคดีอาญาตามมาตรา 95 วรรคแรกนั้นมีลักษณะเป็นอายุความในการฟ้องคดีซึ่งปรับใช้กับทั้งกรณีและผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญาเองและกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หากฟ้องเกินกว่าเวลาที่กำหนดไว้ย่อมมีผลให้คดีขาดอายุความในการฟ้องและสิทธินำคดีอาญามาฟ้อง ระวังไปตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา เงื่อนไขการหยุดนับของอายุความฟ้องร้องคือการฟ้องคดีต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาล หากฟ้องแล้วไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลก็ยังคงนับอายุความในการฟ้องคดีต่อไปเรื่อยๆ อายุความประเภทนี้พบตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญาร.ศ. 127 ที่ในสมัยอดีตกำหนดไว้ 4 อนุมาตราเป็นอายุความ 20 ปี 15 ปี 5 ปีและ 1 ปีตามลำดับใช้อัตราโทษจำคุกที่กฎหมายกำหนดเป็นเกณฑ์ แต่ปัจจุบันได้เพิ่มเติมอีกหนึ่งอนุมาตราคืออายุความกรณีที่ต่อระหว่างโทษจำคุกกว่า 1 ปีถึง 7 ปี ให้มีอายุความ 10 ปี ตามอนุมาตรา (3) แทนที่จะมีอายุความ 15 ปีตามเดิม เพื่อให้อัตราโทษและระยะเวลาอายุความเหมาะสมกันมากขึ้น

ส่วนมาตรา 95 วรรคท้ายเป็นเรื่องอายุความหลังจากที่ฟ้องคดีแล้วจำเลยได้หลบหนีไปหรือวิกลจริต และศาลได้สั่งงดการพิจารณาไว้เป็นระยะเวลาานานกว่าที่กำหนดในมาตรา 95 วรรคแรก เช่นนี้ให้นับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่จำเลยหลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา หากพ้นเวลาดังกล่าวคดีขาดอายุความ จึงเป็นเรื่องการนับอายุความในขณะที่ยังค้างการพิจารณาอยู่ เนื่องจากการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลยตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และจำเลยนั้นต้องมีความสามารถในการต่อสู้คดีได้ด้วย

2. อายุความในการลงโทษ

อายุความในการลงโทษหรืออายุความล่วงเลยการลงโทษ คือ กำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อให้ผู้นำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษทางอาญาหลังจากศาลได้มีคำพิพากษา ในกฎหมายอาญาของไทยปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 ความว่า

“มาตรา 98 เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมีได้รับโทษก็ตี ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ตี ถ้ายังมีได้ตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มิคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี แล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษจะลงโทษผู้นั้นมิได้

(1) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกยี่สิบปี

- (2) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมาหรือโทษอย่างอื่น”

อายุความในการลงโทษ คือ อายุความในการบังคับโทษตามคำพิพากษาในกรณีที่ยังไม่ลงโทษก่อนรับโทษหรือหลบหนีไประหว่างการรับโทษ อายุความจะเริ่มนับแต่วันที่หลบหนีไปจนครบระยะเวลาตามอนุมาตรา (1) – (4) อายุความลักษณะนี้เคยปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แต่มีเพียง 3 อนุมาตรา โดยอายุความในการลงโทษที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ตามประมวลกฎหมายอาญาคือกรณีสำหรับโทษจำคุกกว่า 1 ปีถึง 7 ปี ให้มีอายุความ 10 ปีตามความในมาตรา 98 (3) ข้อควรสังเกตสำหรับมาตรา 98 คือคำว่าโทษตามอนุมาตราทั้งสี่นี้หมายถึงโทษที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลงแก่จำเลยโดยแท้จริงหลังผ่านการคำนวณเพิ่มหรือลดโทษเสร็จแล้ว ต่างจากโทษในมาตรา 95 ที่หมายถึงระวางโทษสูงสุดตามฐานความผิดนั้น และการพิจารณาอายุความกรณีจำเลยหลบหนีขณะยังรับโทษไม่ครบถ้วนตามมาตรา 98 จะต้องพิจารณาจากโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุด มิใช่คำนวณจากโทษที่ยังเหลืออยู่ของจำเลยนั้น ทั้งนี้ โทษอย่างอื่นที่ปรากฏตามมาตรา 98 (4) หมายถึงโทษกักขังและโทษริบทรัพย์สินเท่านั้น เพราะประมวลกฎหมายอาญากำหนดอายุความบังคับโทษปรับไว้ในมาตรา 99 แล้ว³⁵

3. อายุความร้องทุกข์

อายุความร้องทุกข์เป็นอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ผู้เสียหายต้องดำเนินการทางอาญาบางอย่างในคดีที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว เนื่องจากการกระทำความผิดนั้นกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรง และบุคคลอื่นนอกจากผู้เสียหายไม่อาจทราบได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงอย่างความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งนี้การกำหนดอายุความร้องทุกข์หรือไม่ขึ้นอยู่กับนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศ อายุความร้องทุกข์ ปรากฏตามมาตรา 96 ของประมวลกฎหมายอาญา ความว่า

“มาตรา 96 ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ”

³⁵ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, อายุความ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2561), หน้า 642-643.

อายุความร้องทุกข์ หมายถึง กำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด คำร้องทุกข์มีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะในความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวที่มีบทบัญญัติห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ จึงอาจกล่าวได้ว่าการร้องทุกข์ภายในอายุความร้องทุกข์เป็นเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีในความผิดอันยอมความได้ ทั้งนี้ การร้องทุกข์ต้องกระทำตามหลักเกณฑ์ คือ กล่าวหาต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ซึ่งได้แก่พนักงานสอบสวน ตามมาตรา 123³⁶ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมาย ตามมาตรา 124³⁷

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติมาตรา 96 นั้นยังอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 95 ที่เป็นเรื่องอายุความฟ้องร้องกล่าวคือ หากพ้นระยะเวลาฟ้องร้องตามมาตรา 95 ไปแล้ว แต่ผู้เสียหายเพิ่งรู้เรื่องความผิดหรือเพิ่งรู้ตัวผู้กระทำความผิด กรณีเช่นนั้นย่อมไม่สามารถใช้อายุความร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนตามมาตรา 96 ได้ เนื่องจากจะต้องยึดตามอายุความฟ้องร้องที่เป็นหลักสำคัญของเรื่องอายุความ และแม้จะร้องทุกข์หรือดำเนินการสอบสวนการกระทำความผิดนั้นได้ ก็ไม่สามารถฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาลได้อยู่ดี

³⁶ มาตรา 123 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิดพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้ คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวันเดือนปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องด้วยปาก ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในบันทึกนั้น”

³⁷ มาตรา 124 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้

เมื่อมีหนังสือร้องทุกข์ยื่นต่อเจ้าพนักงานเช่นกล่าวแล้ว ให้รับจัดการส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

เมื่อมีคำร้องทุกข์ด้วยปากให้รับจัดการให้ผู้เสียหายไปพบกับพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้นตั้งบัญญัติในมาตราก่อน ในกรณีเร่งร้อนเจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แต่แล้วให้รับส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้”

ส่วนอายุความร้องทุกข์สำหรับความผิดอันยอมความได้ที่พบในประมวลกฎหมายอาญามีหลักการมาจากหลักความยินยอมในทางอาญาที่อาจมีผลทำให้ไม่เป็นความผิด เช่น การข่มขืนกระทำชำเราระหว่างสามีภรรยา ความยินยอมเช่นว่าอาจจะมีขึ้นภายหลังการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วก็ได้ อย่างไรก็ตามความยินยอมที่จะทำให้การกระทำความผิดอาญากลับกลายเป็นไม่ผิดกฎหมายจะต้องมีลักษณะไม่ขัดต่อสำนึกในศีลธรรมอันดีของประชาชน ต้องเกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจชัดเจนปราศจากการข่มขู่และต้องมีอยู่ตลอดเวลาที่กระทำความผิด เช่น การชกมวยหากเป็นความยินยอมภายใต้กติกาการแข่งขัน แม้ถึงตายก็ไม่ใช่ผู้เสียหาย³⁸

หลักความยินยอมนำไปสู่การกำหนดความผิดอันยอมความได้ มีเกณฑ์พิจารณาว่า ความผิดนั้นจะต้องมีลักษณะความเป็นอาชญากรรมระดับน้อย ไม่กระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลมากจนเกินสมควรและการเรียกร้องดำเนินคดีขอหาความผิดนั้นจะเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายมากกว่าเดิม เพราะแม้ว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐที่จะต้องจัดการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้สังคมสงบสุข แต่ความผิดบางฐานก็ควรต้องขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีเป็นสำคัญ

ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดอาจไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ความอับอายจากการเป็นเหยื่อในการกระทำความผิด หรือต้องการหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องเป็นคดีความเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของตน ดังนั้นในกรณีความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายจึงเป็นเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีเพราะการสอบสวนคดีความผิดต่อส่วนตัวจะกระทำไม่ได้เลยหากผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์มอบอำนาจให้ดำเนินการ กฎหมายจึงกำหนดอายุความร้องทุกข์ไว้แยกเป็นอีกกรณีนอกจากอายุความฟ้องร้องโดยมีอายุความที่สั้นกว่าเพราะอาศัยความรู้และยินยอม และมีวิธีการนับระยะเวลาที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสามารถร้องทุกข์ได้ทั่วราชอาณาจักร ไม่ต้องคำนึงว่าพนักงานสอบสวนนั้นจะมีอำนาจสอบสวนคดีนั้นหรือไม่ ดังนั้นพนักงานสอบสวนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งแม้จะมีได้มีอำนาจทำการสอบสวนหรือมิใช่ท้องที่เกิดเหตุก็ตาม ก็ยังมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้³⁹ ประกอบกับคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ที่กำหนดให้เมื่อมีผู้มาแจ้งความที่เกี่ยวกับคดีอาญาพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรับคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะเหตุเกิดหรืออ้างหรือเชื่อว่าเกิดภายในเขตอำนาจการสอบสวนของตนหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้ปฏิเสธว่าเหตุมิได้เกิดในเขตอำนาจตน และหาก

³⁸ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 31 (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2556), หน้า 271.

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2974/2516

ความผิดมิได้เกิดในอำนาจของตน ให้รับแจ้งความแล้วส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่
รับผิดชอบเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป

ประการถัดมาผู้เขียนจะนำเสนอหลักการนับอายุความในคดีอาญาตามกฎหมายไทยใน
ปัจจุบัน โดยผู้เขียนจะแยกหลักเกณฑ์การนับอายุความออกตามประเภทของอายุความนั้น อันได้แก่

1) การนับอายุความในการฟ้องคดี

ตามมาตรา 95 กฎหมายให้เริ่มนับอายุความฟ้องร้องตั้งแต่วันกระทำความผิด ซึ่งหมายถึง
วันที่การกระทำอันเป็นความผิดนั้นจบสิ้นลง จึงอาจมิได้เป็นวันเดียวกันกับที่ความผิดสำเร็จก็ได้ เช่น
กรณีที่มีการกระทำความผิดต่อเนื่องกันไปตั้งแต่วันแรกที่ได้เริ่มกระทำความผิดจนถึงวันที่การกระทำ
ความผิดนั้นได้ครบถ้วนแล้ว แต่โดยทั่วไปมักเป็นการเริ่มนับในวันกระทำความผิดสำเร็จ⁴⁰ เช่น กรณี
ความผิดฐานฉ้อโกง วันกระทำความผิดคือวันที่เกิดความเสียหายจากการโอนทรัพย์สิน หรือกรณี
ความผิดฐานทำให้แท้งลูก วันกระทำความผิดคือวันที่ทารกในครรภ์ถึงแก่ความตาย ไม่ใช่วันที่เริ่ม
ลงมือทำแท้งแต่ทารกยังไม่ถึงแก่ความตาย

อย่างไรก็ตามในกรณีที่การกระทำความผิดเป็นการกระทำที่ในทางรูปแบบสมบูรณ์แล้ว
การนับอายุความฟ้องร้องจะต้องนับเวลาที่กระทำความผิดนั้นในทางเนื้อหาจบลง อย่างกรณีความผิด
ต่อเนื่องเช่น ความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 310 วันกระทำความผิดคือวันที่ผู้ถูกกักขังได้รับเสรีภาพ
คืนไม่ใช่วันที่เริ่มต้นถูกกักขังไว้ในสถานที่นั้น การนับอายุความฟ้องร้องในลักษณะนี้จะเกิดผลดี
มากกว่าการนับจากวันที่ลงมือกระทำความผิดสำเร็จ เนื่องจากความผิดต่อเนื่องยังคงเป็นความผิดอยู่
เรื่อยไปเมื่อการกระทำนั้นยังไม่สิ้นสุดลง หากข้อเท็จจริงผู้เสียหายถูกกักขังไว้เป็นเวลานานหลายปี
และให้เริ่มนับอายุความเสียตั้งแต่วันที่ความผิดสำเร็จ คดีย่อมขาดอายุความก่อน ไม่สามารถดำเนินคดี
แก่ผู้กระทำความผิดได้เลย

อีกประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการนับอายุความในคดีอาญาคือ กรณีที่อายุความฟ้องร้องสะดุด
หยุดลงและจะต้องเริ่มนับใหม่ตามมาตรา 95 วรรคท้าย กล่าวคือถ้าได้ฟ้องและได้นำตัวผู้กระทำ
ความผิดมายังศาล ต่อมาผู้กระทำความผิดหลบหนีไปหรือกลายเป็นบุคคลวิกลจริต และศาลได้มีคำสั่ง
งดการพิจารณาไต่สวนเกินกว่ากำหนดเวลาตามมาตรา 95 วรรคแรกแล้วโดยนับแต่วันที่หลบหนีไปหรือ
วันที่ศาลได้มีคำสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน ดังนั้น หากเกิดกรณี

⁴⁰ คณิต ธิ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), หน้า 514.

ตามมาตรา 95 พรรคท้ายก็จะต้องเริ่มนับอายุความใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยมีได้เริ่มนับจากวันกระทำความผิดตั้งเช่นการนับอายุความฟ้องร้องตามมาตรา 95 พรรคแรก ทั้งนี้ หากได้มีการยื่นฟ้องแล้ว แต่ยังไม่ได้นำจำเลยมาศาล อายุความก็ยังไม่นับต่อไปและจะหยุดนับเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาล

2) การนับอายุความในการลงโทษ

ตามมาตรา 98 กฎหมายให้เริ่มนับอายุความในการลงโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือวันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี โดยการพิจารณาว่าคำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อใดย่อมต้องเป็นไปตามที่กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนด แต่อาจกล่าวได้ว่าต้องมีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายในทางรูปแบบ ดังนี้⁴¹

1. เมื่อคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลสูงสุด หรือเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกา
2. ในกรณีที่คำพิพากษานั้นไม่ใช่คำพิพากษาของศาลฎีกา คำพิพากษานั้นจะถึงที่สุดเมื่อใดต้องพิจารณาตามตรา 147 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติเอาไว้เป็นการเฉพาะ

ดังนั้นในกรณีที่คำพิพากษานั้นมิใช่คำพิพากษาของศาลฎีกา วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดจึงอาจมิใช่วันที่อ่านคำพิพากษาเสมอไปแต่อาจเป็นวันหลังจากวันที่อ่านคำพิพากษานั้นก็ได้ คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลนั้นจะถึงที่สุดได้โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ถึงที่สุดในวันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้เป็นที่สุด
2. ถึงที่สุดเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา หรือพ้นระยะเวลาที่จะขอพิจารณาคดีใหม่ได้
3. คดีที่มีการอุทธรณ์ ฎีกา หรือคดีที่มีการขอพิจารณาคดีใหม่ถ้าต่อมามีการจำหน่ายคดีโดยชอบตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 132 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็ถือว่าคดีถึงที่สุดในวันที่ศาลนั้นๆ มีคำสั่งจำหน่ายคดีโดยชอบ

⁴¹ บรรหาร กำลา, "สภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/12know/K2_jun_1_3.pdf

ในกรณีการเริ่มนับจากวันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนี หมายถึง วันที่ผู้กระทำความผิดที่รับโทษตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดหลบหนีจากการคุมขังไป หากมีการหลบหนีหลายครั้งวันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีคือวันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากการคุมขังครั้งสุดท้าย ยังมีข้อพิจารณาว่าการคุมขังนั้นต้องเป็นการคุมขังเพื่อให้ได้รับโทษตามคำพิพากษา มิใช่การคุมขังเพื่อรอการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่

3) การนับอายุความร้องทุกข์

อายุความสำหรับความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นอายุความอีกประเภทหนึ่งที่ปรากฏตามกฎหมายไทย มีหลักเกณฑ์การนับอายุความอยู่ว่า ถ้าผู้เสียหายมีได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีนั้นย่อมเป็นอันขาดอายุความ โดยที่คำว่า รู้เรื่อง หมายถึงรู้ว่ามีกรกระทำผิดเกิดขึ้น เช่น หมิ่นประมาท และคำว่า รู้ตัว หมายถึงรู้ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หมิ่นประมาท ทั้งนี้การรู้เรื่องความผิดไม่ได้หมายถึงการรู้ข้อกฎหมายว่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นเป็นความผิด แต่ทราบข้อเท็จจริงที่ประกอบกันเป็นความผิดก็เพียงพอแล้ว⁴²

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีเงื่อนไขถึง 2 ประการคือผู้เสียหายนั้นต้องรู้ว่าได้มีการกระทำความผิดต่อตนและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่การรู้ตัวผู้กระทำความผิดนั้นไม่จำเป็นต้องถึงขนาดทราบชื่อสกุลที่ชัดเจนของผู้กระทำความผิด เพียงแค่ทราบว่ามีผู้กระทำความผิดต่อตนเองก็เพียงพอจะเป็นคำร้องทุกข์ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ทั้งเคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักไว้ว่า เมื่อเป็นคำร้องทุกข์ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว แม้ไม่ได้ระบุชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำความผิด ก็ไม่ทำให้คำร้องทุกข์เสียไป⁴³ แต่ก็ยังคงต้องบอกลักษณะของความผิด พฤติการณ์ต่างๆ ที่ความผิดได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับ และชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่บอกได้ ตามที่กฎหมายกำหนดในมาตรา 123 วรรคสองด้วย

ข้อเท็จจริงยังพบว่าแม้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักไว้ว่า ในคดีการกระทำความผิดอันยอมความกันได้ แม้ราษฎรประสงค์ที่จะเป็นโจทก์ฟ้องร้องคดีเอง ถ้าโจทก์มีได้ร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่โจทก์รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีย่อมขาดอายุความ

⁴² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: พลสยามพริ้นติ้ง, 2551), หน้า 969.

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6894/2449

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 เป็นบทบังคับว่าถ้าไม่ได้ร้องทุกข์ในกำหนดคดีนั้นจะขาดอายุความ ฉะนั้น การที่ผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์แต่จะฟ้องร้องจำเลยด้วยตนเองก็ต้องฟ้องคดีภายใน 3 เดือนเช่นเดียวกัน เพราะในกรณีเช่นนี้ถือได้ว่าการฟ้องนั้นเท่ากับการร้องทุกข์แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์อีก⁴⁴ อันจะเห็นได้ว่าอายุความสำหรับความผิดอันยอมความไม่ได้ได้ถูกนำมาปรับใช้เพียงแค่งับการร้องทุกข์ของผู้เสียหาย แต่ศาลยังนำมาใช้กับกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะเป็นโจทก์ฟ้องร้องคดีด้วยตนเองโดยไม่ต้องการร้องทุกข์เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการดำเนินคดีอาญา

ทั้งนี้ การนับอายุความในคดีอาญาไม่ได้กำหนดวิธีการนับเอาไว้โดยเฉพาะ จึงยังต้องพิจารณาบทบัญญัติตามมาตรา 193/3 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีให้ในวันแรกแห่งระยะเวลาดังกล่าวนั้นรวมเข้าด้วย แต่ไม่สามารถนำบทบัญญัติเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงหรือเรื่องเหตุสุดวิสัยที่ปรากฏในกฎหมายแพ่งมาใช้กับคดีอาญาได้⁴⁵ นอกจากนั้นจะต้องยึดถืออายุความตามอัตราโทษของความผิดตามที่ศาลพิจารณาได้ ไม่ใช่ความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง เช่น ฟ้องว่ากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสซึ่งมีอายุความฟ้องร้อง 10 ปี ศาลพิจารณาได้ว่าเป็นเพียงการทำร้ายร่างกายอันตรายแก่กายไม่ถึงสาหัสซึ่งมีอายุความ 1 ปี กรณีนี้ก็ต้องถืออายุความฟ้องร้อง 1 ปี เพราะหากถืออายุความจากข้อหาหรือความผิดที่โจทก์ฟ้องแล้วก็อาจทำให้มีการฟ้องร้องในข้อหาที่มีอัตราโทษสูงกว่าที่ได้กระทำผิดจริง เพื่อขยายอายุความฟ้องคดีอาญาอันเป็นโทษแก่จำเลย⁴⁶

เมื่อไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายเรื่องอายุความแล้วย่อมจะมีผลบังคับในทางที่เป็นโทษต่อผู้เสียหายหรือรัฐที่ละเลยไม่เร่งดำเนินคดีอาญา และมีผลในทางที่เป็นคุณแก่ตัวผู้กระทำความผิดขึ้นอยู่กับว่าเป็นอายุความประเภทใด หากเป็นเรื่องอายุความฟ้องร้องก็ย่อมจะมีผลให้ไม่สามารถฟ้องร้องคดีอาญาเพื่อรับโทษทางอาญาได้ โดยจำเลยอาจยกเรื่องอายุความขึ้นต่อสู้หรือแม้จำเลยไม่ได้กล่าวอ้างมาในคำให้การเมื่อศาลได้เห็นเองก็ย่อมพิพากษายกฟ้องได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185⁴⁷ และแม้จะไม่ได้กล่าวเรื่องการขาดอายุความในคดีอาญากัน

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 733/2505

⁴⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 962-968.

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5494/2535

⁴⁷ มาตรา 185 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาก็สามารถหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามมาตรา 195⁴⁸ เนื่องจากอายุความในคดีอาญาเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แตกต่างจากเรื่องอายุความในคดีแพ่งที่มีได้เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หากคู่ความไม่ได้ต่อสู้หรือว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบ ศาลจะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยเองไม่ได้

นอกจากนี้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39⁴⁹ ได้กำหนดให้ สิทินำคดีอาญามาฟ้องอรรถระงับไปเมื่อคดีขาดอายุความ ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติพบว่าเมื่อมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 ที่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป ศาลก็จะมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกเสียจากสารบบความ ส่วนพนักงานอัยการก็จะสั่งยุติการดำเนินคดีโดยมิได้มีคำสั่งไม่ฟ้องคดี⁵⁰

“ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิด และไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่เมื่อเห็นสมควรศาลจะปล่อยจำเลยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

⁴⁸ มาตรา 195 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความอุทธรณ์ร้องอ้างอิงให้แสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ยกขึ้นมามากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์ เหล่านี้ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้ แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม”

⁴⁹ มาตรา 39 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“สิทธินำคดีอาญามาฟ้องอรรถระงับไป ดังต่อไปนี้

- (1) โดยความตายของผู้กระทำความผิด
- (2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย
- (3) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา 37
- (4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง
- (5) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น
- (6) เมื่อคดีขาดอายุความ
- (7) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ”

⁵⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555), หน้า 189-

3.3.3 การกำหนดอายุความกรณีพิเศษในประเทศไทย

บทบัญญัติอายุความกรณีพิเศษอาจถูกกำหนดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกธรรมดาในคดีที่มีข้อเท็จจริงแตกต่างจากการกระทำผิดทั่วไป หรือในฐานความผิดที่ร้ายแรงกว่าปกติจนการปรับใช้อายุความในการฟ้องคดีทั่วไปจะไม่เป็นธรรมและไม่เกิดประโยชน์ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมนั้น ซึ่งอาจกำหนดได้ทั้งให้ความผิดฐานนั้นไม่มีอายุความ ให้มีการขยายอายุความหรือให้อายุความสะดุดหยุดลงในช่วงเวลาที่มีเงื่อนไขบางประการตามที่กฎหมายกำหนดหรือการกำหนดอายุความยาวให้กว่าปกติ เป็นต้น

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับอายุความพิเศษอยู่จำนวนหนึ่ง สำหรับการให้หยุดนับอายุความในช่วงเวลาที่มีเหตุบางอย่างปรากฏในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 7 ความว่า

“มาตรา 7 ในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 98 มาใช้บังคับ”

หลักการที่ปรากฏในมาตรา 7 มีสองประการ ประการแรกคือการหยุดนับอายุความฟ้องคดีในระหว่างที่จำเลยหลบหนีไประหว่างการพิจารณาคดีเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ เป็นการยกเว้นบทบัญญัติอายุความในมาตรา 95 วรรคสองที่ต้องนับอายุความตั้งแต่วันที่หลบหนีและศาลมีคำสั่งให้งดการพิจารณาคดี หากหลบหนีไปได้เกินกว่าระยะเวลาในมาตรา 95 คดีนั้นขาดอายุความอีกประการหนึ่งคือการยกเว้นบทบัญญัติอายุความในการลงโทษตามมาตรา 98 ที่ต้องนับอายุความเมื่อจำเลยหลบหนีไปโดยไม่ได้รับโทษหรือรับโทษไม่ครบถ้วนหลังศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดตามมาตรา 7 นี้ หากจำเลยหลบหนีไปหลังศาลพิพากษาให้ลงโทษก็ยังสามารถจับตัวจำเลยกลับมาลงโทษเมื่อใดก็ได้โดยไม่ขาดอายุความ

การบัญญัติมาตรา 7 ในลักษณะนี้ เนื่องจากต้องการให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวดตามมาตรา 63⁵¹ ของรัฐธรรมนูญ และข้อความตามบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่าง

⁵¹ มาตรา 63 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา เรื่องเสรีจที่ 359/2559 ได้ระบุหลักการว่าการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงทางสังคม หากไม่ได้รับการแก้ไขเร่งด่วนจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและประโยชน์ของประชาชน

ทั้งนี้ สาเหตุมาจากการหลบหนีของผู้กระทำความผิดฐานทุจริตไม่ว่าระหว่างพิจารณาคดีหรือหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาที่มีความแตกต่างกับผู้กระทำความผิดฐานอื่น ผู้กระทำความผิดฐานทุจริตที่ได้เงินจำนวนมากย่อมจะมีชีวิตการหลบหนีที่สะดวกสบายกว่าคนทั่วไปและไม่ได้ใช้ช่วงเวลาที่หลบหนีในการเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นคนดี แต่เป็นการใช้ช่วงเวลาลบหนีเพื่อรอให้คดีขาดอายุความไม่ต้องรับโทษทางอาญาเท่านั้น จึงไม่สมควรที่จะกำหนดอายุความเช่นเดียวกับความผิดอาญาฐานอื่นๆ

นอกจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 แล้ว ยังพบบทบัญญัติที่ให้หยุดนับอายุความในช่วงเวลาที่จำเลยหลบหนีระหว่างการพิจารณาหรือหลังศาลมีคำพิพากษาในมาตรา 21⁵² แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 โดยมีหลักการและเหตุผลว่าการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ จึงต้องกำหนดอายุความให้ต่างออกไปเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

ส่วนการกำหนดอายุความพิเศษให้มีระยะเวลาอายุความยาวนานกว่าปกติ ปรากฏในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 หมวด 6 อายุความ ในมาตรา 22 และมาตรา 23 ความว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

⁵² มาตรา 21 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

“ในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ

ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ”

“มาตรา 22 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับฐานความผิดซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลภายในกำหนดสามสิบปีนับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลแล้วผู้กระทำความผิดวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาหรือหลบหนีจนเกินกำหนดตามวรรคหนึ่งแล้วนับแต่วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา หรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนี แล้วแต่กรณี ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

“มาตรา 23 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตผู้ใด และผู้นั้นยังมีได้รับโทษหรือได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนเพราะหลบหนี ถ้ายังมีตัวผู้นั้นมาเพื่อรับโทษเกินกำหนดเวลาสามสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนี แล้วแต่กรณี เป็นอันลวงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นมิได้”

มาตรา 22 เป็นการกำหนดอายุความในการฟ้องคดีให้ยาวนานกว่าปกติ คือ ให้ฟ้องคดีภายในระยะเวลา 30 ปี ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาจนเกินกว่า 30 ปีให้คดีขาดอายุความ ระยะเวลา 30 ปีดังกล่าวมากกว่าที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ซึ่งกำหนดอายุความไว้สูงสุด 20 ปี เช่นเดียวกับกับมาตรา 23 ที่วางหลักเกี่ยวกับอายุความในการลงโทษหลังศาลมีคำพิพากษาว่า หากไม่ได้นำตัวมารับโทษในกำหนด 30 ปีเป็นอันลวงเลยการลงโทษและจะลงโทษจำเลยไม่ได้ซึ่งต่างจากมาตรา 98 ที่กำหนดไว้สูงสุดเพียง 20 ปีเช่นกัน

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงฐานความผิดในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตพบว่าเป็นความผิดร้ายแรงจำพวกผลิต นำเข้าส่งออก จำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด ในขณะที่ความผิดฐานครอบครองยาเสพติดจะมีอัตราโทษไม่ถึงเกณฑ์ที่จะใช้อายุความพิเศษตามมาตรา 22 และมาตรา 23 จึงเห็นว่าการกำหนดอายุความพิเศษเช่นนี้ยังคงสอดคล้องกับการกำหนดตามความร้ายแรงของประเภทคดีและนโยบายทางอาญาที่ต้องการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งนับเป็นปัญหาอาชญากรรมสำคัญในประเทศไทย

นอกจากอายุความพิเศษตามได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนยังพบว่ามีข้อเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในฐานความผิดที่มีลักษณะพิเศษ เช่น บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา เรื่องเสร็จที่ 448/2551 ในประเด็นการกำหนดอายุความฟ้องคดี 30 ปี การกำหนดให้อายุความฟ้องคดีสะดุดหยุดลงในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี และการกำหนดอายุความลวงเลยการลงโทษ 30 ปีสำหรับการกระทำความผิดบางกรณีในกลุ่มความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่

ราชการและความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม โดยเสนอให้เพิ่มเติมมาตรา 95/1 และมาตรา 95/2 ในประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

“มาตรา 95/1 ในความผิดตามมาตรา 147 มาตรา 148 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 151 มาตรา 152 มาตรา 153 มาตรา 154 มาตรา 155 มาตรา 156 มาตรา 157 มาตรา 158 มาตรา 159 มาตรา 160 มาตรา 161 มาตรา 162 มาตรา 201 และมาตรา 202 ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดสามสิบนับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ”

“มาตรา 95/2 ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องว่ากระทำความผิดดังต่อไปนี้ ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีจากการควบคุม หรือหลบหนีหลังจากได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือหลบหนีหลังจากที่พนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือมีคำสั่งฟ้องหรือหลบหนีระหว่างการพิจารณาของศาล ให้อายุความตามมาตรา 95 หรือมาตรา 95/1 สะดุดหยุดลง

(1) ในความผิดซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

(2) ในความผิดตามมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150

มาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202”

ทั้งเสนอให้เพิ่มเติมข้อความดังต่อไปนี้เป็นมาตรา 98 วรรคสองในประมวลกฎหมายอาญา

“กำหนดเวลาลงโทษตามวรรคหนึ่ง สำหรับความผิดตามมาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 147 มาตรา 148 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 151 มาตรา 152 มาตรา 153 มาตรา 154 มาตรา 155 มาตรา 156 มาตรา 157 มาตรา 158 มาตรา 159 มาตรา 160 มาตรา 161 มาตรา 162 มาตรา 167 มาตรา 201 และมาตรา 202 ใหม่กำหนดเวลาสามสิบปี”

การเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) ดังกล่าวเป็นการกำหนดอายุความเสียใหม่เพื่อปราบปรามความผิดเกี่ยวกับการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้สอดคล้องกับที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 เนื่องจากการกระทำความผิดโดยผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจหน้าที่ปกปิดการกระทำความผิดได้มากกว่าบุคคลทั่วไป เมื่อรัฐใช้เวลานานกว่าจะทราบถึงกระทำความผิด คดีก็ย่อมจะขาดอายุความเสียก่อน จึงสมควรกำหนดให้มีอายุความพิเศษที่ยาวนานกว่าปกติ อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันก็ยังคงไม่ได้ปรับแก้ไขตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว

นอกจากนั้นยังมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชนในปีพ.ศ. 2559 เพื่อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในประเด็นการเพิ่มอายุความในกรณีความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นมาตรา 95/1 และประเด็นการ

เพิ่มเงื่อนไขในการร้องทุกข์เป็นมาตรา 96 วรรคสองและวรรคสาม เพราะอายุความเป็นการกำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิฟ้องคดี หากผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิตามกฎหมายได้ เช่น ผู้เยาว์ ย่อมถือเป็นอุปสรรคของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม จึงสมควรกำหนดให้อายุความในกรณีความผิดเกี่ยวกับเพศสะดุดหยุดอยู่จนกว่าผู้เสียหายจะบรรลุนิติภาวะ มีหลักการของมาตรา 95/1 ดังนี้

“มาตรา 95/1 ในความผิดตามมาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ (1) มาตรา 277 ตรี (1) มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 (1) มาตรา 282 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 283 วรรคสอง และวรรคสาม และมาตรา 283 ทวิวรรคสองและวรรคสาม มาตรา 284 ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าผู้เสียหายจะบรรลุนิติภาวะ”

จากร่างมาตรา 95/1 ที่ได้กล่าวมาพบว่าฐานความผิดที่ปรากฏเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น การกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปี การกระทำอนาจาร การเป็นธุระจัดหาไปเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นหรือการพาไปเพื่อการอนาจาร โดยการกระทำเหล่านั้นหากผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าผู้เสียหายจะบรรลุนิติภาวะ ส่วนข้อความที่เสนอให้เพิ่มเติมเป็นวรรคสองและวรรคสามของมาตรา 98 มีดังต่อไปนี้

“ในกรณีที่ผู้เยาว์ผู้มีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถเป็นผู้เสียหาย ถ้ามิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับแต่วันที่ผู้แทนโดยชอบธรรมผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณีรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน

ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ตามความในวรรคสองให้หมายความรวมถึงผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ตามความเป็นจริง”

การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องร้องทุกข์ภายในระยะเวลา 3 เดือนในความผิดอันยอมความได้ หากผู้เสียหายเป็นบุคคลที่มีข้อบกพร่องด้านความสามารถย่อมไม่อาจใช้สิทธิร้องทุกข์ได้อย่างคนทั่วไป จึงต้องกำหนดให้เริ่มนับอายุความร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนตั้งแต่วันที่ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อมิให้บุคคลเหล่านี้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรได้ง่ายเพียงเพราะข้อบกพร่องด้านความสามารถ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วพบว่าประเทศไทยได้บัญญัติอายุความพิเศษในบางกรณีแล้ว โดยเป็นการบัญญัติในพระราชบัญญัติต่างๆ แยกเฉพาะเรื่อง แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาแล้วพบว่ายังไม่ได้มีการแก้ไขนับตั้งแต่ร่างประมวลมีเพียงการแก้ไขอายุความการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใช้แทนค่าปรับในปี พ.ศ. 2560 เท่านั้นจึงยังคงมีประเด็นความไม่เหมาะสมในการปรับใช้อายุความทั่วไปกับลักษณะการกระทำ

ความผิดบางรูปแบบหรือความผิดบางฐานที่ไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งในบทถัดไปผู้เขียนจะนำเสนอ
กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอายุความในคดีอาญา เพื่อเปรียบเทียบและเป็นแนวทางปรับปรุง
กฎหมายเรื่องอายุความของประเทศไทยต่อไป

บทที่ 4

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

ในบทนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาหลักการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย ในกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ และกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์ซึ่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่พิเศษกว่าประเทศอื่น ตามลำดับ เพื่อจะใช้เป็นฐานความคิดในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาในบทที่ 5 ต่อไป

4.1 The U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ ประกอบด้วยรัฐ 50 รัฐ และเขตปกครองกลาง สหรัฐอเมริกามีกฎหมายอาญาทั้งในระดับรัฐบาลกลางและระดับมลรัฐ กฎหมายของรัฐบาลกลางจะถูกนำมาใช้ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐหรือคดีสำคัญที่มีความร้ายแรง ส่วนกฎหมายอาญาของมลรัฐจะใช้บังคับได้เพียงแค่นั้น กฎหมายของสหรัฐอเมริกามีความน่าสนใจเนื่องจากกำหนดทั้งแนวทางการขยายอายุความและฐานความผิดที่ขยายอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายไว้แตกต่างกันในกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายแต่ละมลรัฐ จึงเป็นต้นแบบกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอายุความกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่มีความหลากหลายและสมควรศึกษาไว้เพื่อเป็นข้อมูลแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาของรัฐบาลกลาง คือ 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE ซึ่งในหัวข้อนี้จะมุ่งเน้นศึกษากฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นหลักและศึกษากฎหมายในระดับมลรัฐบางส่วน

4.1.1 ที่มาและแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดอายุความ

ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เป็นระบบกฎหมายที่ไม่มีลายลักษณ์อักษร อาศัยแนวคำพิพากษาของศาลในอดีตเป็นบรรทัดฐานเพื่อตัดสินคดี กฎหมายถูกพัฒนาโดยผู้พิพากษาเมื่อมีการตัดสินคดีในแต่ละครั้ง ดังนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับอายุความในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จึงมองว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจของรัฐที่จะดำเนินการในเวลาใดก็ได้เพื่อรักษาความสงบสุขในสังคม ไม่มีข้อจำกัดระยะเวลาในการฟ้องร้องคดี หากจะมีข้อจำกัดระยะเวลาฟ้องคดีต้องมีการตราบทบัญญัติอายุความที่เป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ชัดเจนโดยเฉพาะเท่านั้นและจะปรับใช้อายุความกับความผิดที่เกิดขึ้นตามกฎหมายบัญญัติเสมอ

ด้วยเหตุดังกล่าวสหรัฐอเมริกาแม้จะเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ แต่ได้มีการตรากฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นมากำหนดอายุความในคดีอาญาแตกต่างกันไปทั้งในระดับรัฐบาลกลางและระดับมลรัฐ ฝ่ายนิติบัญญัติจึงเป็นผู้กำหนดระยะเวลาที่จะใช้เป็นอายุความในคดีบนพื้นฐานของความร้ายแรงแห่งคดีที่เกิดขึ้น มิใช่การใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการในการพิจารณาอายุความเป็นรายกรณีดังเช่นการใช้ดุลพินิจตัดสินคดีของผู้พิพากษาในระบบคอมมอนลอว์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้จำเลยถูกฟ้องคดีเมื่อเวลาผ่านไปนานนับจากวันที่การกระทำความผิดเกิดขึ้น

จากการที่สหรัฐอเมริกาประกอบไปด้วยมลรัฐและรัฐบาลกลางทำให้บทบัญญัติเรื่องอายุความในแต่ละมลรัฐรวมทั้งที่รัฐบาลกลางกำหนดแตกต่างกันออกไป ทั้งในเชิงการกำหนดรายละเอียดโทษและฐานความผิด การจำแนกอายุความและการกำหนดเหตุที่ส่งผลต่อการนับอายุความ อย่างไรก็ตามหลักการกำหนดอายุความในสหรัฐอเมริกาไม่ได้มุ่งเน้นคุ้มครองจำเลยหรืออาศัยกฎหมายแห่งการลี้มอย่างเคร่งครัดถึงขนาดที่กำหนดให้ทุกฐานความผิดมีอายุความ เนื่องจากส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้ความผิดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิตไม่มีอายุความด้วยเหตุที่เป็นความผิดร้ายแรง อีกประการหนึ่งคือทิศทางการพัฒนากฎหมายของสหรัฐอเมริกายังเป็นไปในทางที่ขยายอายุความให้ยาวนานยิ่งขึ้น เช่นการกำหนดให้คดีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราที่มีอายุความยาวนานขึ้นกว่าเดิม หากมีหลักฐานการตรวจพิสูจน์รหัสพันธุกรรม บทบัญญัติเช่นนี้ปรากฏในลักษณะเดียวกันหลายมลรัฐ ขณะที่บางมลรัฐอย่างมลรัฐแอริโซนา มลรัฐอิลลินอยส์เห็นว่าความผิดร้ายแรงมากจนไม่ได้กำหนดอายุความในความผิดฐานข่มขืน แนวโน้มการกำหนดอายุความของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันจึงเห็นได้ชัดเจนว่าเน้นไปที่หลักการควบคุมอาชญากรรมมากกว่าหลักศุภนิติกะบวน

4.1.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความ

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความในกฎหมายของรัฐบาลกลางปรากฏใน 18 U.S. Code CHAPTER 213—LIMITATIONS ตั้งแต่มาตรา 3281 จนถึงมาตรา 3301 มีทั้งความผิดที่ไม่มีอายุความ อย่างความผิดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต¹ ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย² ความผิดเกี่ยวกับการลักพาตัวและความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อเด็ก³ เป็นต้น และยังมี

¹ Article 3281 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

² Article 3286 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

³ Article 3299 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

การกำหนดเหตุที่ทำให้อายุความระงับหรือขยายออกไปด้วย⁴ โดยปกติแล้วการฟ้องคดีความผิดอาญาต่อศาลรัฐบาลกลางจะมีอายุความ 5 ปีนับแต่วันที่ได้กระทำความผิดเกิดขึ้นตามบทบัญญัติมาตรา 3282 เพื่อเป็นกรอบเวลาให้โจทก์ในคดีอาญาเร่งดำเนินการฟ้องร้อง สอดคล้องตามหลักศุนีนิติกระบวนการที่จะปกป้องจำเลยจากการถูกฟ้องคดีล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันควร

ในกรณีปกติอายุความจะเริ่มต้นนับเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาและนับต่อไปตามเวลาอายุความที่กำหนดไว้ 5 ปี แต่ก็มีข้อยกเว้นความผิดอาญาบางประเภทที่จะมีอายุความยาวนานกว่าฐานอื่น อย่างความผิดฐานขโมยงานศิลปะที่มีอายุความ 20 ปี⁵ ความผิดฐานวางเพลิง⁶ ความผิดอาญาที่กระทำต่อสถาบันทางการเงิน⁷ และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองที่มีอายุความ 10 ปี เป็นต้น เนื่องจากการกระทำความผิดเหล่านี้เป็นอาชญากรรมร้ายแรงและสอบสวนได้ยาก จึงสมควรกำหนดให้มีกำหนดอายุความฟ้องร้องคดีนานกว่ากรณีความผิดปกติที่จำกัดเพียงแค่ 5 ปี นอกจากนี้จะต้องพิจารณาประเภทความผิดที่ฟ้องร้องแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเกณฑ์การหยุดนับอายุความหรือการขยายอายุความที่จะปรับใช้ในกรณีพิเศษ เช่น การกระทำความผิดต่อเด็ก กรณีการปกปิดทรัพย์สินในกิจการที่ล้มละลาย กรณีการฉ้อโกงรัฐบาลระหว่างระยะเวลาสงคราม⁸ กรณีการฟ้องคดีหรือสืบสวนถูกปฏิเสธ⁹ กรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานจากต่างประเทศ¹⁰ หรือกรณีการตรวจพิสูจน์รหัสพันธุกรรม (DNA) ที่กฎหมายมีหลักเกณฑ์เฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมจากการปรับใช้อายุความทั่วไปกับกรณีเหล่านี้

ส่วนกฎหมายอายุความในคดีอาญาระดับมลรัฐพบทั้งการบัญญัติอายุความทั่วไปแบบกว้าง เช่นเดียวกับกฎหมายของรัฐบาลกลาง และการจัดกลุ่มฐานความผิดโดยแบ่งออกเป็นความผิดร้ายแรง (Felony) กับความผิดปานกลาง (Misdemeanor) แล้วกำหนดอายุความตามกลุ่มฐานความผิดนั้น

⁴ Congressional Research Service, "Statute of Limitation in Federal Criminal Cases: An Overview," [Online] Accessed: 22 April 2021. Available from: <https://www.everycrsreport.com/reports/RL31253.html>

⁵ Article 3294 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

⁶ Article 3295 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

⁷ Article 3293 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

⁸ Article 3287 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

⁹ Article 3289 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

¹⁰ Article 3292 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

โดยอาจกำหนดอายุความสำหรับความผิดพิเศษแยกเป็นรายมาตราอีกประการหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการกระทำความผิดหรือพฤติการณ์แห่งคดีมากที่สุด

4.1.3 อายุความในกรณีที่ถูกเยี่ยวเป็นผู้เสียหาย

ในสหรัฐอเมริกากรณีศึกษาเรื่องการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์จำนวนมาก จากการศึกษพบว่ามั้งคดีที่เป็นความรุนแรงภายในครอบครัวหรือโดยบุคคลใกล้ชิด และกรณีที่ถูกกระทำโดยบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อความนึกคิดของผู้เยาว์ เช่น อาจารย์ แพทย์ เป็นต้น คดีที่ได้รับ ความสนใจมากในช่วงที่ผู้เขียนศึกษาวิจัยคือการล่วงละเมิดทางเพศนักกีฬายิมนาสติกทีมชาติหญิงของสหรัฐอเมริกา ผู้กระทำความผิดเป็นแพทย์ประจำสมาคมออสการ์ดูแลใกล้ชิดและล่วงละเมิดทางเพศ นักกีฬาตั้งแต่อายุน้อย เมื่อมีการร้องเรียนทางสมาคมผู้บริหารสมาคมได้รับปากนักกีฬาแต่กลับ ปกปิดไม่แจ้งแก่เจ้าหน้าที่รัฐ จนกระทั่งมีผู้ละเมิดถูกสมาคมแจ้งแก่เจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง ต่อมาเมื่อมี การสอบสวนและพิจารณาคดีในศาลพบว่าตลอดระยะเวลาการเป็นแพทย์ประจำสมาคมมากกว่า 26 ปี ได้มีผู้เสียหายในคดีล่วงละเมิดทางเพศอย่างน้อย 368 คน¹¹

กรณีตัวอย่างเช่นนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายมีสถานะที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์อยู่ภายใต้การ ครอบงำและดูแลของผู้กระทำความผิดและบุคคลแวดล้อมอื่นที่มีได้ช่วยเหลือผู้เสียหายแต่อย่างใด กรณีนี้จึงเป็นหนึ่งในคดีสำคัญที่สหรัฐอเมริกาให้ความสนใจในการพัฒนากฎหมายหรือมาตรการ ป้องกันการกระทำความผิดลักษณะดังกล่าวมาก แม้ว่าปัจจุบันสหรัฐอเมริกามีมาตรการช่วยเหลือ ทั้งสายด่วนสำหรับผู้เสียหายในคดีทางเพศและมีการกำหนดความผิดให้บุคคลที่พบเห็นการทำร้าย หรือล่วงละเมิดเด็กแต่ไม่แจ้งแก่เจ้าหน้าที่รัฐต้องรับโทษทางอาญา สหรัฐอเมริกาก็ยังมีบทบัญญัติที่ จำแนกอายุความในแต่ละกรณีไว้ละเอียด ทั้งในเรื่องพฤติการณ์แห่งคดี ความร้ายแรงของโทษ หรือ ปัจจัยด้านตัวผู้เสียหาย เช่น กรณีคดีที่เกี่ยวกับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ได้มีการกำหนดอายุความไว้ แตกต่างจากปกติ ทำให้ยังคงสามารถพิจารณาคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดได้แม้เวลาผ่านมานาน

อายุความที่มุ่งคุ้มครองผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาปรากฏทั้งในกฎหมายระดับ รัฐบาลกลางและกฎหมายระดับมลรัฐ โดยเดิมทีในปี.ศ. 2003 กฎหมายของรัฐบาลกลางได้ให้คดี

¹¹ Marisa Kwiatkowski, "Larry Nassar's Abuse of Gymnasts, Including Simone Biles Went Back Decades. Why It Still Matters in Tokyo.," [Online] Accessed: 20 August 2021. Available from: <https://www.usatoday.com/story/sports/olympics/2021/07/27/usa-gymnastics-larry-nasser-abuse-scandal-looms-over-tokyo-olympics/5375279001/>

ความผิดทางเพศหรือความผิดต่อร่างกายที่เกิดแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี สามารถฟ้องร้องได้ก่อน ผู้เสียหายอายุครบ 25 ปี แต่ต่อมากฎหมายของรัฐบาลกลางที่ปรากฏใน 18 U.S. Code CHAPTER 213—LIMITATIONS มาตรา 3283 ได้ถูกแก้ไขให้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์มากยิ่งขึ้น บทบัญญัติดังกล่าวแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“มาตรา 3283¹²

ไม่มีอายุความจำกัดการฟ้องร้องคดีสำหรับการฟ้องคดีในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย หรือการลักพาตัวที่ได้กระทำลงต่อเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี การฟ้องคดีทำได้ระหว่างที่เด็กนั้นมีชีวิตอยู่หรือ 10 ปี หลังจากการกระทำความผิดนั้น ขึ้นอยู่กับว่าระยะเวลาในกรณีโดยยาวกว่า”

มาตรา 3283 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดอายุความเฉพาะในกรณีที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นต่อเด็กซึ่งการใช้ถ้อยคำว่าเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ยังสอดคล้องกับเกณฑ์อายุในการบรรลุนิติภาวะของมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา มาตรานี้ได้ระบุถึงฐานความผิดที่สามารถฟ้องร้องคดีไว้ 3 ประเภทคือ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำร้ายและการลักพาตัว เป็นที่น่าสังเกตว่าความผิดดังกล่าวเด็กย่อมได้รับผลกระทบทางร่างกาย จิตใจและเสรีภาพมากกว่าความผิดฐานอื่นที่กระทบในระดับน้อย และยังสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดให้รัฐมีมาตรการคุ้มครองเด็กในความผิดที่กระทบต่อเด็กอย่างมีนัยสำคัญ บทบัญญัติมาตรานี้ใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยให้ความผิด 3 ประเภทสามารถฟ้องร้องคดีได้ตราบใดที่ผู้เสียหายยังมีชีวิตหรือ 10 ปีหลังการกระทำความผิด

อย่างไรก็ตามมาตรา 3283 เป็นการขยายอายุความในความผิดเกี่ยวกับเพศโดยทั่วไป ไม่ได้ระบุว่าเป็นการใช้กับฐานความผิดใดในบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับเพศไว้อย่างชัดเจน เมื่อมีคดีเกิดขึ้น ศาลจึงต้องวินิจฉัยเป็นรายกรณีไปว่าจะเป็นการฟ้องคดีที่ใช้อายุความตามมาตรา 3283 ได้หรือไม่ ดังเช่นในคดี United State of America V. Kenneth Schneider แตกต่างจากบทบัญญัติในมาตรา 3299 ที่กำหนดไว้ชัดเจนว่าถึงฐานความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดฐานลักพาตัวที่จะนำมาปรับใช้ตามมาตรา 3299 ซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

¹² Article 3283 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

“No statute of limitations that would otherwise preclude prosecution for an offense involving the sexual or physical abuse, or kidnaping, of a child under the age of 18 years shall preclude such prosecution during the life of the child, or for ten years after the offense, whichever is longer.”

“มาตรา 3299¹³

โดยไม่คำนึงถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น การฟ้องร้องหรือดำเนินคดีอาชญากรรมในเวลาใดก็ได้โดยไม่มีอายุความ สำหรับความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1201 ที่มีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ และสำหรับความผิดร้ายแรงที่บัญญัติไว้ภายใต้หมวด 109A, หมวด 110 (ยกเว้นมาตรา [1] 2257 และ 2257A) หรือหมวด 117 หรือมาตรา 1591”

ความผิดที่ไม่มีอายุความเมื่อกระทำลงต่อผู้เยาว์ตามมาตรา 3299 จำกัดไว้เพียงความผิดฐานลักพาตัวตามมาตรา 1201 และความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับเพศที่ระบุไว้ในหมวด 109A เช่น การล่วงละเมิดทางเพศโดยใช้กำลังหรือข่มขู่ การล่วงละเมิดทางเพศผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 16 ปีหรือผู้ป่วย หมวด 110 (ยกเว้นมาตรา [1] 2257 และ 2257A) เช่น การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก การกระทำเพื่อผลิตสื่อลามกอนาจารเด็ก หรือหมวด 117 เช่น การพาผู้เยาว์ไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ การถ่ายโอนข้อมูลเพื่อเสนอหรือส่งเสริมผู้เยาว์อายุไม่เกิน 16 ปีให้กระทำการกิจกรรมทางเพศ และมาตรา 1591 การค้ามนุษย์เด็กโดยมีวัตถุประสงค์ทางเพศโดยใช้กำลัง หลอกหลวงหรือขู่ขี้ขูดจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความผิดที่ขยายให้ไม่มีอายุความตามมาตรา 3299 มีความร้ายแรงและกำหนดบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองไว้ชัดเจนกว่ามาตรา 3283 ที่ขยายให้ฟ้องร้องคดีได้อย่างจำกัด กล่าวคือฟ้องร้องได้ตราบที่ผู้เสียหายยังมีชีวิตอยู่หรือ 10 ปีหลังการกระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายของมลรัฐ การนับอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายตามมลรัฐต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติเป็นเหตุที่จะกำหนดวิธีการนับอายุความต่างออกไป กำหนดอายุความพิเศษให้ยาวนานกว่าปกติ หรือกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ และมีฐานความผิดแตกต่างกันไปตามที่รัฐนั้นเห็นว่าเหมาะสม ส่วนใหญ่มักเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับเพศที่ได้กระทำลงต่อผู้เยาว์ และพบฐานความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายหรือลักพาตัวอยู่บ้าง ทั้งนี้อาจอธิบายได้โดยแยกเป็นกลุ่มประเภทความผิดเพื่อให้สะดวกต่อการเปรียบเทียบความผิดแต่ละฐานและ

¹³ Article 3299 18 U.S. Code Title 18 - CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE

“Notwithstanding any other law, an indictment may be found or an information instituted at any time without limitation for any offense under section 1201 involving a minor victim, and for any felony under chapter 109A, 110 (except for section [1] 2257 and 2257A), or 117, or section 1591.”

อายุความเป็นรายรัฐ โดยใช้ความผิดทั้ง 3 กลุ่มที่ปรากฏในมาตรา 3283 และมาตรา 3299 ของกฎหมายรัฐบาลกลางเป็นเกณฑ์ ดังนี้

ความผิดฐานลักพาตัว

ความผิดฐานลักพาตัวเป็นความผิดที่ร้ายแรงในสหรัฐอเมริกาและมักเป็นความผิดที่ใช้ระยะเวลาเวลานานกว่าจะพบตัวผู้กระทำความผิดหรือเหยื่อ บ่อยครั้งที่ผู้กระทำความผิดได้เงินหรือสิ่งที่ต้องการแล้วฆาตกรรมเหยื่อก่อนหลบหนีไป อีกทั้งความผิดฐานลักพาตัวเป็นความผิดที่อาจเกี่ยวพันโดยตรงกับความผิดฐานค้ามนุษย์ เนื่องจากเป็นการนำตัวบุคคลไปโดยขัดต่อเสรีภาพของบุคคลนั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนใหญ่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อในความผิดฐานลักพาตัวมักเป็นผู้เยาว์ เพราะง่ายต่อการหลอกล่อหรือใช้กำลังทางกายภาพเพื่อพาตัวไป ความผิดฐานนี้จึงเป็นความผิดที่รัฐมุ่งปราบปรามทั้งในระดับรัฐบาลกลางและมลรัฐ โดยในกฎหมายของรัฐบาลกลางได้ขยายอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายให้ไม่มีอายุความ

บางมลรัฐอลาสก้า¹⁴ มลรัฐมิสซิสซิปปี¹⁵ มลรัฐโคโลราโด¹⁶ มลรัฐแมรีแลนด์¹⁷ กำหนดให้ ความผิดฐานลักพาตัวไม่มีอายุความ ไม่ว่าผู้เสียหายจะมีอายุเท่าไรรัขณะถูกกระทำความผิด ในขณะที่บางมลรัฐนำเทคโนโลยีการพิสูจน์ DNA เข้ามาใช้เสริมบทบัญญัติเรื่องอายุความ เช่น ฟลอริดา¹⁸ จอร์เจีย¹⁹ กำหนดให้ฟ้องร้องเมื่อใดก็ได้ที่มีการพิสูจน์ DNA บ่งชี้ตัวผู้กระทำความผิดได้ หรือมลรัฐมิชิแกน²⁰ กำหนดว่าหากมีการพิสูจน์ DNA และทราบตัวผู้กระทำความผิดแล้ว จะต้องฟ้องภายใน 10 ปีหลังทราบตัวผู้กระทำความผิดหรือจนกว่าผู้เสียหายจะอายุครบ 21 ปี แล้วแต่ที่กำหนดเวลาไต่ ยาวนานกว่า บางมลรัฐได้กำหนดให้มีการนับอายุความหรือการขยายอายุความเป็นพิเศษสำหรับผู้เยาว์ ดังต่อไปนี้

¹⁴ Article 12.10.010 of Alaska Statutes Title 12 CODE OF CRIMINAL PROCEDURE

¹⁵ Article 99-1-5 of Mississippi Code Title 99. Criminal Procedure

¹⁶ Article 16-5-401 of Colorado Revised Statutes Title 16. Criminal Proceedings

¹⁷ Article 5-106 of Maryland Code, Courts and Judicial Proceedings

¹⁸ Article 775.15 of Florida Statutes Title XLVI. Crimes

¹⁹ Article 17-3-1 of Georgia Code Title 17. Criminal Procedure

²⁰ Article 767.24 of Michigan Compiled Laws, Code of Criminal Procedure

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์
ในความผิดฐานลักพาตัวตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ฐานความผิด	รัฐบาลกลาง /มลรัฐ	อายุความเดิม	อายุความที่ขยาย สำหรับผู้เสียหาย ที่เป็นผู้เยาว์	อายุผู้เสียหาย เมื่อความผิด หมดอายุความที่ ขยาย
ลักพาตัว	รัฐบาลกลาง	5 ปี	ไม่มีอายุความ (มาตรา 3299)	ตลอดชีวิต
	เท็กซัส	5 ปี	ภายใน 20 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี	38 ปี
	อาร์คันซอ	6 ปี (Class Y), 3 ปี (Class B)	ฟ้องร้องได้จนกว่า จะอายุ 18 ปี	18 ปี
	มิชิแกน	10 ปี	ฟ้องร้องได้จนกว่า จะอายุ 21 ปี (ในมลรัฐมิชิแกน บุคคลบรรลุนิติ ภาวะเมื่อมีอายุ 18 ปี)	21 ปี
	ยูทาห์ (ความผิดฐาน ลักพาตัวเด็ก/ ความผิดฐาน ลักพาตัวที่มี ลักษณะร้ายแรง)	2 ปี	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	กวม	3 ปี	ภายใน 3 ปี หลังจากผู้เยาว์ บรรลุนิติภาวะ (ในเกาะกวม บุคคลบรรลุนิติ	19 ปี

			ภาวะเมื่อมีอายุ 16 ปี)	
	เนบราสก้า	7 ปี	ภายใน 7 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 16 ปี (ในมลรัฐ เนบราสก้าบุคคล บรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุ 19 ปี)	23 ปี

จากที่ได้กล่าวมาเห็นได้ว่าความผิดฐานลักพาตัวตามกฎหมายมลรัฐมีอายุความยาวที่สุดคือ ไม่มีอายุความ ผู้เสียหายสามารถขอให้ดำเนินคดีเมื่อใดก็ได้ ในทางตรงกันข้ามมลรัฐยูทาห์กลับมีอายุความสำหรับความผิดฐานลักพาตัวเพียงแค่ 2 ปีเท่านั้น แต่ในความผิดฐานลักพาตัวเด็กและความผิดฐานลักพาตัวที่มีลักษณะร้ายแรงใช้วิธีการขยายอายุความให้ไม่มีอายุความ เพื่อคุ้มครองผู้เยาว์ที่ไม่อาจขอให้ดำเนินคดีได้ภายในระยะเวลาอายุความตามปกติ นอกจากนั้นมลรัฐอื่นยังได้ใช้วิธีการขยายอายุความออกไปเป็นกรณีพิเศษ เช่น มลรัฐเท็กซัสให้ฟ้องคดีได้ภายใน 20 ปีหลังจากผู้เยาว์อายุครบ 18 ปี หรือมลรัฐอาร์คันซอที่ให้ฟ้องร้องคดีได้จนกว่าจะอายุ 18 ปี เป็นต้น

ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

จากการศึกษาความผิดฐานทำร้ายร่างกายทั้งในกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายในระดับมลรัฐพบว่ามีข้อกำหนดอายุความพิเศษ การขยายอายุความหรือการกำหนดให้ไม่มีอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายในฐานะทำร้ายร่างกายอยู่จำนวนหนึ่ง ปรากฏตามข้อมูลในรูปแบบตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์
ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ฐานความผิด	รัฐบาลกลาง /มลรัฐ	อายุความเดิม	อายุความที่ขยาย สำหรับผู้เสียหาย ที่เป็นผู้เยาว์	อายุผู้เสียหาย เมื่อความผิด หมดอายุความที่ ขยาย
ทำร้ายร่างกาย	รัฐบาลกลาง	5 ปี	ตลอดชีวิต	ตลอดชีวิต
	อาร์คันซอ	3 ปี	ฟ้องร้องได้จนกว่า จะอายุ 18 ปี	18 ปี
	เท็กซัส	10 ปี	ภายใน 10 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี	28 ปี
	โอไฮโอ (เมื่อกระทำต่อ เด็กอายุต่ำกว่า 21 ปี)	1 ปี	ให้เริ่มนับอายุ ความเมื่อผู้เยาว์ บรรลุนิติภาวะ (บุคคลบรรลุนิติ ภาวะ เมื่อมีอายุ 16 ปี)	17 ปี
	จอร์เจีย (ทารุณกรรมเด็ก อายุต่ำกว่า 16 ปี)	4 ปี	ให้มีอายุความ 7 ปี และเริ่มนับ อายุความเมื่อ ผู้เสียหายอายุ 16 ปี	23 ปี

ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นความผิดที่กระทบต่อร่างกาย ตามนิยามของบางประเทศ โดยเฉพาะในระบบชีวิตลอร์อาจต้องแยกบทบัญญัตินี้ออกเป็นทำร้ายร่างกายจนถึงอันตรายแก่กาย และทำร้ายร่างกายที่ไม่เป็นเหตุให้ถึงอันตรายแก่กาย เนื่องจากอาศัยการปริตกของผิวหนังและมีเลือดไหลเป็นปัจจัยสำคัญในการวิเคราะห์องค์ประกอบความผิด ส่วนความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามที่ปรากฏในสหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้นิยามเนื่องจากเป็นการบัญญัติให้ความหมายแบบกว้างตาม

กฎหมายคอมมอนลอว์ แต่มีการแบ่งระดับความร้ายแรงของการทำร้ายร่างกายออกเป็นหลายระดับ โดยแต่ละรัฐกำหนดไว้แตกต่างกันไปและบางรัฐคุ้มครองการขยายอายุความเฉพาะกรณีที่เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดแบ่งประเภทของความผิดที่ทำให้การทำร้ายร่างกายเป็นเพียงความผิดขั้นปานกลาง (Misdemeanor) ส่วนการทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสเป็นความผิดระดับร้ายแรง (Felony) จึงสมควรที่จะให้ความคุ้มครองตามกฎหมายมากกว่า

ความผิดเกี่ยวกับเพศ

ความผิดเกี่ยวกับเพศในสหรัฐอเมริกาจะมีการแบ่งระดับความรุนแรงของการกระทำความผิด (Degree) บางมลรัฐแบ่งความผิดฐานเดียวกันออกเป็นถึง 4 ระดับ จึงทำให้ความผิดฐานข่มขืนและความผิดฐานกระทำอนาจารปรากฏอยู่ในฐานความผิดมาตราเดียวกันเพียงแต่นิยามไว้ในระดับความร้ายแรงแตกต่างกันซึ่งความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับเพศส่วนใหญ่ไม่มีอายุความ เช่น มลรัฐอลาสก้ากำหนดให้ไม่มีอายุความในความผิดเกี่ยวกับเพศเลย เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับเพศถูกจัดหมวดหมู่ให้เป็นความผิดร้ายแรง (Felony) ในระดับเดียวกับความผิดฐานฆาตกรรม ทั้งยังมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของเหยื่อมาก นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางกายและจิตใจแล้ว ผู้เสียหายมักถูกประณามจากสังคมว่ามีส่วนทำให้เกิดการกระทำความผิดด้วย (Victim blaming) จึงรู้สึกอับอายเกินกว่าที่จะบอกผู้อื่นหรือขอให้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้

กฎหมายบางมลรัฐกำหนดให้ขยายอายุความหรือให้ไม่มีอายุความดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น มลรัฐอิลลินอยส์ให้ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ได้ตรวจพิสูจน์ข้อมูลรหัสพันธุกรรมภายในระยะเวลา 10 ปีนับจากการกระทำความผิด สามารถฟ้องร้องเมื่อใดก็ได้ไม่มีอายุความ หรือมลรัฐคอนเนคติกัตที่กำหนดอายุความสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อผู้เยาว์ไว้ 30 ปีนับจากวันที่ผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะหรือ 5 ปีนับจากผู้เสียหายได้แจ้งแก่ตำรวจหรือพนักงานอัยการทราบ แล้วแต่ที่กำหนดเวลาใดถึงก่อน ทว่าหากผู้เสียหายแจ้งตำรวจหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบภายใน 5 ปีหลังการกระทำความผิดเกิดแล้วต่อมาพบรหัสพันธุกรรมที่ระบุตัวผู้กระทำความผิดได้ ประกอบกับพยานหลักฐานอื่นในคดีก็ให้ฟ้องร้องได้โดยไม่มีอายุความ สามารถแสดงอายุความในความผิดเกี่ยวกับเพศในรูปแบบตารางได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์
ในความผิดเกี่ยวกับเพศตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ฐานความผิด	รัฐบาลกลาง /มลรัฐ	อายุความเดิม	อายุความที่ขยาย สำหรับผู้เสียหาย ที่เป็นผู้เยาว์	อายุผู้เสียหาย เมื่อความผิด หมดอายุความที่ ขยาย
ข่มขู่ให้มีการ กระทำทางเพศ/ อนาจาร	รัฐบาลกลาง	ไม่มีอายุความ	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	มิสซูรี	5 ปี	ภายใน 20 หลัง ผู้เยาว์อายุครบ 18 ปี	38 ปี
	ยูทาห์	8 ปี	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	หลุยส์เซียน่า (เมื่อกระทำต่อ เด็กไม่เกิน 17 ปี)	30 ปี	ภายใน 30 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี	48 ปี
	คอนเนคติกัต	20 ปี	ภายใน 30 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี)	48 ปี
	วอชิงตัน ดีซี	10 ปี	ให้เริ่มนับ อายุความเมื่อ ผู้เสียหาย อายุ 21 ปี	31 ปี
	ไอดาโฮ (เมื่อกระทำต่อ เด็กอายุไม่เกิน 16 ปี)	5 ปี	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	อิลินอย	10 ปี	ภายใน 10 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี	28 ปี
	เมน	8 ปี	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต

	(เมื่อกระทำต่อ เด็กอายุไม่เกิน 16 ปี)			
ข่มขืนกระทำ ชำเรา	รัฐบาลกลาง	ไม่มีอายุความ	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	มิสซูรี	ไม่มีอายุความ	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	เท็กซัส	10 ปี	ภายใน 20 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี	38 ปี
	ยูท่าห์	ไม่มีอายุความ	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	หลุยส์เซียน่า	ไม่มีอายุความ	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	โอไฮโอ	25 ปี	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	วอชิงตัน ดีซี	15 ปี	ให้เริ่มนับ อายุความเมื่อ ผู้เสียหาย อายุ 21 ปี	36 ปี
	ไอดาโฮ	ไม่มีอายุความ	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	อิลลินอย	10 ปี	ภายใน 20 ปี หลังจากผู้เยาว์ อายุครบ 18 ปี	38 ปี
	เมน (เมื่อกระทำต่อ เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี)	20 ปี	ไม่มีอายุความ	ตลอดชีวิต
	โอเรกอน	6 ปี	ฟ้องร้องก่อน ผู้เสียหายอายุ ครบ 30 ปี	30 ปี

จากที่ได้นำเสนอบทบัญญัติการกำหนดอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายของสหรัฐอเมริกาโดยจัดกลุ่มฐานความผิดให้ใกล้เคียงกับฐานความผิดที่มีในประมวลกฎหมายอาญาของไทยเพื่อใช้เทียบเคียงเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์นั้น พบว่ากฎหมายระดับมลรัฐที่มีบทบัญญัติอายุความพิเศษคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีจำนวนน้อยกว่ามลรัฐที่มีบทบัญญัติอายุความพิเศษในความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดฐานลักพาตัว เพราะโดยทั่วไปความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีอายุความที่สั้นและสามารถสังเกตเห็นร่องรอยหลักฐานการกระทำ ความผิดได้ง่ายกว่าอีก 2 ฐานความผิดซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดที่ถูกปกปิดไว้ ดังนั้นการ กำหนดอายุความพิเศษเพื่อคุ้มครองผู้เยาว์ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายจึงกำหนดไว้ไม่นานนักและ บางมลรัฐไม่มีบทบัญญัติให้ขยายอายุความสำหรับความผิดฐานดังกล่าว

4.2 The French Code of Criminal Procedure

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศในระบบชีวิตลอร์ดหรือระบบประมวลกฎหมายซึ่งตามหลักการ พิจารณาคดีของศาลจะดำเนินการโดยใช้ระบบไต่สวน เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริง และซึ่งนำหน้าพยานหลักฐานว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้ว่า ในปัจจุบันสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะใช้หลักการพิจารณาสมพยานระหว่างระบบไต่สวนและระบบ กล่าวหา แต่ก็ยังคงให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาได้แต่เพียงผู้เดียวและยังคงต้อง ฟ้องคดีภายในอายุความ ทั้งนี้ ผู้เสียหายในคดีอาญาไม่สามารถฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ด้วยตนเอง

กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดอายุความของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีความน่าสนใจเนื่องจากเป็น ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทยและมีการกำหนดฐานความผิดที่จะขยาย อายุความเมื่อผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายไว้หลายฐานความผิดอย่างละเอียด ประกอบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติเรื่องการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายโดย กำหนดให้ความผิดฆาตกรรมโหดมีการขยายอายุความในอัตราที่แตกต่างกันตามความร้ายแรงของฐาน ความผิดซึ่งจะคุ้มครองในความผิดที่ร้ายแรงมากกว่าบทบัญญัติเดิม จึงควรศึกษากฎหมายของ สาธารณรัฐฝรั่งเศสเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4.2.1 ที่มาและแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดอายุความ

แนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดอายุความของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงมีกฎแห่งการลืมนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นควรรีบดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ พยานหลักฐานยังมีความน่าเชื่อถือและลดความยุ่งยากในการพิสูจน์ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย บทบัญญัติเรื่องอายุความในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงถูกตราขึ้นให้ครอบคลุมทุกฐานความผิด โดย

อายุความมีความสำคัญในการใช้กฎหมายอาญาและถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายสารบัญญัติ แม้ว่า การบัญญัติอายุความจะครอบคลุมทุกฐานความผิดแต่การตรากฎหมายเรื่องอายุความก็อาจปรากฏใน รูปแบบที่ไม่มีอายุความหรือมีอายุความที่จำกัดก็ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายในทางอาญาของประเทศนั้น

การกำหนดอายุความคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสพิจารณาจากความร้ายแรงของฐาน ความผิดและอัตราโทษที่ต้องระวางตามกฎหมายเป็นสำคัญ โดยการแบ่งประเภทของฐานความผิด ของฝรั่งเศสที่มีลักษณะเฉพาะตัวทำให้ประชาชนทราบอายุความได้จากฐานความผิด ไม่ต้องค้นหา รายละเอียดในประมวลกฎหมายเพื่อพิจารณาอัตราโทษก่อนแล้วจึงเทียบอายุความกับอัตราโทษ เฉกเช่นประมวลกฎหมายอาญาของไทย แต่พื้นฐานในการจำแนกประเภทความผิดก็ยังคงมาจากการพิจารณาอัตราโทษเป็นหลักเช่นกัน

4.2.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความ

สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการแบ่งประเภทความผิดอาญาออกเป็นแบบไตรภาค (Tripartite Classification) แตกต่างจากประเทศอื่นที่แบ่งประเภทความผิดออกเป็นแบบทวิภาค (Bipartite Classification) การแบ่งแบบไตรภาคของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนี้ยังนำไปสู่การพิจารณาว่าฐานความผิด ประเภทใดมีอายุความเท่าไร โดยอาศัยอัตราโทษเป็นเกณฑ์จัดแบ่งประเภท การพิจารณาอายุความ ในคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงต้องกล่าวถึงการแบ่งประเภทความผิดอาญา ก่อน อันได้แก่

1. ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les crimes / Crime) ได้แก่ ความผิดที่มีบทระวางโทษ ดังต่อไปนี้

- 1) จำคุกตลอดชีวิตหรือกักขังตลอดชีวิต
- 2) จำคุกหรือกักขังสามสิบปี
- 3) จำคุกหรือกักขังสิบห้าปี
- 4) จำคุกหรือกักขังสิบปี

2. ความผิดมิชฌิมโทษ (Les délits / Offense) ได้แก่ ความผิดอันมีโทษจำคุก โทษปรับ โทษปรับรายวัน โทษการทำงานบริการสาธารณะ โทษห้ามหรือจำกัดสิทธิตามที่บัญญัติใน มาตรา 131-6 และโทษเสริมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 131-10 ส่วนการกำหนดชั้นของโทษจำคุก สำหรับความผิดมิชฌิมโทษ มีดังต่อไปนี้

- 1) โทษจำคุกสิบปี
- 2) โทษจำคุกเจ็ดปี
- 3) โทษจำคุกห้าปี

- 4) โทษจำคุกสามปี
- 5) โทษจำคุกสองปี
- 6) โทษจำคุกหนึ่งปี
- 7) โทษจำคุกหกเดือน
- 8) โทษจำคุกสองเดือน

3. ความผิดลหุโทษ (Les contraventions/Contravention) ได้แก่ ความผิดที่มีอัตราโทษเพียง 2 ประเภท คือ โทษปรับและโทษที่ห้ามหรือจำกัดสิทธิบางประการ

นอกจากกรณีความผิดแบบไตรภาคที่มีอายุความแตกต่างกันไปตามความร้ายแรงของฐานความผิดและอัตราโทษแล้ว ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังมีความผิดบางฐานที่ไม่มีกำหนดอายุความเนื่องจากเป็นความผิดร้ายแรง เช่น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ เนื่องจากการปรับปรุงกฎหมายภายในให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้เข้าเป็นรัฐภาคี แต่โดยพื้นฐานแล้วความผิดทุกฐานจะมีอายุความกำกับอยู่เสมอ การแบ่งแบบไตรภาคยังช่วยให้ประชาชนทราบถึงอายุความของแต่ละฐานความผิดได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

บทบัญญัติว่าด้วยอายุความของฝรั่งเศสได้มีการปฏิรูปใหม่ในปีค.ศ. 2017 และค.ศ. 2020 โดยปรับปรุงให้อายุความยาวกว่าเดิมเป็นสองเท่า และยังได้กำหนดอายุความสำหรับความผิดที่เป็นความลับไม่ว่าเป็นความผิดที่ถูกปกปิดไว้หรือถูกซ่อนไว้ทำให้เหยื่อหรือเจ้าหน้าที่ไม่ทราบถึงเหตุแห่งความผิดนั้นด้วยการกำหนดอายุความที่มีช่วงเวลาแน่นอน ทั้งกฎหมายใหม่ดังกล่าวยังกำหนดเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงหรือการระงับของอายุความ ซึ่งทำให้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและส่งเสริมความแน่นอนในทางกฎหมายมากขึ้น

จากการปฏิรูปดังกล่าว การแบ่งประเภทความผิดอาญาแบบไตรภาคของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในกรณีความผิดทั่วไปได้แก้ไขอายุความให้ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les crimes / Crime) มีอายุความ 20 ปี จากเดิมที่มีอายุความ 10 ปี ให้ความผิดมิชฌิมโทษ (Les délits / Offense) มีอายุความ 6 ปี จากเดิมที่มีอายุความ 3 ปี และให้ความผิดลหุโทษ (Les contraventions / Contravention) มีอายุความ 3 ปีเท่ากับบทบัญญัติเดิมก่อนที่จะได้มีการแก้ไข นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงอายุความในความผิดบางฐานให้ยาวขึ้นกว่าเดิมเป็นพิเศษ เช่น ความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Les crimes / Crime)

ในฐานะก่อนการร้าย ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และความผิดฐานอาชญากรรมสงครามที่ก่อนหน้านี้กฎหมายได้กำหนดให้มีอายุความ 10 ปี กฎหมายใหม่ก็ได้กำหนดให้อายุความเป็น 30 ปีแทน²¹

การเริ่มนับอายุความทางอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเริ่มนับจากวันที่การกระทำความผิดเกิดแต่ได้มีข้อยกเว้นอยู่ 2 กรณี คือ สำหรับผู้เยาว์ให้อายุความเริ่มนับเมื่อผู้เยาว์นั้นบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้วในความผิดบางฐานที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกประการหนึ่ง คือ กรณีความผิดที่เป็นความลับให้อายุความเริ่มนับจากวันที่ค้นพบความผิดนั้น แต่กรณีนี้กฎหมายกำหนดเงื่อนไขช่วงเวลาอายุความที่แน่นอนไว้ว่าจะฟ้องคดีสำหรับความผิดมิชฌิมโทซ (Les délits / Offense) เกินกว่า 12 ปีนับแต่วันกระทำความผิดไม่ได้ และความผิดความผิดอุกฤษฏ์โทซ (Les crimes / Crime) จะฟ้องคดีหลังจากวันที่ได้กระทำความผิดเกินกว่า 30 ปีไม่ได้ เช่น ความผิดที่ถูกปกปิดไว้ฐานหนึ่งมีอายุความ 6 ปี กระทำในปี 2010 และถูกค้นพบในปี 2014 แม้อายุความ 6 ปีจะเริ่มนับในปี 2014 แต่ระยะเวลา นับจากวันที่กระทำความผิดเกินกว่า 12 ปีแล้ว กรณีเช่นนี้ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดได้เช่นกัน

ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังมีบทบัญญัติเรื่องการระงับของอายุความ²² โดยกรณีที่จะทำให้อายุความระงับหยุดลง ได้แก่ การยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีการสอบสวนได้โดยตรง โดยการสอบสวนของหน่วยงานที่มีอำนาจหรือเมื่อศาลมีคำสั่งคำพิพากษาใดที่ยกเลิกไม่ได้ ผลของการที่อายุความระงับหยุดลง คือ ช่วงเวลาอายุความที่กำลังนับอยู่นั้นจะหยุดลงและลบล้างช่วงเวลาทั้งหมดที่เคยได้นับไปแล้วก่อนเหตุ จากนั้นจึงจะเริ่มนับใหม่ด้วยระยะเวลาจำนวนเท่าเดิมกับที่กฎหมายกำหนดไว้ตั้งแต่แรกเริ่ม อีกทั้งเมื่ออายุความระงับหยุดลงสำหรับพนักงานอัยการยังมีผลต่อความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

ส่วนหลักกฎหมายเรื่องการขยายอายุความอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะกำหนดไว้โดยกว้างไม่ได้มีรายละเอียดที่ระบุว่ากรกระทำใดบ้างที่เป็นการขยายแต่ใช้ถ้อยคำความหมายกว้างว่าการขยายอายุความเกิดขึ้นได้จากอุปสรรคใดในทางกฎหมาย การกระทำหรือเหตุสุดวิสัยซึ่งทำให้

²¹ Hertslet Wolfer & Heintz Avocats, "Reform of the Statute of Limitations in Criminal Cases," [Online] Accessed: 30 May 2021. Available from: <https://hwh.eu/en/actualites/reforme-de-la-prescription-penale/>

²² Article 9-2 of the French Code of Criminal Procedure

การเริ่มต้นกระบวนการทางอาญาไม่สามารถกระทำได้²³ โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่าสถานการณ์อุปสรรคเช่นว่านั้นกระทบต่อการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาหรือไม่ เพราะต้องการป้องกันพนักงานอัยการจากการใช้อำนาจให้ขยายอายุความ

4.2.3 อายุความในกรณีและผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (the French Code of Criminal Procedure) มีการบัญญัติถึงอายุความแยกตามประเภทของความผิด และบทบัญญัติมาตราดังกล่าวยังมีหลักการขยายอายุความที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ด้วย ดังปรากฏในมาตรา 7 สำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษและมาตรา 8 สำหรับความผิดมิชฌิมโทษซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“มาตรา 7²⁴

การฟ้องร้องคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษให้กระทำภายในระยะเวลา 20 ปีนับจากวันที่ความผิดได้กระทำลง

การฟ้องร้องคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษตามทีระบุในมาตรา 706-16, 706-26 และ 706-167 ของประมวลกฎหมายนี้ และมาตรา 214-1 ถึงมาตรา 214-4 และมาตรา 221-12 ของประมวลกฎหมายอาญา และในบรรพ 4 ทวิ ของประมวลเดียวกัน ให้มีอายุความ 30 ปีนับแต่วันที่ความผิดได้กระทำลง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²³ Article 9-3 of the French Code of Criminal Procedure

²⁴ Article 7 of the French Code of Criminal Procedure

“Public action for crimes lapses after twenty years have elapsed from the day on which the offense was committed.

Public action for the crimes mentioned in articles 706-16,706-26 and 706-167 of this code, in articles 214-1 to 214-4 and 221-12 of the penal code and in book IV bis of the same code is prescribed by thirty years completed from the day the offense was committed.

The public action of the crimes mentioned in article 706-47 of this code, when they are committed on minors, is prescribed by thirty years completed from the majority of the latter.

Public action for the crimes mentioned in articles 211-1 to 212-3 of the penal code is imprescriptible”

การฟ้องร้องคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษตามที่ระบุในมาตรา 706-47 ของประมวลกฎหมายนี้ เมื่อได้กระทำลงต่อผู้เยาว์ คือ 30 ปี และให้เริ่มนับเมื่อบรรลุนิติภาวะ

การฟ้องร้องคดีความผิดอุกฤษฏ์โทษตามที่ระบุในมาตรา 211-1 ถึงมาตรา 212-3 ของประมวลกฎหมายอาญาไม่มีอายุความ”

“มาตรา 8²⁵

การฟ้องร้องคดีความผิดฆมิโทษให้กระทำภายในระยะเวลา 6 ปี นับจากวันที่ความผิดได้กระทำลง

การฟ้องร้องคดีความผิดฆมิโทษตามที่ระบุในมาตรา 706-47 ของประมวลกฎหมายนี้ เมื่อได้กระทำลงต่อผู้เยาว์ นอกจากที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 222-29-1 และ 227-26 ของประมวลกฎหมายอาญา คือ 10 ปี นับจากวันที่บรรลุนิติภาวะ

การฟ้องร้องคดีความผิดฆมิโทษตามที่ระบุในมาตรา 222-12, 222-29-1 และ 227-26 ของประมวลกฎหมายเดียวกัน เมื่อกระทำต่อผู้เยาว์ให้มีอายุความ 20 ปี นับจากวันที่บรรลุนิติภาวะ”

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงบทบัญญัติมาตรา 706-47 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่าฐานความผิดที่กำหนดในมาตราดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่ความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อผู้เยาว์หรือความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นหลัก แม้จะมีฐานความผิดอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อบรรลุนิติภาวะปรากฏอยู่บ้าง เช่น ความผิดฐานฆตกรรม ความผิด

²⁵ Article 8 of the French Code of Criminal Procedure

“Public action for offenses lapses after six years from the day the offense was committed.

Public action for the offenses mentioned in article 706-47 of this code, when they are committed against minors, with the exception of those mentioned in articles 222-29-1 and 227-26 of the penal code, are prescribed by ten completed years from the majority of these.

Public action for the offenses mentioned in articles 222-12, 222-29-1 and 227-26 of the same code, when are committed on minors, is prescribed by twenty years completed from the majority of the latter.”

ฐานทรมาน²⁶ โดยมาตรา 706-47 ประกอบด้วยความผิดทั้งประเภทอุกฤษฏ์โทษและความผิดมีชัฒมิโทษซึ่งสามารถแสดงตารางฐานความผิดและอายุความในกรณีและผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายได้ ดังนี้

²⁶ Article 706-47 of the French Code of Criminal Procedure

“This Title is applicable to proceedings concerning the following infringements:

1. Crimes of murder or assassination provided for in articles 221-1 to 221-4 of the penal code, when they are committed against a minor or when they are committed in a state of legal recidivism;
2. Crimes of torture or acts of barbarism provided for in articles 222-1 to 222-6 of the same code and crimes of violence against a fifteen-year-old minor resulting in mutilation or permanent disability provided for in article 222-10 of said code;
3. Crimes of rape provided for in articles 222-23 to 222-26 of the same code;
4. Offenses of sexual assault provided for in articles 222-27 to 222-31-1 of the same code;
5. Offenses and crimes of trafficking in human beings with regard to a minor provided for in articles 225-4-1 to 225-4-4 of the same code;
6. Offense and crime of procuring against a minor provided for in 1 ° of article 225-7 and in article 225-7-1 of the same code;
7. Crimes of resorting to prostitution of a minor provided for in articles 225-12-1 and 225-12-2 of the same code;
8. Corruption offense of minors provided for in article 227-22 of the same code;
9. Offense of sexual proposition made by an adult to a minor of fifteen years or to a person presenting himself as such by using an electronic means of communication, provided for in article 227-22-1 of the same code;
10. Offenses of capturing, recording, transmitting, offering, making available, disseminating, importing or exporting, acquiring or holding a pornographic image or representation of a minor as well as the offense of habitual consultation or in return for payment for an online communication service to the public making such an image or representation available, provided for in article 227-23 of the same code;
11. Crimes of manufacturing, transporting, distributing or trading violent or pornographic messages likely to be seen or perceived by a minor, provided for in article 227-24 of the same code;
12. The offense of inciting a minor to submit to sexual mutilation or to commit such mutilation, provided for in article 227-24-1 of the same code;

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์
ในความผิดแต่ละฐานตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ฐานความผิด	อายุความเดิม	อายุความที่ขยาย สำหรับผู้เสียหายที่ เป็นผู้เยาว์	อายุผู้เสียหายเมื่อ ความผิดหมดอายุ ความที่ขยาย
ฆาตกรรม	20	ให้มีอายุความ 30 ปี และเริ่มนับอายุความ เมื่อบรรลุนิติภาวะ	48
ทรมานหรือกระทำการ โหดร้ายทารุณ			
กระทำความรุนแรงต่อผู้เยาว์ อายุต่ำกว่า 15 ปีจน เป็นเหตุให้พิการถาวร			
ข่มขืนกระทำชำเรา			
กระทำอนาจาร	6	ให้มีอายุความ 10 ปี และเริ่มนับอายุความ เมื่อบรรลุนิติภาวะ	28
จูงใจให้ผู้เยาว์ เข้าเกี่ยวพันในกิจกรรม ทางเพศ			
ให้ที่พำนักแก่ผู้เยาว์ ค้าประเวณี			
ใช้ความรุนแรงจนเป็น เหตุให้ไม่อาจทำงาน ได้เกินกว่า 8 วัน	6	ให้มีอายุความ 20 ปี และเริ่มนับอายุความ เมื่อบรรลุนิติภาวะ	38
การกระทำอนาจารต่อ เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี			
การคุกคามทางเพศที่ ไม่ใช่ข่มขืนและกระทำ อนาจารต่อเด็กอายุ ไม่เกิน 15 ปี โดยบุคคล ที่เด็กต้องพึ่งพิง			

จากบทบัญญัติของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่าในความผิดประเภทอุกฤษฏ์โทษโดยทั่วไป กำหนดให้มีอายุความ 20 ปีแต่กรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายให้มีอายุความ 30 ปีและเริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ ทำให้อายุความในคดีประเภทนี้หมดลงเมื่อผู้เสียหายมีอายุ 48 ปี ซึ่งถือว่าเป็นการขยายระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน ส่วนประเภทความผิดฆนัตมิโทษเมื่อกระทำต่อผู้เยาว์ยังคงต้องแยกออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ให้มีอายุความ 10 ปีนับจากวันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะและกรณีที่ให้มีอายุความ 20 ปีนับจากวันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดแต่ละฐานแตกต่างกัน ในบางฐานเป็นความผิดที่กระทบต่อผู้เยาว์มากอีกทั้งผู้กระทำความผิดใกล้ชิดกับผู้เยาว์ด้วย เช่น เป็นบุคคลในครอบครัวหรือผู้มีอำนาจปกครอง แม้ว่าจะเป็นความผิดฆนัตมิโทษก็ควรให้มีอายุความที่ยาวนานกว่าความผิดฆนัตมิโทษประการอื่น เพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้เมื่อพ้นจากอิทธิพลหรือการครอบงำโดยแท้จริง

4.3 The Polish Criminal Code

สาธารณรัฐโปแลนด์เป็นประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ มีการบัญญัติประมวลกฎหมายทั้งในเชิงสารบัญญัติและวิธีบัญญัติ โดยได้นำเอาทฤษฎีเรื่องกฎหมายการลืมาใช้เป็นหลักเพื่อบัญญัติอายุความให้ครอบคลุมทุกฐานความผิดเช่นเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายว่าด้วยอายุความสาธารณรัฐโปแลนด์มีความน่าสนใจเนื่องจากใช้แนวทางการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายโดยกำหนดช่วงอายุที่จะเริ่มต้นนับอายุความไว้ภายหลังจากบรรลุนิติภาวะค่อนข้างนาน ซึ่งอาจเป็นแนวทางที่คุ้มครองสิทธิผู้เสียหายของผู้เยาว์ได้อย่างเหมาะสมและสมควรปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย

4.3.1 ที่มาและแนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดอายุความ

ในการอธิบายกฎหมายอายุความตามกฎหมายโปแลนด์จะต้องเริ่มพิจารณาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ เนื่องจากสาธารณรัฐโปแลนด์ให้ความสำคัญกับกฎหมายอายุความในระดับที่รัฐธรรมนูญแห่งโปแลนด์ฉบับปัจจุบัน (ฉบับค.ศ. 1997) ได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้ถึง 3 มาตรา คือ มาตรา 43²⁷ มาตรา 44²⁸

²⁷ Article 43 of The Constitution of The Republic of Poland

“There shall be no statute of limitation regarding war crimes and crimes against humanity.”

²⁸ Article 44 of The Constitution of The Republic of Poland

และมาตรา 105 วรรคสาม²⁹ เกี่ยวกับความผิดตามกฎหมายอาญาระหว่างประเทศที่ไม่มีอายุความ และอายุความพิเศษบางประการตามกฎหมายกำหนด แม้รัฐธรรมนูญจะไม่ได้ระบุว่าอายุความเป็น สิทธิเด็ดขาดของจำเลยแต่การบัญญัติเช่นนี้ก็แสดงให้เห็นว่ากฎหมายโปแลนด์ให้ความสำคัญกับ บทบัญญัติอายุความในคดีอาญามากพอสมควร

อายุความเป็นสิ่งที่ตัดความเชื่อมโยงระหว่างอาชญากรรมและการลงโทษ ศาลรัฐธรรมนูญ ของโปแลนด์ก็ไม่ได้ถือเอาอายุความเป็นสิทธิของจำเลย จำเลยจึงไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ว่า เมื่อเวลาผ่านไปตามที่กฎหมายอายุความบัญญัติแล้วจะไม่ต้องรับโทษ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติมี ดุลพินิจที่กว้างขวางในการแก้ไขกฎหมาย หรือออกกฎหมายขยายอายุความ ขึ้นอยู่กับความจำเป็น หรือนโยบายทางอาญาในขณะนั้น หากเกิดกรณีดังกล่าวจำเลยก็ไม่สามารถอ้างได้ว่าการแก้ไข หรือขยายดังกล่าวขัดต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญและสิทธิพลเมืองของจำเลย อย่างไรก็ตามการแก้ไข อายุความของฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถแก้ไขหลังคดีขาดอายุความเพื่อให้บุคคลต้องรับโทษใน คดีอาญาที่หมดอายุไปแล้วได้³⁰

บทบัญญัติเรื่องอายุความในสาธารณรัฐโปแลนด์ แต่เดิมบังคับใช้เฉพาะกับคดีที่เอกชนเป็น ผู้เสียหายเท่านั้น ไม่ได้ปรับใช้กับคดีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของรัฐ ต่อมาประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปี 1932 ของโปแลนด์ได้ปรับให้อายุความใช้กับคดีได้กว้างขวางมากขึ้น โดยแบ่งอายุความ ออกเป็น 3 ประเภท คือ อายุความดำเนินคดี (the limitation of criminal proceeding) อายุความ ตัดสินคดี (the limitation of sentencing) และอายุความในการบังคับตามคำพิพากษา (the limitation of enforcement of the sentence) จากนั้นในประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปี 1969 ได้กำหนดให้อายุความมี 2 ประเภท คือ อายุความในการลงโทษ (the limitation of penalty)

“The statute of limitation regarding actions connected with offences committed by, or by order of, public officials and which have not been prosecuted for political reasons, shall be extended for the period during which such reasons existed.”

²⁹ Article 105 of The Constitution of The Republic of Poland

“3. Criminal proceedings instituted against a person before the day of his election as Deputy, shall be suspended at the request of the Sejm until the time of expiry of the mandate. In such instance, the statute of limitation with respect to criminal proceedings shall be extended for the equivalent time.”

³⁰ Pawel Daniluk and Michal Leciak, "Statute of Limitations in the Polish Criminal Law," *Journal of Eastern-European criminal law*: 150-153.

และอายุความในการบังคับตามคำพิพากษา (the limitation of enforcement of the sentence) หลักการดังกล่าวคงอยู่จนถึงประมวลกฎหมายอาญาฉบับปี 1999 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันของโปแลนด์ โดยกำหนดอายุความในการลงโทษ (the limitation of penalty) ไว้ในมาตรา 101 และมาตรา 102 ส่วนอายุความในการบังคับตามคำพิพากษา (the limitation of enforcement of the sentence) ปรากฏในมาตรา 103 อายุความทั้ง 2 ประเภะนั้นที่ปรับใช้ในเกือบทุกกรณีเว้นแต่กรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดข้อยกเว้นเอาไว้เฉพาะในมาตรา 105

จากการศึกษาพบว่าหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์ (Polish Criminal Code) มีลักษณะพิเศษกว่าประเทศอื่น เนื่องจากมีแนวความคิดว่าเรื่องอายุความ มีลักษณะผสมผสานเป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ ส่วนเนื้อหาหลักการที่สำคัญ เป็นกฎหมายสารบัญญัติโดยธรรมชาติ แต่มุมมองอีกด้านหนึ่งเห็นว่าอายุความยังเป็นสิ่งที่ขัดขวางการเริ่มต้นคดีหรือการดำเนินคดีอาญาต่อไป จึงมีลักษณะความเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติในอีกแง่หนึ่ง แนวความคิดเช่นนี้ยังส่งผลต่อการปรับใช้กฎหมายกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์อีกด้วย³¹

แนวทางการบัญญัติกฎหมายของนักกฎหมายโปแลนด์ ให้เหตุผลความชอบธรรมในการกำหนดอายุความทั้งในแง่การป้องกันปราบปรามทั่วไปและรายบุคคล โดยในแง่ทั่วไปมองว่าเมื่อเวลาผ่านไปนานแล้วก็ไม่จำเป็นต้องขัดเกลาคความตระหนักถึงกฎหมายและเยียวยาความยุติธรรมแก่สังคมอีกต่อไป ส่วนในแง่ของการป้องกันปราบปรามตัวบุคคล มีมุมมองว่าเมื่อเวลาผ่านไปแล้วโอกาสที่จะใช้โทษเพื่อป้องกันหรือทำให้ผู้กระทำความผิดได้เรียนรู้ถึงลดน้อยลง นอกจากนั้นการกำหนดอายุความยังช่วยอำนวยความสะดวกด้านกระบวนการพิจารณา เนื่องจากพิจารณาคดีเมื่อเวลาผ่านไปนานหลังการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะประสบปัญหาใหญ่เรื่องพยานหลักฐาน จากแนวคิดของทั้ง 2 สำนักฝ่ายนิติบัญญัติได้ให้เหตุผลเมื่อร่างประมวลกฎหมายไว้ว่า เมื่อเวลาผ่านไปจะเป็นการพ้นจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษ เพื่อหลีกเลี่ยงการกีดกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และยังมีความสัมพันธ์กับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมด้วย

³¹ Research and Documentation Directorate-General for Library, "Limitation Rules in Criminal Matter," [Online] Accessed: 25 April 2021. Available from: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_2707363/fr/

ส่วนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในสาธารณรัฐโปแลนด์ พนักงานอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและฟ้องร้องคดีในความผิดทั้งปวงและยังสามารถปฏิเสธที่จะยื่นฟ้องคดีได้หากไม่มีพยานหลักฐานมากเพียงพอที่จะดำเนินคดี การดำเนินคดีอาญาในสาธารณรัฐโปแลนด์ ผู้เสียหายจึงไม่สามารถฟ้องร้องคดีได้เองแม้ว่าคดีจะยังมีอายุความ

อย่างไรก็ตามด้วยประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐโปแลนด์มีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศสูง โดยเฉพาะในกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก การกำหนดอายุความของสาธารณรัฐโปแลนด์แม้ว่าจะมีแนวความคิดแบบซีวิลลอว์ที่กำหนดอายุความสำหรับความผิดทั้งหมดแต่ก็ได้ยกเว้นการปรับใช้บทบัญญัติเรื่องอายุความกับความผิดของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ความผิดต่อมวลมนุษยชาติหรือความผิดอาชญากรรมสงคราม เป็นต้น อีกทั้งแนวโน้มการแก้ไขกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์ในปีค.ศ. 2020 ยังเพิ่มอายุความสำหรับความผิดฐานเป็นคอมมิวนิสต์ให้เป็นอายุความ 40 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาอายุความที่มากยิ่งขึ้นกว่าอาชญากรรมร้ายแรงฐานฆาตกรรม

4.3.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอายุความ

ประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์ (Polish Criminal Code) ได้มีการกำหนดอายุความจัดแบ่งประเภทของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น จึงต้องกล่าวถึงการจัดแบ่งประเภทอาชญากรรมในสาธารณรัฐโปแลนด์ที่แบ่งออกได้เป็นอาชญากรรมประเภทร้ายแรง อาชญากรรมประเภทปานกลาง และความผิดลหุโทษ

ประเภทแรก คือ อาชญากรรมประเภทร้ายแรงที่ครอบคลุมถึงการฆาตกรรม ช่มชู้นกระทำชำเราหรือปล้นทรัพย์อันเป็นความผิดสากลที่มีในทุกประเทศ อาชญากรรมร้ายแรงเป็นความผิดที่ต้องกระทำโดยจงใจเท่านั้น เป็นการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงพื้นฐานของรัฐ ส่วนใหญ่จะบัญญัติไว้ในหมวดที่ 19 ของประมวลกฎหมายอาญา³² ประเภทที่สอง คือ อาชญากรรมประเภทปานกลาง ได้แก่ ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ทำร้ายร่างกาย ฆ่าผู้อื่นโดยไม่มีเจตนา เป็นต้น ส่วนประเภทสุดท้าย คือ ความผิดลหุโทษที่มีการจัดแบ่งประเภทหรือกฎหมายเฉพาะอีกฉบับแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย ทั้งยังอาจมีการละเมิดกฎหมายทางปกครองและความผิดเล็กน้อยด้วย ตัวอย่างเช่น การลักทรัพย์แบบเล็กน้อย ในกรณีนี้มักจะดำเนินคดีโดยหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่ดูแล

³² Andrzej Adamski, "World Factbook of Criminal Justice Systems : Poland," [Online]

กันเอง อย่างไรก็ตามอาจมีกรณีที่น่าสงสัยโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ ด้วยวิธีการออกเอกสารเพื่อให้ไปชำระค่าปรับตามที่กำหนดกฎหมายไว้³³

โดยที่ประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์ (Polish Criminal Code) ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานเรื่องอายุความไว้ในมาตรา 101 วรรคแรก เรียงลำดับระยะเวลาอายุความจากความผิดร้ายแรงและความผิดปานกลางประกอบกับโทษที่ระบุไว้ในความผิดนั้น จึงแตกต่างจากการจัดแบ่งประเภทของกฎหมายอาญาฝรั่งเศสที่พิจารณาเพียงแค่ประเภทของความผิดก็สามารถทราบถึงอายุความได้โดยไม่ต้องพิจารณาโทษของความผิดประเภทนั้นอีกครั้ง ซึ่งมาตรา 101 วรรคแรกแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“มาตรา 101³⁴

1. ความผิดอาญาไม่สามารถลงโทษได้หลังจากผ่านพ้นจำนวนปีที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ นับแต่ระยะเวลาที่ได้กระทำความผิดลง

- 1) 30 ปี – เมื่อเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงฐานฆาตกรรม,
- 2) 20 ปี – เมื่อเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงฐานอื่น,
- 2a) 15 ปี – เมื่อเป็นการกระทำความผิดประเภทปานกลางที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 5 ปี,
- 3) 10 ปี – เมื่อเป็นการกระทำความผิดประเภทปานกลางที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี,

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

³³ Wojciech Jasinski and Karolina Kremens, *Criminal Law in Poland* (Wolters Kluwer, 2019), pp. 320-325.

³⁴ Article 101 of Polish Criminal Code

“1. A crime ceases to be punishable after the lapse of the following number of years from the moment of its commission:

- 1) 30 – when the act constitutes a felony of homicide,
- 2) 20 – when the act constitutes another felony,
- 2a) 15 – when the act constitutes a misdemeanor subject to the penalty of deprivation of liberty exceeding 5 years,
- 3) 10 – when the act constitutes a misdemeanor subject to the penalty of deprivation of liberty exceeding 3 years,
- 4) 5 – when it comes to other misdemeanors.”

4) 5 ปี – เมื่อเป็นการกระทำความผิดประเภทปานกลางอื่น.”

ในบทบัญญัติมาตรา 101 จะสังเกตได้ว่าใช้อัตราโทษจำคุกเป็นเกณฑ์หลัก ส่วนอนุมาตราสุดท้ายเป็นความผิดปานกลางประเภทอื่นที่อาจมีโทษจำคุกไม่เกินกว่า 3 ปีหรือโทษอย่างอื่นตามกฎหมาย เนื่องจากตามกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์มีโทษที่กระทบต่อเสรีภาพนอกเหนือจากการจำคุก เช่น ให้ทำงานเพื่อสังคมหรือหักเงินเดือน ทั้งยังอาจกำหนดมาตรการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษอย่างการระงับสิทธิการเลือกตั้ง การห้ามประกอบธุรกิจบางอย่าง เป็นต้น³⁵

นอกจากนั้นในกรณีความผิดต่อส่วนตัวมาตรา 101 วรรคสองยังกำหนดให้มีอายุความ 1 ปี นับจากวันที่ได้ทราบถึงตัวตนผู้กระทำความผิด แต่จะต้องไม่เกินกว่าระยะเวลา 3 ปี นับจากวันที่ได้กระทำความผิด และบทบัญญัติในมาตรา 101 วรรคสามกำหนดวิธีการนับอายุความกรณีที่ความผิดนั้นต้องอาศัยผลของการกระทำตามบทบัญญัติความผิดนั้นเอาไว้ว่า ให้เริ่มนับอายุความนับแต่เวลาที่เกิดผลของการกระทำความผิดนั้น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายในความผิดที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานเพื่อจะสังเกตผลของการกระทำ ในช่วงเวลาระหว่างนั้นผู้กระทำความผิดย่อมไม่ทราบถึงสถานะการเป็นผู้เสียหายของตนเอง นับจากวันที่กระทำความผิดไปจนถึงวันที่ผลของการกระทำความผิดเกิดและย่อมไม่อาจใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาได้เลย โดยในวรรคสามมิได้มีกำหนดระยะเวลาชั้นสูงที่ผู้เสียหายจะต้องทราบเหมือนกรณีตามวรรคสอง

ตามกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์กระบวนกรยุติธรรมทางอาญาที่จะดำเนินแก่ผู้กระทำความผิด หากมีลักษณะเข้าตามเงื่อนไขในเรื่องการขยายอายุความก็จะขยายอายุความในคดีนั้นออกไปอีก 5 ปีหรือ 10 ปีแล้วแต่กรณี เช่น คดีที่เป็นความผิดอาญาร้ายแรง คดีที่เป็นความผิดหลัก (อาจมีความผิดย่อยอื่นอีกหลายเรื่องประกอบเข้าด้วยกัน) และความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ในขณะที่ความผิดย่อยตามกฎหมายอาจขยายอายุความจาก 1 ปีเป็น 2 ปีได้

4.3.3 อายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

ผู้เยาว์ตามกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์ หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์ (Polish Criminal Code) ได้กำหนดให้อายุความในคดีอาญาเริ่มนับเมื่อผู้เยาว์มีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยไม่ได้ยึดโยงกับเกณฑ์อายุในการบรรลุนิติภาวะของ

³⁵ Law office of Attorney Justyna Kaczmarczyk, "What Kinds of Punishment Are There According to the Polish Criminal Code?," [Online] Accessed: 8 July 2021. Available from: <https://polishlawexplained.com/criminallaw>

ผู้เยาว์ แตกต่างจากประเทศอื่นที่ได้ศึกษามาที่มักจะกำหนดให้อายุความเริ่มนับเมื่อผู้เยาว์นั้นบรรลุนิติภาวะ กรณีดังกล่าวปรากฏในมาตรา 101 วรรคสี่³⁶ ดังต่อไปนี้

“4. ในกรณี:

1) การกระทำความผิดประเภทปานกลางต่อชีวิตหรือสุขภาพ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงเกินกว่า 5 ปี ที่ได้กระทำลงต่อผู้เยาว์,

2) การกระทำความผิดอาญาตามหมวดที่ 25 ที่ได้กระทำลงต่อผู้เยาว์หรือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาลามกอนาจารของผู้เยาว์,

– การนับอายุความจะไม่เริ่มนับก่อนฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจะอายุ 30 ปี.”

ความผิดประเภทแรกที่มีการขยายอายุความให้ผู้เยาว์ คือ ความผิดต่อชีวิตและสุขภาพประเภทปานกลางที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงเกินกว่า 5 ปี ตามหมวดที่ 19 ของประมวลกฎหมายอาญา โดยปกติแล้วความผิดกลุ่มนี้จะมีอายุความ 15 ปี หากเริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์มีอายุ 30 ปี จะทำให้ความผิดกลุ่มนี้ฟ้องร้องได้ภายในอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายอายุ 45 ปี ได้แก่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ความผิดฐานทำแท้งเมื่อทารกมีสภาพสมบูรณ์ ความผิดฐานข่มขืนต่อผู้จวนเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นต้น

ความผิดประเภทที่สอง คือ ความผิดตามหมวดที่ 25 ว่าด้วยความผิดต่อเสรีภาพทางเพศและความเหมาะสมซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะความผิดประเภทปานกลางแบบกรณีแรก ดังนั้นเมื่อผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายในความผิดฐานใดก็ตามในหมวดนี้ จะต้องเริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์มีอายุ 30 เท่านั้น สามารถแสดงฐานความผิดและอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายได้ตามตาราง ดังต่อไปนี้

³⁶ Article 101 of Polish Criminal Code

“4. In case of:

1) misdemeanors against life or health subject to the penalty of deprivation of liberty with an upper limit exceeding 5 years, committed against a minor,

2) the crimes provided for in Chapter XXV, committed against a minor or referring to pornographic contents involving a minor,

– prescription of punish ability may not take place before the harmed party has attained 30 years of age.”

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบอายุความทั่วไปและอายุความที่ขยายสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์
ในความผิดแต่ละฐานตามกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์

ฐานความผิด	อายุความเดิม	อายุความที่ขยาย สำหรับผู้เสียหาย ที่เป็นผู้เยาว์	อายุผู้เสียหาย เมื่อความผิด หมดอายุความที่ขยาย
ทำร้ายร่างกายจนเป็น เหตุให้ได้รับอันตราย สาหัส	15	ให้เริ่มนับอายุความเมื่อ ผู้เสียหายมีอายุ 30 ปี	45
ทำแท้งเมื่อทารกมี สภาพสมบูรณ์	15		
ข่มขืนต่อผู้จมนเป็นเหตุ ให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ สาหัส	15		
ข่มขืนกระทำชำเรา	20		50
ข่มขืนให้มีอาการกระทำ ทางเพศ/อนาจาร	10		40
อาศัยการพึ่งพาหรือ สถานการณ์สำคัญ เพื่อกระทำการทางเพศ	5		35
ผลิตหรือนำเข้าสู่สื่อลามก อนาจารเด็ก	10		40

จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติเรื่องอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายของสาธารณรัฐโปแลนด์จะมีความแตกต่างกับหลักของประเทศอื่นๆ โดยที่กำหนดอายุที่แน่นอนเอาไว้คือ 30 ปี หากเป็นเวลาก่อนหน้านั้นอายุความในฐานความผิดอาญาที่มาตรา 101 อนุมาตรา 4 กำหนดเอาไว้ก็จะไม่เริ่มนับเลย ทั้งที่กฎหมายของโปแลนด์กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปี กฎหมายอาญาของสาธารณรัฐโปแลนด์จึงมีกลไกทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากหลายประเทศ เนื่องมาจากการบรรลุนิติภาวะมิใช่สิ่งที่ยืนยันว่าบุคคลเป็นอิสระจากการครอบงำแล้ว การกำหนดอายุความจึงควรยาวนานพอที่ผู้เยาว์จะหลุดพ้นจากการพึ่งพาหรือการควบคุมดูแลของครอบครัวหรือผู้ที่มีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของผู้เยาว์นั้นซึ่งอาจจะช่วยอำนวยความสะดวกได้มากกว่า

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

อายุความ หมายถึง ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้มีการใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้องคดี โดยหากว่าผู้เสียหายไม่ดำเนินคดีภายในระยะเวลาดังกล่าว จะมีผลให้คดีนั้นขาดอายุความไปและไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมายได้ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกำหนดอายุความที่คำนึงถึงกฎแห่งการลืม การสูญหายของพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีอาญาและยังเป็นการป้องกันการนำตัวผู้บริสุทธิ์มารับโทษโดยที่มิได้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตามเมื่อการกระทำความผิดเกิดขึ้นต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุคคลประเภทที่กฎหมายคุ้มครองไว้เป็นพิเศษ แม้ว่าผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายจะมีสิทธิทุกประการเหมือนบุคคลทั่วไปแต่ไม่สามารถใช้สิทธิที่ตนเองมีได้ด้วยเหตุที่เงื่อนไขทางกฎหมายได้จำกัดการใช้สิทธิของผู้เยาว์ไว้ ผู้เยาว์จึงไม่อาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามความผิดข้อหาที่ได้กระทำต่อตนเอง กรณีจึงควรวิเคราะห์ประการแรกว่า การกำหนดอายุความฟ้องร้องในคดีอาญามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และวิเคราะห์ต่อไปว่าเมื่อกรณีการกระทำความผิดนั้นเกิดแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์แล้วยังมีความเหมาะสมหรือมีข้อบกพร่องประการใดหรือไม่ โดยเปรียบเทียบหลักการที่ปรากฏตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.1 ปัญหาการกำหนดอายุความทั่วไปในคดีอาญาของประเทศไทย

การกำหนดอายุความทั่วไปในคดีอาญาของไทยได้มีการจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ อายุความฟ้องร้องคดี อายุความร้องทุกข์และอายุความในการลงโทษ ตามที่ปรากฏในมาตรา 95 มาตรา 96 และมาตรา 98 ตามลำดับ การกำหนดอายุความฟ้องร้องคดีของไทยได้ใช้เกณฑ์อัตราโทษจำคุกเช่นเดียวกับของต่างประเทศ เนื่องจากอัตราโทษจำคุกและโทษประหารชีวิตนั้นสะท้อนถึงความร้ายแรงของข้อหาความผิดนั้นๆ แตกต่างจากโทษอื่นที่ปรากฏตามมาตรา 18 ประมวลกฎหมายอาญาที่ถูกใช้ในลักษณะเป็นโทษเสริมมากกว่าโทษหลัก โดยที่โทษจำคุกเป็นโทษที่มุ่งจำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้ง และการตัดความสามารถผู้กระทำความผิด จึงสังเกตได้จากการที่ประชาชนมักเรียกร้องให้เพิ่มอัตราโทษจำคุกในฐานะความผิดที่ประชาชนเห็นว่ามีความร้ายแรง

เมื่อความผิดใดมีอัตราโทษจำคุกสูง ผลที่เกิดขึ้นตามคือฐานความผิดนั้นจะมีอายุความที่ยาวนานตามไปด้วย เพราะคดีอาญาที่มีความร้ายแรงและสะท้อนขวัญประชาชนหากพิจารณาตาม

กฎแห่งการลืมนแล้ว ประชาชนจะให้ความสนใจติดตามความคืบหน้าในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งคดีเช่นว่ามักจะได้รับกรกล่าวถึงหรือติดตามจากทั้งประชาชนและสื่อมวลชนเป็นระยะ ทำให้ข้อเท็จจริงในคดีถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอยู่เรื่อยๆ และเป็นกรกดดันเจ้าหน้าที่รัฐให้เร่งดำเนินการติดตามตัวนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษในท้ายที่สุด

การกำหนดอายุความตามความร้ายแรงของฐานความผิดยังสอดคล้องกับทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะ (Theory of public enforcement of law) ซึ่งให้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ว่าอายุความควรกำหนดในสัดส่วนที่ประโยชน์ส่วนเพิ่มมากกว่าหรือเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มที่สังคมจะได้รับจากการลงโทษ ถ้าสังคมได้ประโยชน์น้อยกว่าก็ไม่ควรลงโทษจำคุกนานและไม่ควรกำหนดอายุความให้ยาวนานตามไปด้วยเพราะสังคมจะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่คุ้มค่า สอดรับกับทฤษฎีการกีดกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคมที่ยังนำตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้เร็วเท่าใด สังคมก็ยิ่งปลอดภัยเร็วมากขึ้นเท่านั้น ประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจึงมากกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษหลังจากเวลาที่กระทำความผิดผ่านไปช้านาน

ความผิดอาญาที่มีความร้ายแรงมีอายุความฟ้องร้องคดีที่กำหนดไว้สูงสุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 คือ อายุความ 20 ปี สำหรับความผิดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุก 20 ปี เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามมาตรา 288 ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตามมาตรา 276 รองลงมาเป็นอายุความ 15 ปี สำหรับความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกกว่า 7 ปีแต่ไม่ถึง 20 ปี เช่น ความผิดฐานปล้นทรัพย์ตามมาตรา 340 ไล่เรียงไปตามระดับความร้ายแรงของฐานความผิดจนถึงความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยที่สุดจะมีอายุความเพียง 1 ปีเท่านั้น คือ ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ประเทศไทยจึงมีบทบัญญัติอายุความยาวนานที่สุดคือ 20 ปีและอายุความที่สั้นที่สุดคือ 1 ปี

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับกฎหมายรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดอายุความกรณีทั่วไปคือ 5 ปี แต่ได้กำหนดรายละเอียดของอายุความพิเศษไว้เป็นหมวดหนึ่ง จำนวน 21 มาตราในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาศดอาญา เช่น ความผิดฐานวางเพลิงให้มีอายุความ 10 ปี ความผิดฐานโจรกรรมงานศิลปะให้มีอายุความ 20 ปี เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้กำหนดเกณฑ์การหยุดนับอายุความหรือขยายอายุความในบางกรณีเอาไว้ด้วย ทำให้ไม่สามารถพิจารณาและยึดถือเพียงบทบัญญัติอายุความทั่วไปเป็นหลักได้โดยไม่พิจารณามาตราอื่นประกอบด้วย

ส่วนกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ความผิดอาญาเป็นระดับตามความร้ายแรงของความผิดแต่ละฐานและใช้การจัดแบ่งหมวดหมู่ในประเภทรูปนั้นกำหนดอายุความในคดี ส่งผลให้ประชาชนทราบอายุความของแต่ละฐานความผิดได้ง่ายกว่าการกำหนดตามโทษในแต่ละมาตราโดยที่ไม่ได้มีการจัดหมวดหมู่ ส่วนฐานความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงบางประการ กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติให้ความผิดนั้นไม่มีอายุความหรือกำหนดอายุความพิเศษไว้ให้ยาวนานกว่าความผิดอาญาทั่วไปอย่างความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่กฎหมายกำหนดให้ไม่มีอายุความหรือความผิดฐานก่อการร้ายที่ให้มีอายุความ 30 ปี เป็นต้น

สำหรับกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์มีการกำหนดอายุความคดีอาญาทั่วไปออกเป็น 5 ระดับซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย แต่มีอายุความสูงสุดตามกฎหมายกำหนดไว้ที่ 30 ปีและอายุความสั้นที่สุดคือ 5 ปี ซึ่งอายุความที่กำหนดไว้สูงสุด 30 ปีตามประมวลกฎหมายอาญาของโปแลนด์ระบุชัดเจนว่าเป็นความผิดฐานฆาตกรรม ส่วนระดับรองลงมาเป็นความผิดร้ายแรงและความผิดประเภทปานกลางไล่เรียงลงมาตามอัตราโทษที่ต้องระวาง ทั้งยังยกเว้นการปรับใช้บทบัญญัติอายุความกับความผิดร้ายแรงที่ปรากฏตามกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ เช่น ความผิดฐานอาชญากรรมสงคราม เป็นต้น

จากที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์การกำหนดอายุความทั่วไปในคดีอาญาของไทยและต่างประเทศสามารถนำเสนอในรูปแบบตารางได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบบทบัญญัติอายุความทั่วไปตามกฎหมายอาญาของแต่ละประเทศที่ได้ศึกษา

ประเทศ	อายุความสูง ระดับที่ 1 (อายุความ ยาวนานที่สุด)	อายุความ ระดับที่ 2	อายุความ ระดับที่ 3	อายุความ ระดับที่ 4	อายุความ ระดับที่ 5 (อายุความ สั้นที่สุด)
ไทย	20	15	10	5	1
สหรัฐอเมริกา (รัฐบาลกลาง)	5 (เว้นแต่ในฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น)				
ฝรั่งเศส	20 30 (บางฐาน)	6	-	-	1

	ความผิด)				
โปแลนด์	30	20	15	10	5

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่า ประเทศไทยไม่ได้มีการจัดแบ่งหมวดหมู่ความผิดอาญาให้ง่ายต่อการทราบระยะเวลาอายุความแบบสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศสหรือสาธารณรัฐโปแลนด์ แต่อาศัยการเทียบอัตราโทษขั้นสูงของฐานความผิดเป็นรายมาตราเพื่อให้ทราบอายุความในฐานความผิดนั้น แต่ระยะเวลาอายุความที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังถือว่ามียุทธศาสตร์ที่สมเหตุสมผลเมื่อเทียบกับอัตราโทษที่ต้องระวาง โดยในความผิดร้ายแรงที่มีอายุความ 20 ปีจะมีอัตราโทษจำคุกตามกฎหมายคือ 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต ขณะที่ความผิดทุกโทษมีอายุความ 1 ปีโดยมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือโทษอย่างอื่น จึงสอดคล้องกับทฤษฎีการก่อกำเนิด ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะและกฎแห่งการลี้ภัยที่มีหลักการว่าไม่ควรกำหนดอายุความยาวนานในความผิดที่ก่อให้เกิดภัยต่อสังคมในระดับเล็กน้อย เพราะการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะเป็นภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามากกว่า ต่างจากความผิดที่ร้ายแรงอันควรค่าแก่การลงโทษที่ควรมีอายุความยาวนาน บทบัญญัติอายุความทั่วไปในคดีอาญาของไทยจึงช่วยให้อำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายและเป็นไปตามหลักการทฤษฎี

อย่างไรก็ดี ข้อควรพิจารณาอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ กฎหมายอาญาของไทยไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการขยายอายุความในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุแห่งความเป็นผู้เยาว์ การพบพยานหลักฐานที่ยืนยันความผิดได้หรือเหตุอื่นใด ส่วนการสะดุดหยุดลงของอายุความตามกฎหมายอาญาของไทยก็มีเพียงกรณีจำเลยหลบหนีหรือจำเลยเป็นคนวิกลจริตและศาลสั่งงดพิจารณาไว้ ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งให้งดการพิจารณาคดี หากเกินกว่าอายุความฟ้องร้องคดีก็ให้ถือว่าคดีขาดอายุความเช่นกัน ในขณะที่บางประเทศอย่างสหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติที่ให้ขยายอายุความได้ในความผิดที่ตรวจพิสูจน์รหัสพันธุกรรมจนทราบตัวผู้กระทำความผิดในภายหลังหรือสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่กำหนดให้อายุความสะดุดหยุดลงเมื่อมีการสืบสวนโดยหน่วยงานที่มีอำนาจและให้ขยายอายุความหากมีเหตุสุดวิสัยใดที่เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการตามกฎหมาย

การที่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเรื่องการขยายอายุความหรือการสะดุดหยุดลงของอายุความนี้จึงอาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้และทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาตามสิทธิของตนเอง เนื่องจากในขั้นตอนการสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและสอบสวนความผิดอาจใช้ระยะเวลานานหรืออาจมีข้อบกพร่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

ผู้รับผิดชอบจนส่งผลให้ความผิดบางฐานขาดอายุความไปก่อน ไม่สามารถลงโทษได้แม้ว่าผู้เสียหายจะนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมภายในอายุความแล้ว

5.2 อายุความทั่วไปในคดีอาญากรณีการกระทำความผิดนั้นเกิดแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์

อายุความตามกฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์อายุความพิเศษอันเนื่องมาจากฐานความผิดและการหลบหนีกระบวนการยุติธรรมไว้จำนวนหนึ่ง โดยให้มีการระงับอายุความในกรณีที่จำเลยวิกลจริตหรือหลบหนีไประหว่างพิจารณาคดีอันจะทำให้ต้องเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งการพิจารณา และมีบทบัญญัติการขยายอายุความหรือกำหนดอายุความพิเศษไว้ในพระราชบัญญัติบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้หยุดนับอายุความในระหว่างที่จำเลยหลบหนีไประหว่างการพิจารณาคดี ส่วนการกำหนดอายุความพิเศษพบในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขเพิ่มเติมที่กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ต้องระวางโทษประหารชีวิตมีอายุความ 30 ปี

อย่างไรก็ตามอายุความตามกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้บัญญัติถึงอายุความพิเศษที่เกี่ยวกับลักษณะการกระทำความผิดไว้ เช่น กรณีความผิดที่ต้องใช้เวลานานกว่าจะค้นพบหรือกรณีที่ผู้บกพร่องทางความสามารถตกเป็นผู้เสียหาย ดังนั้นการที่ผู้บกพร่องทางความสามารถอย่างผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็ยังคงต้องใช้อายุความตามมาตรา 95 และมาตรา 96 ของประมวลกฎหมายอาญาอันเป็นกรอบระยะเวลาในการฟ้องคดีหรือร้องทุกข์กล่าวโทษ แม้ว่าผู้เยาว์นั้นจะไม่สามารถฟ้องคดีได้ด้วยตนเองก็ตาม ทั้งยังมีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่เคยตัดสินให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเท่านั้นมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนผู้เยาว์และจะให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการฟ้องคดีไม่ได้ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีได้บัญญัติห้ามไว้โดยชัดแจ้ง แต่ด้วยผลของบทบัญญัติว่าด้วยความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้ผู้เยาว์ไม่สามารถใช้สิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องคดีได้เอง

การที่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดมาตรการพิเศษให้ผู้เยาว์เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมด้วยการฟ้องร้องคดีได้เอง ผู้เยาว์จึงทำได้เพียงร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อแจ้งความประสงค์ว่าต้องการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเท่านั้นซึ่งอาจเกิดความบกพร่องล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมหรือเกิดกรณีที่ผู้เยาว์นั้นอ่อนแอจากการตกเป็นผู้เสียหายไม่กล้าดำเนินคดีจนกระทั่งคดีหมดอายุความอีกประการหนึ่ง ทั้งยังมีกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้เยาว์มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้กระทำความผิดดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศที่ได้ศึกษาเป็นแนวทางพบว่าการกฎหมายของต่างประเทศได้แก้ไขปัญหาผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยมีการกำหนดอายุความตามกฎหมายอาญาในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไว้เป็นกรณีพิเศษ และใช้วิธีการจำกัดเพียงแค่ว่าฐานความผิด เนื่องจากผู้เยาว์มีสภาวะทางกายและจิตใจที่ยังไม่เจริญเติบโตเท่าผู้ใหญ่ทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ตกเป็นเป้าหมายของอาชญากรรมได้ง่าย จึงควรให้ผู้เยาว์ได้มีโอกาสดำเนินคดีอาญาตามความประสงค์ของตนเองเมื่อกาลเวลาผ่านไปและผู้เยาว์มีความพร้อมในชีวิตมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ ในประเทศตามที่ได้ศึกษามาผู้เสียหายไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องร้องคดีอาญาได้ด้วยตนเอง เพราะมีแนวความคิดว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐโดยแท้ การกำหนดอายุความกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายให้แตกต่างออกไปจากกรณีปกติจึงมีขึ้นเพื่อให้ผู้เยาว์เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รับผิดชอบโดยเจ้าหน้าที่ได้ มิใช่การอนุญาตให้ผู้เยาว์แสวงหาพยานหลักฐานและฟ้องคดีด้วยตนเอง ต่างจากกรณีของประเทศไทยที่ผู้เสียหายอาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้เองโดยไม่ต้องผ่านพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

บทบัญญัติเรื่องอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายของต่างประเทศตามที่ได้ศึกษามาจากกฎหมายของทั้ง 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสาธารณรัฐโปแลนด์มีรายละเอียดแตกต่างกันไปอันจะสามารถจำแนกเป็นแนวทางได้ 3 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่หนึ่ง การกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความหรือให้มีอายุความตลอดชีวิตตามแนวทางที่ปรากฏในกฎหมายรัฐบาลกลางและบางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นคดีที่กระทบต่อผู้เยาว์และสังคมมาก สมควรได้รับการปราบปรามเป็นพิเศษและบางฐานความผิดกฎหมายกำหนดให้มีอายุความอยู่แล้วไม่ว่าผู้เสียหายจะมีอายุเท่าใด เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ส่วนในความผิดที่กระทบต่อผู้เยาว์แต่ไม่ได้มีลักษณะความร้ายแรงอย่างความผิดฐานทำร้ายร่างกายก็กำหนดให้มีอายุความตลอดชีวิตของผู้เสียหายซึ่งจะมีระยะเวลาอายุความที่ยืดโยงกับช่วงชีวิตของผู้เสียหาย แนวทางของกฎหมายรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกามุ่งเน้นไปที่ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย และความผิดฐานลักพาตัว สอดรับกับพื้นฐานแนวความคิดของประเทศในระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ที่ความผิดอาญาล้วนไม่มีอายุความหากรัฐไม่ได้กำหนดอายุความไว้เป็นอื่น

การกำหนดให้ความผิดที่กระทำต่อผู้เยาว์ไม่มีอายุความหรือมีอายุความตลอดชีวิตผู้เสียหายจะทำให้ผู้เสียหายสามารถขอให้ดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดได้ตลอดชีวิตเป็นอย่างน้อย และความผิดที่ไม่มีอายุความอาจดำเนินคดีต่อไปได้อีกหลังจากผู้เสียหายเสียชีวิต ซึ่งจะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและสอดคล้องกับหลักการลงโทษผู้กระทำ

ความผิดโดยการแก้แค้นทดแทนได้เป็นอย่างดี ทว่ามีข้อควรพิจารณาคือบทบัญญัติลักษณะนี้อาจกระทบต่อสิทธิของของจำเลยที่จะไม่ถูกพิจารณาในความผิดที่ผ่านมาซ้ำนานและยังก่อให้เกิดภาระทั้งในด้านงบประมาณและปริมาณคดีแก่กระบวนการยุติธรรมมาก

รูปแบบที่สอง การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดตามแนวทางที่ปรากฏในกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์และกฎหมายของบางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา ปรับใช้กับความผิดบางประการในประมวลกฎหมายแนวทางการบัญญัติกฎหมายนี้จะใช้อายุของผู้เสียหายเป็นเกณฑ์ว่าสมควรที่จะให้เริ่มนับระยะเวลาอายุความเมื่อใด เช่น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะในมลรัฐเนบราสก้ากำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์มีอายุครบ 16 ปี แม้ว่าตามกฎหมายของมลรัฐให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 19 ปี หรือในสาธารณรัฐโปแลนด์กำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุครบ 30 ปี แม้ว่าตามกฎหมายผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 18 ปี เป็นต้น

แต่แต่ละประเทศมีเหตุผลสนับสนุนแนวทางที่เลือกใช้แตกต่างกันไป ทั้งในแง่มุมมองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสว่าการบรรลุนิติภาวะเป็นตัวชี้วัดว่าผู้เยาว์มีสถานะผู้ใหญ่ที่สามารถใช้สิทธิตามกฎหมายได้จึงควรกำหนดอายุตามสถานะผู้ใหญ่ในทางกฎหมาย ขณะที่มลรัฐเนบราสก้าพิจารณาแค่สถานะเจริญเติบโตทางกายและจิตใจที่เพียงพอจะให้ความยินยอมได้แม้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และในประเทศที่มีแนวคิดมุ่งเน้นคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นพิเศษอย่างโปแลนด์เห็นว่าการกำหนดให้อายุความเริ่มนับเมื่อบรรลุนิติภาวะนั้นไม่เพียงพอ เพราะช่วงอายุดังกล่าวบุคคลยังไม่หลุดพ้นจากความพึ่งพิงบุคคลอื่นและไม่มีอิสระทางการตัดสินใจเต็มที่ สมควรกำหนดให้อายุความเริ่มนับเมื่อเติบโตมากกว่านั้น

นอกจากการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดแนวทางนี้ยังต้องพิจารณาอายุความที่จะขยายเพิ่มเมื่อผู้เยาว์มีอายุถึงเกณฑ์ด้วย จากการศึกษาพบว่าแต่ละประเทศมีการกำหนดอายุความที่แตกต่างกันไป ทั้งการใช้อายุความเดิมของความผิดฐานนั้นเริ่มนับจากวันที่ผู้เสียหายถึงเกณฑ์อายุ หรือใช้อายุความใหม่ที่ยาวนานกว่าอายุความเดิมก็ได้ เช่นกฎหมายของสาธารณรัฐโปแลนด์ให้ใช้อายุความเดิมนับจากวันที่ผู้เยาว์นั้นอายุครบ 30 ปี กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ให้ใช้อายุความใหม่ยาวนานกว่าเดิมนับจากวันที่ผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะ

การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเป็นแนวทางการคุ้มครองผู้เสียหายที่ทำให้ผู้เยาว์ยังคงมีโอกาสดำเนินคดีอาญาได้ตามระยะเวลาอายุความเดิมหรือมากกว่าระยะเวลาเดิม ผู้เสียหายสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้เมื่อมีความพร้อม

หรือพ้นจากสถานะที่ถูกครอบงำโดยบุคคลอื่น แต่มีข้อควรพิจารณาในลักษณะคล้ายคลึงกับแนวทางรูปแบบแรกที่อาจก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมมากจึงต้องพิจารณาฐานความผิดที่สมควรกำหนดอายุความพิเศษให้ละเอียดถี่ถ้วน ไม่สมควรที่จะปรับใช้กับทุกฐานความผิดอาญา

รูปแบบที่สาม การกำหนดให้ความผิดยังคงมีอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตามแนวทางที่ปรากฏในกฎหมายระดับมลรัฐของสหรัฐอเมริกา โดยใช้อายุของผู้เสียหายกำหนดช่วงเวลาพิเศษให้ยังสามารถดำเนินคดีอาญาได้ อายุที่กฎหมายกำหนดอาจเป็นอายุที่บรรลุนิติภาวะหรือช่วงอายุอื่นที่กฎหมายกำหนด เช่น มลรัฐอาร์คันซอที่กำหนดให้คดีบางฐานที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีได้จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ มลรัฐมิชิแกนให้ฟ้องร้องดำเนินคดีได้จนกว่าผู้เยาว์จะมีอายุ 21 ปีแม้ว่าตามกฎหมายผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปีก็ตาม

การกำหนดให้ความผิดยังคงมีอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้มักใช้ในกฎหมายอาญาของมลรัฐที่มีอายุความสั้น โดยกำหนดเท่ากันสำหรับทุกฐานความผิดที่รัฐต้องการขยายเวลาให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ ทำให้ผู้เยาว์ยังคงมีช่วงเวลาหนึ่งที่ไม่นานมากเพื่อดำเนินคดีอาญาที่ตนเป็นผู้เสียหาย และด้วยเหตุที่ระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นนั้นค่อนข้างสั้นจึงทำให้ไม่เป็นภาระแก่กระบวนการยุติธรรมมากเกินไป แต่มีข้อควรระวังคือระยะเวลาดังกล่าวอาจไม่ยาวนานเพียงพอสำหรับผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของบุคคลใกล้ชิด เพราะผู้เสียหายยังคงอยู่ในช่วงวัยเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยผู้ใหญ่ ยังคงต้องพึ่งพาครอบครัวหรือผู้ปกครองดูแลอยู่และไม่ได้มีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากแนวทางที่ได้นำเสนอและวิเคราะห์บทบัญญัติเรื่องอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายทั้ง 3 แนวทางปรากฏว่า การกำหนดให้ความผิดที่กระทำลงต่อผู้เยาว์ไม่มีอายุความหรือมีอายุความตลอดชีวิตของผู้เสียหายเป็นแนวทางที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ได้ดีที่สุด เนื่องจากให้ระยะเวลานานตลอดชีวิต ผู้เสียหายจึงสามารถตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเมื่อใดก็ได้ ในขณะที่การกำหนดให้ความผิดยังคงมีอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายน้อยที่สุดเพราะเป็นการขยายอายุความออกไปในช่วงเวลาสั้นๆ ทำให้ผู้เสียหายยังไม่มีความพร้อมในชีวิตหรือมีอิสระมากเพียงพอที่จะดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาที่ก่อภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาน้อยที่สุด รองลงมาคือการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ขณะที่การกำหนดให้ความผิดที่กระทำลงต่อผู้เยาว์ไม่มีอายุความหรือมีอายุความตลอดชีวิตของผู้เสียหายจะเป็นปัญหาแก่การบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ทั้งปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้น

ขึ้นจากคดีที่ไม่มีอายุความ ประกอบกับงบประมาณที่ต้องใช้จ่ายไปในการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาคดี และการจัดสรรบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมารับผิดชอบคดีที่เกิดขึ้นนานมาแล้วจะทำให้คดีที่เกิดขึ้นใหม่ไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างรวดเร็วตามที่ควรจะเป็นได้

5.3 ฐานความผิดที่สมควรจะกำหนดอายุความพิเศษในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

บทบัญญัติกำหนดอายุความพิเศษในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายคือสิ่งที่ช่วยให้ผู้เยาว์สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ดังที่ได้นำเสนอไปในหัวข้อที่ผ่านมา แต่การกำหนดอายุความพิเศษนั้นจะต้องคำนึงถึงการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาด้วย เนื่องจากการกำหนดอายุความพิเศษในเชิงขยายอายุความให้ผู้เยาว์สามารถฟ้องร้องคดีได้นานกว่าอายุความตามปกติจะทำให้มีคดีที่ยังอยู่ในอายุความและสามารถเข้าสู่สารบบงานยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จึงสมควรที่จะศึกษาและวิเคราะห์ฐานความผิดที่จะกำหนดอายุความพิเศษในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายด้วย

จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศอันได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ที่มีหลักการเพื่อคุ้มครองเด็กอยู่หลายประการพบว่า หลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กเป็นหลักการสำคัญที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดของเด็กอย่างสิทธิในชีวิตร่างกายหรือสิทธิในการอยู่รอดของเด็ก รัฐภาคีจะต้องคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ หากรัฐมีกฎหมายห้ามการกระทำเหล่านี้ก็เป็นการรับรองว่าเด็กจะได้รับการคุ้มครองในระดับหนึ่ง เมื่อจัดกลุ่มฐานความผิดจะพบว่าหลักการนี้คุ้มครองความผิดต่อชีวิตร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดฐานลักพาตัวหรือการค้ามนุษย์

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงฐานความผิดที่แต่ละประเทศกำหนดอายุความพิเศษในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายพบว่า มีทั้งที่กำหนดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและที่กำหนดโดยมุ่งเน้นแค่ฐานความผิดที่เกี่ยวกับเพศเท่านั้น อย่างสหรัฐอเมริกากำหนดอายุความพิเศษในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ทั้งในกฎหมายระดับรัฐบาลกลางและระดับมลรัฐ โดยกฎหมายของรัฐบาลกลางมาตรา 3283 ได้กำหนดให้ฟ้องร้องคดีในความผิดเกี่ยวกับเพศ การทำร้ายร่างกาย หรือการลักพาตัวที่ได้กระทำลงต่อเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้ตราบที่ผู้เสียหายมีชีวิตหรือภายใน 10 ปีนับจากกระทำผิดแล้วแต่ว่ากำหนดเวลาใดช้ากว่า อีกทั้งยังมีบทบัญญัติในมาตรา 3299 ที่กำหนดไว้ชัดเจนถึงฐานความผิดเกี่ยวกับเพศที่กระทำต่อผู้เยาว์แบบรายหมวดรายมาตรา โดยกำหนดให้ไม่มีอายุความ

บทบัญญัติทั้ง 2 มาตรานี้มีลักษณะเป็นคุณต่อผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายมาก โดยเฉพาะมาตรา 3299 ที่ขยายให้ความผิดร้ายแรงเหล่านั้นไม่มีอายุความ ส่วนมาตรา 3283 คุ้มครองในระดับรองลงมา

คือ ให้มีอายุความตลอดชีวิตของผู้เสียหายและกำหนดฐานความผิดเอาไว้โดยกว้าง ครอบคลุมไปถึงความผิดต่อร่างกายด้วย เมื่อพิจารณาต่อไปถึงกฎหมายระดับมลรัฐของสหรัฐอเมริกาจะเห็นได้ว่าการกำหนดฐานความผิดที่จะขยายอายุความให้หากผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ อย่างไรก็ตามก็ดีจากการศึกษาพบว่าฐานความผิดที่เกือบทุกมลรัฐกำหนดให้มีอายุความพิเศษคือความผิดเกี่ยวเพศ แต่ไม่มีเกณฑ์แน่นอนเพราะการนิยามและการจัดแบ่งระดับความผิดเป็นเรื่องเฉพาะตัวของแต่ละมลรัฐ บางมลรัฐที่ไม่ได้กำหนดเช่นนี้เนื่องมาจากมีอายุความทั่วไปสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศยาวนานอยู่แล้วหรือไม่มีอายุความเลย ทำให้ไม่จำเป็นต้องขยายอายุความให้แก่ผู้เยาว์โดยเฉพาะ ทั้งนี้ฐานความผิดที่พบบรองลงมาคือความผิดฐานลักพาตัวและความผิดต่อร่างกาย เนื่องจากการจัดแบ่งระดับความร้ายแรงของความผิดต่อร่างกายมักพบในกลุ่มความผิดปานกลางมากกว่ากลุ่มความผิดร้ายแรง ในหลายมลรัฐจึงกำหนดให้ขยายอายุความกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายเฉพาะในความผิดทำร้ายร่างกายอย่างร้ายแรงหรือทำร้ายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสเท่านั้น

ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้มีการปฏิรูปบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความครั้งล่าสุดในปีค.ศ. 2020 โดยปรับปรุงให้อายุความยาวกว่าเดิมและกำหนดอายุความในกรณีพิเศษ เช่น ความผิดที่เป็นความลับในส่วนของอายุความฟ้องร้องคดีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายได้ปรากฏในมาตรา 7 และมาตรา 8 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้ฟ้องร้องคดีตามที่ระบุในมาตรา 706-47 เมื่อได้กระทำลงต่อผู้เยาว์ภายในเวลา 30 ปีสำหรับความผิดอุกฤษฏ์โทษ และให้ฟ้องร้องภายใน 10 ปีสำหรับคดีฆังฉิมโทษ ทั้งนี้ให้เริ่มนับอายุความเมื่อบรรลุนิติภาวะ นอกจากนี้ยังมีอายุความพิเศษเพื่อฟ้องร้องคดีความผิดฆังฉิมโทษตามที่ระบุในมาตรา 222-12, 222-29-1 และ 227-26 ที่กระทำต่อผู้เยาว์โดยให้มีอายุความ 20 ปี นับจากวันที่บรรลุนิติภาวะเช่นกัน

ส่วนใหญ่ความผิดที่ปรากฏตามมาตรา 706-47 เป็นความผิดที่เกี่ยวกับเพศรูปแบบต่างๆ ประกอบกับความผิดต่อชีวิตและร่างกายที่ร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆังฉิม ความผิดฐานฆังฉิม กระทำชำเรา ความผิดฐานผลิตสื่อลามกอนาจารผู้เยาว์ ความผิดฐานค้ามนุษย์ ความผิดฐานทรฆัง ความผิดฐานกระทำรุนแรงต่อผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 15 ปีจนเป็นเหตุให้พิการอย่างถาวร เป็นต้น ในขณะที่ความผิดฆังฉิมโทษตามมาตรา 222-12, 222-29-1 และ 227-26 มีอายุความนานกว่า เพราะมุ่งคุ้มครองการทำความผิดโดยบุคคลใกล้ชิดของผู้เยาว์ เช่น ใช้ความรุนแรงจนเป็นเหตุให้ไม่อาจทำการงานได้เกินกว่า 8 วัน เป็นต้น

สำหรับสาธารณรัฐโปแลนด์มีการกำหนดอายุความพิเศษในกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 101 วรรคสี่ จำนวน 2 กรณี ได้แก่ การทำความผิดประเภท

ปานกลางต่อชีวิตหรือสุขภาพ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงเกินกว่า 5 ปี ที่ได้กระทำลงต่อผู้เยาว์ และการกระทำความผิดอาญาตามหมวดที่ 25 ที่ได้กระทำลงต่อผู้เยาว์หรือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาลามกอนาจารของผู้เยาว์ โดยกำหนดให้การนับอายุความจะไม่เริ่มนับก่อนฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจะอายุ 30 ปี

การกระทำความผิดประเภทปานกลางต่อชีวิตหรือสุขภาพ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกขั้นสูงเกินกว่า 5 ปี ได้แก่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ชุมนุนต่อสู้อันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นต้น โดยปกติความผิดเหล่านี้จะมีอายุความ 15 ปีและมีจำนวนฐานความผิดที่อยู่ในข่ายคุ้มครองน้อยมากเมื่อเทียบกับความผิดเกี่ยวกับเพศที่ปรากฏในความผิดตามหมวดที่ 25 อันเป็นกลุ่มความผิดที่เกี่ยวกับเพศโดยเฉพาะ เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานอนาจาร ความผิดฐานผลิตสื่อลามกอนาจารเด็ก ความผิดฐานบังคับให้ขายบริการ เป็นต้น

การกำหนดฐานความผิดที่จะขยายอายุความในกรณีนี้ที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายสำหรับประเทศไทยจึงควรเริ่มจากการพิจารณาฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่กระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพ โดยใช้ทฤษฎีการก่อกบฏ ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษประกอบการพิจารณาความร้ายแรงของฐานความผิดและความเหมาะสมที่จะขยายอายุความให้ความผิดฐานนั้นเมื่อผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย ในขั้นแรกจะแสดงข้อมูลฐานความผิดและอายุความในรูปแบบตารางเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบอายุความในความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

ความผิดเกี่ยวกับเพศ		
มาตรา	ฐานความผิด	อายุความ
276 วรรคแรก	ข่มขืนกระทำชำเรา	20 ปี
276 วรรคสอง	ข่มขืนกระทำชำเราโดยทำให้เข้าใจว่ามีอาวุธปืน/ระเบิด	20 ปี
276 วรรคสาม	ข่มขืนกระทำชำเราโดยใช้อาวุธมีอาวุธปืน/ระเบิด หรือร่วมกัน	20 ปี
277 วรรคหนึ่ง	กระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน	20 ปี

	15 ปี	
277 วรรคสอง	กระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี	20 ปี
277 วรรคสาม	กระทำชำเราเด็กโดยทำให้ เข้าใจว่ามีอาวุธปืน/ระเบิด	20 ปี
277 วรรคสี่	กระทำชำเราเด็กโดยใช้อาวุธ มีอาวุธปืน/ระเบิด หรือร่วมกัน	20 ปี
277 ทวิ	ข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำ ชำเราเด็ก โดยเป็นเหตุให้ ถึงแก่ความตายหรือได้รับ อันตรายสาหัส	20 ปี
277 ตริ	ข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำ ชำเราเด็ก โดยใช้อาวุธ มีอาวุธ ปืน/ระเบิด หรือร่วมกัน และเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายสาหัส	20 ปี
278 วรรคแรก	กระทำอนาจารบุคคลอายุเกิน กว่า 15 ปี	15 ปี
278 วรรคสอง	กระทำอนาจารบุคคลอายุเกิน กว่า 15 ปีโดยล่วงล้ำ	20 ปี
278 วรรคสาม	กระทำอนาจารบุคคลอายุเกิน กว่า 15 ปีโดยล่วงล้ำ โดยทำให้ เข้าใจว่ามีอาวุธปืน/ระเบิด	20 ปี
278 วรรคสี่	กระทำอนาจารบุคคลอายุเกิน กว่า 15 ปีโดยล่วงล้ำ โดยใช้ อาวุธ มีอาวุธปืน/ระเบิด หรือ ร่วมกัน	20 ปี
279 วรรคแรก	กระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน	15 ปี

	15 ปี	
279 วรรคสอง	กระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี	15 ปี
279 วรรคสาม	กระทำอนาจารเด็กโดยใช้กำลัง ขู่เชือดหรือไม่อาจขัดขืน	15 ปี
279 วรรคสี่	กระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 15 ปีโดยลวงล้า	20 ปี
279 วรรคห้า	กระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 13 ปีโดยลวงล้า	20 ปี
279 วรรคหก	กระทำอนาจารเด็กโดยลวงล้า โดยทำให้เข้าใจว่ามีอาวุธปืน/ ระเบิด	20 ปี
279 วรรคเจ็ด	กระทำอนาจารเด็กโดยลวงล้า โดยใช้อาวุธ มีอาวุธปืน/ระเบิด หรือร่วมกัน	20 ปี
280	กระทำอนาจาร โดยเป็นเหตุให้ ถึงแก่ความตายหรือได้รับ อันตรายสาหัส	20 ปี
282 วรรคแรก	เป็นรัฐะจัดหาเพื่อสนองความ ใคร่หรือพาไปเพื่อการอนาจาร	15 ปี
282 วรรคสอง	เป็นรัฐะจัดหาบุคคลอายุเกิน 15 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปี เพื่อสนอง ความใคร่หรือพาไปเพื่อการ อนาจาร	15 ปี
282 วรรคสาม	เป็นรัฐะจัดหาเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เพื่อสนองความใคร่หรือ พาไปเพื่อการอนาจาร	20 ปี
283 วรรคแรก	เป็นรัฐะจัดหาเพื่อสนองความ	20 ปี

	ใครหรือพาไปเพื่อการอนาจาร โดยใช้อุบาย ชูเชิญหรือใช้กำลัง	
283 วรรคสอง	เป็นรฐะจัดหาบุคคลอายุเกิน 15 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปี เพื่อสนอง ความใคร่หรือพาไปเพื่อการ อนาจาร โดยใช้อุบาย ชูเชิญ หรือใช้กำลัง	20 ปี
283 วรรคสาม	เป็นรฐะจัดหาเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เพื่อสนองความใคร่หรือ พาไปเพื่อการอนาจาร โดยใช้ อุบาย ชูเชิญหรือใช้กำลัง	20 ปี
283 ทวิ วรรคแรก	พาบุคคลอายุเกิน 15 ปีแต่ไม่ เกิน 18 ปีไปเพื่อการอนาจาร	10 ปี
283 ทวิ วรรคสอง	พาเด็กอายุไม่เกิน 15 ปีไปเพื่อ การอนาจาร	10 ปี
284	พาไปเพื่อการอนาจารโดยใช้ อุบาย	15 ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยพบว่า ความผิดเกี่ยวกับเพศมีอายุความที่ยาวนานกว่ากลุ่มความผิดฐานอื่นๆ กฎหมายกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับเพศที่มีความร้ายแรงที่สุดอย่างข่มขืนกระทำชำเรา มีอายุความเทียบเท่ากับความผิดฐานฆาตกรรม อย่างไรก็ตามผิดกลุ่มนี้ก่อให้เกิดภัยต่อสังคมในระดับสูงโดยลักษณะเป็นความผิดเกิดขึ้นโดยปกปิด อีกทั้งในบริบทของประเทศไทยพบว่าความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นความผิดที่สังคมมักกล่าวโทษผู้เสียหายว่ามีส่วนก่อให้เกิดการกระทำผิด จึงเป็นตราบาปยาวนานในจิตใจของผู้เสียหายทำให้ไม่กล้าแจ้งให้ผู้อื่นทราบหรือร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ทั้งความผิดเกี่ยวกับเพศยังสมควรที่จะได้รับการป้องกันปราบปรามและลงโทษเป็นพิเศษ เมื่อผู้กระทำความผิดเลือกผู้เยาว์เป็นเหยื่อ ด้วยเหตุที่ผู้เยาว์เป็นผู้ด้อยวุฒิภาวะ ด้อยประสบการณ์ความสามารถในการแสดงความยินยอมของผู้เยาว์ที่จะกระทำการทางเพศจึงไม่สมบูรณ์ เป็นช่องทาง

ให้ผู้กระทำความผิดเอาเปรียบผู้เสียหายได้ กรณีนี้ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์นอกจากจะประสบปัญหาทางจิตใจหลังถูกกระทำความผิดเหมือนบุคคลทั่วไปแล้ว ยังตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้กระทำความผิดภายหลังจากความผิดเกิดได้ยาวนานกว่า จึงเป็นฐานความผิดที่สมควรขยายอายุความให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีด้วยตนเองได้ภายหลัง เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เยาว์ที่เป็นเหยื่อในความผิดอาญาร้ายแรงเกี่ยวกับเพศได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเมื่อเติบโต เป็นอิสระและมีความพร้อมในชีวิต

เมื่อพิจารณาฐานความผิดเกี่ยวกับเพศแล้วพบว่าแต่ละฐานความผิดมีความร้ายแรงไม่เท่ากัน โดยในฐานความผิดที่กระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายในระดับสูงได้แก่ความผิดฐานข่มขืนกระทำและความผิดฐานกระทำอนาจารโดยล่วงล้ำ เพราะเป็นการกระทำต่อร่างกายโดยตรงและก่อให้เกิดความเสียหายทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เยาว์ในระดับรุนแรงสังเกตได้จากการที่กฎหมายกำหนดเกณฑ์อายุของผู้เสียหายไว้เป็นลำดับขั้น ยิ่งผู้เสียหายมีอายุน้อย อัตราโทษก็จะยิ่งรุนแรงและอายุความก็จะยิ่งยาวนาน ส่วนกรณีความผิดฐานกระทำอนาจารโดยที่ไม่ได้ล่วงล้ำเข้าไปในร่างกายของผู้เสียหายมีบทบัญญัติกฎหมายที่ดีความได้กว้างและมีการกระทำที่เข้าข่ายเป็นความผิดฐานนี้จำนวนมากที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรงต่อผู้เสียหายแต่อย่างใด เช่น การจับมือหรือการโอบไหล่ หากให้ขยายอายุความในฐานความผิดฐานนี้จะทำให้อายุความยาวนานขึ้นในฐานความผิดที่ไม่ได้มีความร้ายแรง และส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมที่ต้องรับภาระคดีมากขึ้น

ความผิดเกี่ยวกับเพศอีกกลุ่มหนึ่งคือการพาไปเพื่อการอนาจารและการเป็นธุระจัดหาบุคคลเพื่อการอนาจาร ความผิดทั้งสองฐานนี้มุ่งเน้นที่จะปราบปรามการกระทำอื่นซึ่งอาจนำไปสู่ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ร้ายแรงในภายหลัง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าความผิดทั้งสองไม่ได้มีความร้ายแรงในลักษณะของการกระทำ เพียงแต่มีเจตนาที่จะคุ้มครองการเคลื่อนย้ายบุคคลไปเพื่อการอนาจารซึ่งอาจเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดต่อมาเท่านั้น และความผิดสองฐานนี้ย่อมสำเร็จลงได้แม้ว่าต่อมาจะไม่ได้มีการกระทำอนาจารจริง จึงไม่สมควรที่จะขยายอายุความให้ครอบคลุมความผิดทั้งสองฐานนี้เพราะไม่สอดคล้องกับทั้งความร้ายแรง

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบอายุความในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย		
มาตรา	ฐานความผิด	อายุความ
288	ฆาตกรรม	20 ปี
289	ฆาตกรรมเหตุฉกรรจ์	20 ปี
290	ทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย	15 ปี
291	ประมาททำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย	15 ปี
295	ทำร้ายร่างกาย	10 ปี
296	ทำร้ายร่างกายเหตุฉกรรจ์	10 ปี
297	ทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายสาหัส	15 ปี
298	ทำร้ายร่างกายเหตุฉกรรจ์จนได้รับอันตรายสาหัส	15 ปี

ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเป็นฐานความผิดที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายโดยตรง จึงขัดต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ติดตัวบุคคลมาแต่กำเนิดอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในผู้เยาว์ที่ถูกทำร้ายร่างกาย เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของผู้เยาว์ไม่สามารถที่จะต่อสู้ป้องกันการประทุษร้ายนั้นได้อย่างผู้ใหญ่ ทั้งความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการก่อภัยทั้งในทางตรงคือการบาดเจ็บทางกายและก่อให้เกิดปัญหาทางจิตแก่ผู้เยาว์ที่มีแนวโน้มเติบโตมานิยมใช้ความรุนแรง อาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้นในสังคมอีกด้วย นอกจากนี้กรณีผู้เยาว์ยังมีปัญหาคล้ายคลึงกับที่ได้วิเคราะห์มาความผิดเกี่ยวกับเพศคือผู้เยาว์อาจตกอยู่ภายใต้การครอบงำหรือต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิด ทำให้ไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายจึงเป็นกลุ่มความผิดที่สมควรขยายอายุความให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีด้วยตนเองได้ภายหลังเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามบาดแผลที่เกิดจากการทำร้ายร่างกายทั่วไปสามารถรักษาหายขาดได้ต่างจากการทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสซึ่งมีความร้ายแรงมาก ความผิดฐานทำร้าย

ร่างกายจึงมีอายุความที่ค่อนข้างสั้น เมื่อเทียบกับกลุ่มความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยที่กฎหมายไทยไม่ได้แบ่งระดับของความผิดต่อร่างกาย หรือทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายสาหัสอย่างละเอียด อาศัยเพียงการพิจารณาข้อเท็จจริงรายคดีโดยศาลว่าความผิดครั้งนั้นร้ายแรงเพียงใด แตกต่างจากบทกฎหมายของต่างประเทศที่มีการจำแนกความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามความร้ายแรงออกเป็นหลายมาตราและมีอายุความแตกต่างกัน โดยในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายฐานที่ร้ายแรงที่สุดของกฎหมายไทย คือ ฆาตกรรมและฆาตกรรมโดยมีเหตุฉกรรจ์ซึ่งมีอายุความ 20 ปี

ผู้เยาว์อาจตกเป็นเหยื่อในการพยายามกระทำความผิดฐานฆาตกรรมและฆาตกรรมโดยมีเหตุฉกรรจ์ได้ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อร่างกายอย่างร้ายแรง และผู้เยาว์ยังอาจเผชิญกับปัญหาสภาพจิตใจที่ตามมาในอนาคต ความผิดฐานฆาตกรรมและฆาตกรรมโดยมีเหตุฉกรรจ์จึงเป็นความผิดที่สมควรจะขยายอายุความให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีได้เอง ส่วนความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสเป็นความผิดที่ร้ายแรงเช่นเดียวกัน แม้ว่าเจตนาในการกระทำความผิดจะมีใช้เจตนาฆ่าเหมือนดังความผิดทั้งสองฐานที่ได้กล่าวมาก่อนหน้า แต่ผลร้ายจากการทำร้ายร่างกายนั้นมีลักษณะรุนแรงมาก โดยอาจทำให้เหยื่อต้องตกอยู่ในสภาพที่มีความบกพร่องทางร่างกายอย่างถาวร จึงเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงและสมควรขยายอายุความเพื่อให้ผู้เยาว์สามารถดำเนินคดีอาญาได้เองในภายภาคหน้า

ส่วนความผิดฐานทำร้ายร่างกายแม้ว่าจะกระทบต่อสิทธิในชีวิตร่างกายของผู้เยาว์ ทว่าบาดเจ็บจากการทำร้ายร่างกายย่อมหายไปเองได้และในบางกรณีเมื่อเป็นการทำร้ายร่างกายขณะที่อายุยังน้อย ผู้เยาว์อาจไม่มีความทรงจำมากเพียงพอที่จะจดจำความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำ ความผิดนั้นได้อีก จึงไม่สอดคล้องกับหลักความร้ายแรงที่ควรขยายอายุความให้ เช่นเดียวกันกับความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายที่มุ่งเน้นให้บุคคลต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดจากการไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรของตนเองจนคร่าชีวิตผู้อื่นไป มิได้ต้องการจะลงโทษในเจตนาฆ่าหรือเจตนาทำร้ายร่างกาย กรณีนี้จึงไม่ควรขยายอายุความเพราะจะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนในการกระทำความผิดที่มีลักษณะรุนแรงซึ่งเป็นแนวคิดหลักของการขยายอายุความให้แก่ผู้เยาว์

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบอายุความในความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญาของ
ไทย

ความผิดต่อเสรีภาพ		
มาตรา	ฐานความผิด	อายุความ
309	ข่มขืนใจ	10 ปี
310	กักขังหน่วงเหนี่ยว	10 ปี
310 ทวิ	กักขังหน่วงเหนี่ยว และให้กระทำการใด	10 ปี
312	เอาคนลงเป็นทาส	10 ปี
312 ทวิ	เอาเด็กลงเป็นทาส หรือกักขัง หน่วงเหนี่ยวให้เด็กกระทำการใด	15 ปี
313	เรียกค่าไถ่	20 ปี
317 วรรคแรก	พรากรเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี	15 ปี
317 วรรคสาม	พรากรเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เพื่อหากำไร/เพื่อการอนาจาร	20 ปี
318 วรรคแรก	พรากรผู้เยาว์อายุเกินกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี โดยไม่เต็มใจ	15 ปี
318 วรรคสาม	พรากรผู้เยาว์อายุเกินกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี โดยไม่เต็มใจ	15 ปี
319	พรากรผู้เยาว์อายุเกินกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี โดยเต็มใจ เพื่อการอนาจาร/เพื่อกำไร	15 ปี

ความผิดต่อเสรีภาพเป็นความผิดที่ส่งผลทางจิตใจมากกว่าทางกายภาพและมีการบัญญัติ
ความผิดลักษณะกว้างๆ เพื่อให้ครอบคลุมการกระทำใดก็ตามที่เข้าข่ายละเมิดต่อเสรีภาพของผู้อื่น
การขยายอายุความให้ครอบคลุมถึงความผิดกลุ่มนี้จึงต้องพิจารณาตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด
จากการวิเคราะห์พบว่าความผิดกลุ่มนี้เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองเสรีภาพของบุคคลที่มีใช้การกระทบ
ต่อเนื้อตัวร่างกาย หากมีการกระทำส่วนใดที่กระทบต่อร่างกายของผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดก็ย่อม

มีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายด้วยอีกประการหนึ่ง โดยฐานความผิดต่อเสรีภาพที่มีอายุความยาวนานที่สุดคือการเรียกค่าไถ่มีอายุความ 20 ปี รองลงมามีหลายฐานความผิดซึ่งมีอายุความ 15 ปี และอายุความ 10 ปีตามลำดับ

ผู้เสียหายในความผิดต่อเสรีภาพย่อมถูกจำกัดเสรีภาพทำให้ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แม้ว่าผู้เสียหายจะไม่ได้รับบาดเจ็บจากการกระทำความผิดนั้นก็จัดได้ว่าเป็นความผิดที่ก่อให้เกิดภัยต่อสังคม ทั้งความผิดฐานเรียกค่าไถ่และความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสยังเกี่ยวพันกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง และยังเป็น การแสวงหาประโยชน์จากชีวิตร่างกายของบุคคลอื่นโดยมิชอบอีกประการหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตามในความผิดฐานเอาคนลงเป็นทาสยังคงมีองค์ประกอบความผิดที่สามารถตีความได้กว้าง เพราะรวมไปจนถึงการนำเข้าหรือส่งออกบุคคลไปนอกราชอาณาจักรหรือการรับ ซื่อขายหรือหน่วงเหนี่ยวบุคคลใด ซึ่งอาจมีความเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ที่ได้มีบทบัญญัติกำหนดอายุความพิเศษไว้ อยู่แล้ว จึงสมควรที่จะขยายอายุความในกรณีนี้ให้ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายเฉพาะในความผิดฐานเรียกค่าไถ่

ส่วนความผิดฐานข่มขืนใจตามมาตรา 309 มีองค์ประกอบภายนอกที่ค่อนข้างตีความได้กว้าง ประกอบกับยังเป็นฐานความผิดที่อาศัยความรู้สึกกลัวหรือจำยอมของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ผู้เขียนเห็นว่าไม่ได้มีความร้ายแรงเมื่อเทียบกับความผิดต่อเสรีภาพที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยว มาตรา 310 รวมไปจนถึงการกักขังหน่วงเหนี่ยวและให้กระทำการใด จากการพิจารณาองค์ประกอบภายนอกตามบทบัญญัติแล้วพบว่า มีกรณีที่เข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดทั้งสองฐานอยู่จำนวนมากซึ่งไม่ได้นำไปสู่การกระทบต่อชีวิตร่างกายโดยตรง เช่น การจับมือไม่ให้เดินหนี ดังนั้นความผิดดังที่ได้กล่าวมาจึงที่ไม่ได้มีความร้ายแรงมากเพียงพอที่จะขยายอายุความในกรณีนี้ให้ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย อีกกลุ่มฐานความผิดหนึ่งคือความผิดฐานพรากเด็กหรือพรากผู้เยาว์ที่ แม้จะกระทบต่อเสรีภาพของผู้เยาว์แต่คุณธรรมทางกฎหมายสำหรับฐานความผิดนี้มุ่งคุ้มครองอำนาจปกครองดูแลของผู้แทนโดยชอบธรรม มิใช่คุ้มครองให้ตัวผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิด จึงไม่สมควรที่จะขยายอายุความเช่นกัน

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับประเด็นการนับอายุความในความผิดต่อเนื้อพบว่าความผิดต่อเสรีภาพมีลักษณะเป็นความผิดต่อเนื่องกันไปตลอดระยะเวลาการกระทำความผิด จนกระทั่งผู้เสียหายพ้นจากสภาวะนั้นจึงจะถือว่าการกระทำความผิดสิ้นสุดและอายุความเริ่มนับต่างจากความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายที่ไม่ใช่ความผิดต่อเนื่อง ฉะนั้นจึงเป็นกรณีที่กฎหมายมีหลักการนับอายุความแบบพิเศษตามแนวคำพิพากษาที่

สามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายได้ อย่างไรก็ตามการที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายในความผิดต่อเสรีภาพที่มีความร้ายแรงในช่วงระยะเวลาสั้นอาจส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายหรือจิตใจของผู้เยาว์ได้ในระยะยาว เนื่องจากสภาพร่างกายของผู้เยาว์มีความอ่อนแอกว่าผู้ใหญ่หากถูกพรากเสรีภาพไปอย่างร้ายแรงย่อมมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อเนื้อตัวร่างกายได้มากกว่าด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่าความผิดต่อเสรีภาพที่มีองค์ประกอบการกักขังหรือละเมิดต่อเสรีภาพอย่างร้ายแรงอย่างความผิดตามมาตรา 313 จึงควรขยายอายุความให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีได้ภายหลัง

ดังนั้นผู้เขียนจึงวิเคราะห์ได้ว่าฐานความผิดที่ควรขยายอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญาคือความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานที่มีความผิดร้ายแรง เพราะความผิดเหล่านี้ก่อให้เกิดภัยในระดับสูงทั้งต่อสังคมและสิทธิในชีวิตร่างกายและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะเมื่อเกิดแก่ผู้เยาว์ที่ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ทั้งนี้เทคโนโลยีการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันสามารถช่วยให้ผู้เสียหายแสวงหาและจัดเก็บพยานหลักฐานในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและความผิดต่อเสรีภาพที่ร้ายแรงได้ดียิ่งขึ้นแม้เวลาจะผ่านมานานหลังการกระทำความผิด ขาดแต่เพียงบทบัญญัติทางกฎหมายที่ช่วยให้ผู้เยาว์สามารถใช้สิทธิฟ้องร้องคดีด้วยตนเองได้เท่านั้น

5.4 แนวทางการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่เหมาะสมกับประเทศไทยและผลกระทบ

การกำหนดอายุความในคดีอาญามีทฤษฎีที่สนับสนุนการกำหนดอายุความ ได้แก่ หลักการสูญหายของพยานหลักฐาน และกฎแห่งการลืม (la loi de l'oubli) เนื่องจากเมื่อการกระทำความผิดเกิดขึ้นและเวลาผ่านไป พยานหลักฐานย่อมสูญหายตามกาลเวลา ทั้งพยานบุคคลที่พบเห็นเหตุการณ์อาจย้ายภูมิลำเนาหรือเสียชีวิตไป พยานวัตถุอาจสึกกร่อนเสียหายหรือถูกโยกย้ายไปที่อื่นเสีย หรือสถานที่เกิดเหตุอาจเปลี่ยนแปลงสภาพไปจนไม่อาจใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อยืนยันการกระทำความผิดหรือยืนยันความบริสุทธิ์ของผู้กล่าวหาได้อีก ส่วนกฎแห่งการลืมมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดระยะเวลาอายุความ เพราะมีหลักการว่าคดีความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง ประชาชนจะให้ความสนใจและจดจำได้ดีกว่าคดีความผิดไม่ร้ายแรง และยังเกี่ยวพันถึงความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลที่อาจหลงลืมหรือมีความทรงจำที่บิดเบือนรายละเอียดของคดีไปตามกาลเวลา

จากการวิเคราะห์บทบัญญัติอายุความทั่วไปในคดีอาญาของไทย แนวทางและฐานความผิดในการกำหนดอายุความพิเศษกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายพบว่า อายุความทั่วไปในคดีอาญาของไทยกำหนดไว้สอดคล้องกับความร้ายแรงของฐานความผิดเป็นไปตามกฎแห่งการลืม ทฤษฎีการก่อภัย

และทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะ โดยความผิดที่มีอัตราโทษสูงจะสะท้อนถึงความร้ายแรง และภัยที่เกิดขึ้นแก่สังคมจึงนำอัตราโทษมาใช้เพื่อกำหนดอายุความเป็นระดับชั้น 5 ชั้น อายุความทั่วไปจึงแสดงให้เห็นถึงจุดที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาว่า ประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการกำหนดอายุความนั้นสมดุลกับต้นทุนส่วนเพิ่มของสังคมที่งบประมาณของรัฐและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องรับภาระไว้ เมื่อสังคมพัฒนาไปเกิดการกระทำความผิดฐานใหม่ขึ้น มีการกำหนดความผิดอาญาไว้ในพระราชบัญญัติก็ยังคงเทียบอัตราโทษอ้างอิงกับอายุความทั่วไปตามมาตรา 95 ของประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งมีการกำหนดอายุความพิเศษหรือการไม่นับอายุความในระหว่างที่จำเลยหลบหนีสำหรับความผิดบางฐานที่ร้ายแรงและกระทบต่อสังคมมาก

อย่างไรก็ดีในการกำหนดอายุความพิเศษ นอกจากจะกำหนดตามความร้ายแรงโดยธรรมชาติของความผิดฐานนั้นแล้ว จากการศึกษายังพบว่ามีกำหนดอายุความพิเศษทั้งในกรณีที่พฤติการณ์การกระทำความผิดไม่สามารถตรวจพบได้โดยง่าย หรือเป็นการกระทำความผิดต่อบุคคลที่มีสถานะด้อยกว่าทางกายภาพหรือจิตใจอย่างผู้เยาว์ แต่เมื่ออายุความทั่วไปแต่เดิมเหมาะสมกับการกระทำความผิดฐานนั้นแล้ว การกำหนดอายุความพิเศษกรณีผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายจึงต้องคำนึงถึงความจำเป็นและความร้ายแรงของความผิดเป็นสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาอายุความโดยกระทบต่อการบริหารงานยุติธรรมน้อยที่สุด ไม่ให้ต้นทุนส่วนเพิ่มของสังคมที่จะต้องเสียไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกินกว่าสัดส่วนของประโยชน์ส่วนเพิ่มที่จะได้รับจากการกำหนดอายุความมากจนเกินไป อันจะทำให้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายต่อสาธารณะ

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาหลักของอายุความในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่ว่า ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องร้องคดีด้วยตนเองได้จะเห็นได้ว่า ผู้เยาว์ถูกจำกัดการใช้สิทธิทางกฎหมายเนื่องจากยังไม่บรรลุนิติภาวะ ส่งผลให้คดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายไม่อาจเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ภายในอายุความ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตราบทบัญญัติให้ผู้เยาว์สามารถฟ้องร้องคดีอาญาได้ภายหลัง ประกอบกับข้อมูลจากการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาอายุความ 3 รูปแบบที่ต่างประเทศนำมาปรับใช้ คือ การกำหนดให้ความผิดที่กระทำลงต่อผู้เยาว์ไม่มีอายุความ การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และการกำหนดให้ความผิดยังคงมีอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุดคือการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยใช้เกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะคือ 20 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้ผู้เสียหายที่บรรลุนิติภาวะแล้วยังคงมีระยะเวลาตามอายุความเดิมที่จะฟ้องร้องคดีอาญา คงไว้ซึ่งความได้สัดส่วนของ

อายุความทั่วไปที่เหมาะสมกับความร้ายแรงแห่งคดี ทั้งยังมีช่วงระยะเวลาที่ยาวนานมากเพียงพอที่บุคคลจะเป็นอิสระทางความคิด ปราศจากการพึ่งพิงหรือครอบงำโดยผู้กระทำความผิด โดยไม่สิ้นจนเกินไปอย่างการกำหนดให้ความผิดยังคงมีอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และไม่ยาวนานจนเป็นภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามากเกินไปอย่างการกำหนดให้ความผิดที่กระทำลงต่อผู้เยาว์ไม่มีอายุความ เพราะประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหานักโทษที่ปริมาณมากเกินกว่าเรือนจำจะจัดการได้และมีบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จำกัด

ประการถัดมาจะต้องพิจารณาฐานความผิดที่ควรปรับใช้กับแนวทางการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดพบว่า ความผิดที่จะขยายระยะเวลาอายุความออกไปควรต้องสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กที่ปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) หรือมุ่งเน้นไปที่สิทธิในชีวิตร่างกายและเสรีภาพของบุคคล อันได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานเพราะเป็นความผิดร้ายแรงและละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ก่อให้เกิดภัยต่อสังคมในระดับสูง สมควรที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามวัตถุประสงค์การลงโทษในเชิงแก้แค้นทดแทนและป้องกันปราบปราม โดยเฉพาะเมื่อความผิดเกิดแก่ผู้เยาว์ที่ตกเป็นเหยื่อได้ง่ายและไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการฟ้องร้องคดีได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อไม่มีมาตรการอื่นใดเข้ามาจัดการให้ผู้เยาว์เข้าถึงสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องคดีเองประกอบกับสภาวะร่างกายจิตใจที่ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ของผู้เยาว์ จึงสมควรที่จะขยายอายุความในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพที่ร้ายแรงให้แก่ผู้เยาว์เพื่อรักษาสิทธิที่ผู้เยาว์อาจฟ้องร้องดำเนินคดีได้ในอนาคต

การวิเคราะห์ผลกระทบของการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยโดยใช้วิธีกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานจะต้องพิจารณาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนการกำหนดอายุความประกอบ โดยจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว หากกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะย่อมจะมีข้อเสีย คือ ไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลย เพราะการขยายอายุความให้ยาวนานกว่ากรณีปกติไม่ว่าจะกำหนดให้ไม่มีอายุความ หรือมีเงื่อนไขให้เริ่มนับเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือมีเงื่อนไขให้เริ่มนับเมื่อผู้เยาว์มีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เป็นอื่น ย่อมจะทำให้ระยะเวลาที่

ผู้กระทำความผิดอาจถูกนำตัวมาดำเนินคดียาวนานขึ้นกว่าเดิม ระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นอาจทำให้พยานหลักฐานสูญหายไปตามหลักการสูญหายของพยานหลักฐานและกฎแห่งการลืมที่จะทำให้เกิดความผิดจางหายไปตามกาลเวลานอกจากนั้นระยะเวลาอายุความที่ยาวนานขึ้นกว่าเดิมยังก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คดีจะสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้มากขึ้นซึ่งนำไปสู่ปัญหาคดีความปริมาณมากในศาลและปัญหาปริมาณนักโทษในงานราชทัณฑ์เพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐาน มีข้อดีคือ ช่วยให้กฎหมายเรื่องอายุความสอดคล้องตามหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เพราะการกำหนดอายุความนั้นมีได้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมด้วย เนื่องจากความผิดร้ายแรงอย่างความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานย่อมกระทบต่อสังคมส่วนรวมและความเชื่อมั่นที่ประชาชนมีต่อรัฐ โดยเฉพาะเมื่อผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ หากปล่อยให้อาชญากรหลบหนีจนคดีขาดอายุความและไม่ได้รับโทษตามกฎหมาย ในท้ายที่สุดจะทำให้ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่เคารพกฎระเบียบที่รัฐสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะกฎหมายอาญา วิเคราะห์ได้จากกรณีที่หลายประเทศกำหนดให้ความผิดร้ายแรงไม่มีอายุความหรือมีอายุความยาวนานกว่าความผิดอื่นอันเป็นการให้ความสำคัญกับการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ตาม

นอกจากนั้นข้อดีอีกประการคือ การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะสำหรับความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานที่มีความร้ายแรงยังสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายให้เริ่มต้นดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง เพราะผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่บกพร่องด้านความสามารถและถูกจำกัดการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีอาญาผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ที่มีอำนาจดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาไม่ได้ฟ้องคดีให้สมตามความต้องการของผู้เยาว์ หรือผู้เยาว์อาจไม่มีความพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา จนกระทั่งคดีขาดอายุความและผู้กระทำผิดไม่ได้ถูกดำเนินคดี การขยายอายุความเช่นนี้จึงมีประโยชน์ทั้งต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์และต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยด้วย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย เกิดจากการที่ผู้เยาว์ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะฟ้องคดีด้วยตนเองอันเป็นสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผู้เสียหายพึงจะได้รับ แม้ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่แท้จริงจากการกระทำความผิดแต่ด้วยเหตุที่บทบัญญัติว่าด้วยความสามารถจำกัดการใช้สิทธิในทางกฎหมายของผู้เยาว์ไว้ ผู้เยาว์จึงไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง ต้องใช้สิทธิร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือให้ผู้แทนโดยชอบธรรมฟ้องร้องคดีอาญาแทนเท่านั้น ส่งผลให้คดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายไม่ได้ดำเนินคดีภายในระยะเวลาอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ จากการศึกษาจึงพบแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การกำหนดอายุความพิเศษเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์สามารถฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองได้ภายหลังจากที่อายุความเต็มสิ้นสุดลง

ในบทนี้จะได้กล่าวโดยสรุปถึงปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นจากการไม่มีบทบัญญัติอายุความพิเศษในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย ทั้งปัญหาในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้เยาว์ที่ไม่สอดคล้องตามสิทธิของผู้เสียหายและปัญหาคดีที่กระทำต่อผู้เยาว์ขาดอายุความตามกรณีศึกษาจริงที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ พร้อมกันนี้จะได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหายุติธรรมในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายที่ได้ศึกษามา และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยอันจะช่วยให้ผู้เยาว์สามารถใช้สิทธิฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองได้และนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีอาญา เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมและก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมต่อไปได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

6.1 บทสรุป

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิทธิจำเลยที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายซึ่งในประเทศไทยบุคคลสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ 2 วิธี คือ การร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เริ่มต้นสอบสวนคดีอาญาและการฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเอง ทว่าบุคคลที่มีความบกพร่องด้านความสามารถอย่างผู้เยาว์ เป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิตามกฎหมายรวมทั้งสิทธิในการฟ้องร้องคดีด้วยตนเองทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา จึงทำให้ผู้เยาว์ใช้สิทธิร้องทุกข์เพียงอย่างเดียว ทั้งที่ผู้เยาว์มีโอกาสตกเป็นเหยื่อในการกระทำความผิดได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ เพราะความด้อยประสบการณ์และอ่อนวุฒิภาวะ

เมื่อผู้เสียหายที่แท้จริงอย่างผู้เยาว์ไม่อาจฟ้องคดีได้ และผู้ที่จะฟ้องร้องคดีอาญาแทนผู้เยาว์ได้คือผู้แทนโดยชอบธรรมก็อาจนำมาสู่ข้อขัดข้องหลายประการ ทั้งการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมมิได้

ฟ้องร้องคดีตามความประสงค์ของผู้เยาว์เพราะมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้กระทำความผิด หรือเกิดจากการที่ผู้เยาว์ไม่ได้แจ้งให้ผู้แทนโดยชอบธรรมทราบถึงความผิดด้วยเหตุที่ผู้เยาว์ตกอยู่ภายใต้การคุ้มครองบงาหรือการต้องพึ่งพาอาศัยผู้กระทำความผิดเพื่อการดำรงชีพ หากระยะเวลาที่คดีไม่ถูกฟ้องร้องนานเกินกว่าอายุความที่กฎหมายอาญากำหนดไว้ ย่อมจะทำให้ผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายไม่อาจดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้อีกและผู้กระทำความผิดจะไม่ถูกลงโทษตามกฎหมาย การบังคับใช้อายุความทั่วไปกับการกระทำความผิดที่ผู้เสียหายมีลักษณะพิเศษอย่างความผิดที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายจึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้เยาว์ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยการฟ้องร้องคดีด้วยตนเองได้ภายในอายุความ แม้จะเข้าถึงได้โดยการร้องทุกข์แต่ตามกฎหมายไทยการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง ทั้งยังมีกรณีที่คดีขาดอายุความระหว่างอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

เมื่อได้ศึกษาถึงปัญหาอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายแล้วก็มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหายุติธรรมในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายต่อไป โดยได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหที่พบในกฎหมายต่างประเทศจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสาธารณรัฐโปแลนด์ ซึ่งสามารถสรุปและจำแนกแนวทางการแก้ไขปัญหออกได้เป็น 3 รูปแบบที่มีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

แนวทางประการแรก คือ การกำหนดให้ความผิดที่กระทำต่อผู้เยาว์เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความหรือมีอายุความตลอดชีวิตของผู้เสียหาย เนื่องจากคดีลักษณะนี้เป็นคดีที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เยาว์และก่อให้เกิดภัยต่อสังคมมาก สมควรได้รับการปราบปรามเป็นพิเศษ พบในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศในระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ที่แต่เดิมความผิดต่างๆล้วนไม่มีอายุความ แนวทางนี้จะทำให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้เยาว์อยู่ในขณะที่ความผิดเกิดสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ตลอดชีวิต แนวทางนี้จึงมีข้อดี คือ คุ่มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้เป็นอย่างดี แต่มีข้อเสีย คือ ระยะเวลาที่ยาวนานจะกระทบต่อสิทธิของของจำเลยที่จะไม่ถูกพิจารณาในความผิดที่ผ่านมานาน นอกจากนั้นยังเป็นการก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในเชิงการบริหารงานคดีและบุคลากรเพื่อมารับผิดชอบคดีที่ไม่มีอายุความ รวมทั้งงบประมาณที่ต้องใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นด้วย

แนวทางประการที่สอง คือ การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เป็นการแก้ไขปัญหที่พบบัญญัติว่าด้วยความสามารถได้จำกัดสิทธิของผู้เยาว์ไว้ โดยให้อายุความเริ่มนับเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายได้อย่างผู้ใหญ่ หรือให้เริ่มนับเมื่อผู้เยาว์มีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยที่ยังคงมีกรอบอายุความกำหนดเอาไว้ให้ผู้เสียหายดำเนินคดี

แนวทางนี้มีข้อดี คือ ทำให้ผู้เยาว์ยังคงมีโอกาสดำเนินคดีอาญาได้ตามระยะเวลาอายุความเดิม เมื่อผู้เยาว์มีความพร้อมในชีวิต มีอิสระในการตัดสินใจหรือพ้นจากสภาพที่ถูกข่มขู่ครอบงำหรือต้องพึ่งพาบุคคลอื่น แต่มีข้อเสีย คือ เพิ่มภาระงานแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการรับผิดชอบคดีที่ยังคงมีอายุความตามที่ขยายออกไป

แนวทางประการที่สาม คือ การกำหนดให้ความผิดยังคงมีอายุความจนกระทั่งผู้เสียหายมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้อายุของผู้เสียหายกำหนดช่วงเวลาพิเศษให้ยังสามารถดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้แม้อายุความทั่วไปตามเดิมจะหมดลงไปแล้ว ซึ่งอาจเป็นช่วงเวลาหนึ่งที่ไม่นานหลังจากผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะหรือมีอายุมากกว่านั้น แนวทางนี้มีข้อดี คือ ผู้เยาว์ยังคงมีโอกาสดำเนินคดีอาญาที่ตนเป็นผู้เสียหายหลังจากอายุความทั่วไปหมดลง ก่อให้เกิดภาระแก่กระบวนการยุติธรรมน้อยกว่า 2 แนวทางที่ได้นำเสนอมาแล้ว แต่มีข้อเสีย คือ ระยะเวลาเพิ่มพิเศษดังกล่าวอาจไม่ยาวนานเพียงพอให้ผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของบุคคลใกล้ชิดหรือผู้เยาว์ที่ถูกผู้กระทำความผิดข่มขู่ครอบงำฟ้องร้องคดีได้ เพราะผู้เสียหายยังคงต้องพึ่งพาครอบครัวหรือผู้ปกครองดูแล หรืออาจยังคงอยู่ภายใต้อำนาจที่คุกคามตนเองอยู่ ไม่ได้มีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เมื่อได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางทั้ง 3 รูปแบบแล้วพบว่า แนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย คือ การกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะ เพราะจะช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่ และมีระยะเวลาที่นานเพียงพอให้ผู้เยาว์จะมีอิสระในการตัดสินใจฟ้องคดีหากผู้เยาว์ตกอยู่ภายใต้การข่มขู่ครอบงำของผู้กระทำความผิดหรือการพึ่งพาบุคคลอื่นมาโดยตลอด ทั้งนี้ แนวทางการแก้ไขปัญหาก็ได้นำเสนอมาแล้วส่งผลในทางเพิ่มภาระงานให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งสิ้น จึงควรที่จะกำหนดให้ใช้บังคับกับฐานความผิดที่ร้ายแรงและกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เยาว์เท่านั้น ไม่ควรปรับใช้กับทุกฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญา ผู้เขียนจึงได้ศึกษาถึงหลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย วิเคราะห์ได้ว่า ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานเป็นความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของตัวร่างกายและเสรีภาพของผู้เยาว์ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมาแต่กำเนิด จึงควรนำมาใช้เป็นฐานความผิดเพื่อปรับใช้กับการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะ

การที่จะบัญญัติกฎหมายของไทยเพื่อแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ โดยนำแนวทางอย่างใดอย่างหนึ่งมาปรับใช้แก้ไขปัญหานั้น จะต้องพิจารณาข้อดีและข้อเสียให้ถี่ถ้วน

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานที่มีความร้ายแรงตามที่ได้กล่าวถึงในบทวิเคราะห์ เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองได้ หลังจากบรรลุนิติภาวะภายในอายุความตามสัดส่วนเดิม แม้จะมีข้อเสียที่เพิ่มภาระงานให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่ช่วยให้คุ้มครองสิทธิของจำเลยได้มากขึ้น ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและเคารพในกฎหมายอาญาที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อสังคมที่ปลอดภัยได้มากขึ้น จึงเป็นแนวทางที่ดีและเหมาะสมกับบริบททางสังคมไทยที่สุดหากจะนำมาใช้แก้ไขปัญหาอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์อายุความทั่วไปตามบทกฎหมายของประเทศไทย แนวทางการขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศ และฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่เหมาะสมจะปรับใช้กับแนวทางดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายเกิดจากบทบัญญัติด้านความสามารถที่จำกัดให้ผู้เยาว์ไม่อาจฟ้องร้องคดีอาญาได้ด้วยตนเองแต่อายุความในคดีอาญายังคงดำเนินอยู่ต่อไปนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิด คดีอาญาอาจขาดอายุความก่อนที่ผู้เยาว์ได้ใช้สิทธิฟ้องร้องคดีอันเป็นสิทธิของผู้เสียหายประการหนึ่ง ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหายเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์

แนวทางการแก้ไขปัญหาก็เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยคือการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะเป็นแนวทางที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในด้านปริมาณคดีที่เข้าสู่ระบบการพิจารณาของศาลและงบประมาณในระดับที่น้อยกว่าการกำหนดให้ความผิดที่กระทำต่อผู้เยาว์ไม่มีอายุความหรือให้มีอายุความตลอดชีวิต อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เยาว์สามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยการฟ้องร้องคดีเองได้เมื่อมีสถานะเป็นผู้ใหญ่ตามกฎหมาย หลังจากบรรลุนิติภาวะแล้วผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ยังมีระยะเวลาเพียงพอที่จะหลุดพ้นจากการครอบงำหรือการพึ่งพาผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นจนกระทั่งมีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจฟ้องร้องคดีอาญาด้วยตนเองได้

อย่างไรก็ตามการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะจะก่อให้เกิดภาระแก่การบริหารงานยุติธรรมเพราะคดีที่สามารถเข้าสู่สารบบความได้จะเพิ่มมากขึ้นและต้องใช้ปริมาณเจ้าหน้าที่รับผิดชอบคดีมากกว่าเดิม ฐานความผิดที่จะกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะจึงต้องมีความร้ายแรง และควรสอดคล้องกับกฎหมายที่มีหลักการคุ้มครองผู้เยาว์อย่างอนุสัญญา

ว่าด้วยสิทธิเด็กที่มุ่งคุ้มครองบุคคลอายุไม่เกิน 18 ปีจากการเป็นเหยื่ออาชญากรรม เมื่อพิจารณาความร้ายแรงประกอบกับหลักการคุ้มครองร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กตามอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าความผิดที่เหมาะสมจะกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพเฉพาะในฐานความผิดที่มีความร้ายแรงมากเท่านั้น

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้ใช้แนวทางการกำหนดให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และความผิดต่อเสรีภาพบางฐานที่มีความร้ายแรงตามประมวลกฎหมายอาญา โดยตราเป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมจากอายุความทั่วไปในวรรคท้ายของมาตรา 95 ดังนี้

“ในกรณีความผิดที่ได้กระทำเป็นความผิดดังต่อไปนี้

(1) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตรี มาตรา 278 วรรคสองถึงวรรคสี่ มาตรา 279 วรรคสี่ถึงวรรคเจ็ด และมาตรา 280

(2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตามมาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 297 และมาตรา 298

(3) ความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 313

ให้เริ่มนับอายุความเมื่อผู้เยาว์มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์”

การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติวรรคท้ายในมาตรา 95 เพื่อขยายอายุความให้เริ่มนับเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายและความผิดต่อเสรีภาพบางฐานที่มีความร้ายแรงจะช่วยให้ผู้เยาว์สามารถฟ้องร้องคดีอาญาได้ตามช่วงระยะเวลาอายุความเดิมซึ่งเหมาะสมกับความร้ายแรงของฐานความผิดนั้นและมีกรอบเวลาอายุความที่ชัดเจนแน่นอนเพื่อไม่ให้เกิดการขยายอายุความในคดีอาญาเป็นภาระแก่กระบวนการยุติธรรมมากเกินไป เมื่อผู้เยาว์ที่เป็นผู้เสียหายบรรลุนิติภาวะมีความพร้อมในชีวิตมากเพียงพอและยังต้องการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็จะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ฟ้องร้องคดีได้ด้วยตนเองในอนาคต ทั้งนี้อาจพิจารณากำหนดมาตรการเสริมอย่างอื่นที่จะช่วยให้ผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมหลุดพ้นการข่มขู่หรือครอบงำได้เร็วขึ้น หรือช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เยาว์เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายกว่าเดิมประกอบไปกับการใช้บทบัญญัติที่ได้นำเสนอมานี้เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิของผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้เยาว์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: พลสยามพรีนติ้ง, 2551.

ไทยรัฐออนไลน์. ด.ญ.13 ถูกพ่อเลี้ยงกระทำชำเรากว่าปี สลด แม่ไม่ช่วย นอนเล่นมือถือข้างๆ [ออนไลน์]. 2563. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/society/1754498> [เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2564]

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล, 2530.

กรมศิลปากร. กฎหมายตราสามดวง. 2521.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. หลักกฎหมายบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.

ข่าว 8. ครุพละข่อยจ่าย 2 แสน จบคดีข่มขืนนักเรียนหญิงม.1 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.thaich8.com/news_detail/76962 [เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2564]

ข่าวไทยพีบีเอส. เนรค่าปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา-อัยการแถลงคดีพรากผู้เยาว์ขาดอายุความ [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา: <https://news.thaipbs.or.th/content/264525> [เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2564]

ข่าวสดออนไลน์. ช็อก!ครูอนุบาล-ทำร้ายเด็กทั่วห้อง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-front-page/news_4989137 [เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2564]

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2555.

———. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.

———. วิอาญาวิพากษ์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552.

คมชัดลึกออนไลน์. อดีตสตรีมเมอร์ แจ้งจับเจ้าของบริษัทอนาจาร [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.komchadluek.net/news/451744> [เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2564]

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.

บรรหาร กำลา. สภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/12know/K2_jun_1_3.pdf [เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2564]

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559.

พงษ์ธร ธีญญศิริ. ย้อนดูอดีต เพื่อก้าวสู่อนาคตกฎหมายอาญาไทย. วารสารกระบวนการยุติธรรม 2, 2 (2009).

ราชบัณฑิตยสถาน. กฎหมายตราสามดวง : พระทำนุ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2553.

สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม. รายงานวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา [ออนไลน์]. 2559. แหล่งที่มา:

http://www.library.coj.go.th/Openmedia/index?f=../file_upload/module/manage_digital_file/digital_file/e0b93a79.pdf [เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2564]

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. อายุความ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2561.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1042&filename=index&fbclid=IwAR1tk0VngVH1eck_5rNISOgKSseJyEW4Nk2FgtCd8dVYPD3MKKu60ss2H6Q [เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2564]

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 200 ปี กฎหมายตราสามดวง [ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา:

<http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=40> [เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564]

สุเมฆ จีรัชย์ศิริ. กฎหมายตราสามดวง [ออนไลน์]. 2563. แหล่งที่มา:

<https://parliamentmuseum.go.th/ar63-Law-enact.html> [เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2564]

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.

หลวงสุทิวาทนฤพุดิ. คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท. 2516.

อรุณี อนันตชัยศิลป์. อายุความในคดีอาญา. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.

อวิการตัน นิยมไทย. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่คนไทยควรรู้. จลนิตี 4 (2552).

อัจฉริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2563.

อำนาจ ปักษาสุข. เนื้อหา คำศัพท์ สำนวนภาษา และรูปแบบการนำเสนอในศิลาจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) และพระไอยการลักฎาในกฎหมายตรา 3 ดวง [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://203.131.210.88/larts/culture/011057.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2564]

อุทัย อาทิวา. คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วีเจพริ้นติ้ง, 2558.

ภาษาต่างประเทศ

Alessandro Stasi. General Principles of Thai Criminal Law. Singapore: Springer, 2021.

Andrzej Adamski. World Factbook of Criminal Justice Systems : Poland [Online].

Available from: <https://bjs.ojp.gov/content/pub/pdf/wfbcjsp.pdf> [8 June 2021].

Congressional Research Service. Statute of Limitation in Federal Criminal Cases: An Overview [Online]. 2017. Available from:

<https://www.everycrsreport.com/reports/RL31253.html> [22 April 2021].

Directorate-General for Library, R. a. D. Limitation Rules in Criminal Matter [Online].

2017. Available from: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_2707363/fr/ [25 April 2021].

European Union Agency for Fundamental Rights. Age of Majority [Online]. 2017.

Available from: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/age-majority> [5 July 2021].

Gwen Robinson, and Iain Crow. Offender Rehabilitation: Theory, Research and Practice. 1 ed.: SAGE Publications, 2009.

Heidi Hurd, and Michael Moore. The Ethical Implications of Proportioning Punishment to Deontological Desert. Criminal Law and Philosophy (2021).

Henry Black. Black's Law Dictionary. 8 ed. Minnesota: West Publishing, 2004.

Henry Terry. The Theory of Evidence. Yale Law Journal.

Hertslet Wolfer & Heintz Avocats. Reform of the Statute of Limitations in Criminal Cases [Online]. 2017. Available from: <https://hwh.eu/en/actualites/reforme-de-la-prescription-penale/> [30 May 2021].

International Commission of Jurists. Enforced Disappearance and Extrajudicial Execution : Investigation and Sanction - a Practitioners Guide. Geneva: 2015.

Jane Morgan, and Lucia Zedner. Child Victims. New York: Oxford University Press, 1992.

John Muncie. "Decriminalising Criminology." In British Society of Criminology Conference, edited by Mair, G. and Tarling, R. Liverpool, 2000.

- Jonathan Dunnage. The Work of Cesare Lombroso and Its Reception: Further Contexts and Perspectives. Crime, History & Societies 22, 2 (2018).
- Law office of Attorney Justyna Kaczmarczyk. What Kinds of Punishment Are There According to the Polish Criminal Code? [Online]. Available from: <https://polishlawexplained.com/criminallaw> [8 July 2021].
- Lesley Wexler. Moral Statutes of Limitation and Restorative Justice for #MeToo Claimants [Online]. 2018. Available from: <https://verdict.justia.com/2018/09/25/moral-statutes-of-limitation-and-restorative-justice-for-metoo-claimants> [20 June 2021].
- Marisa Kwiatkowski. Larry Nasser's Abuse of Gymnasts, Including Simone Biles Went Back Decades. Why It Still Matters in Tokyo. [Online]. Available from: <https://www.usatoday.com/story/sports/olympics/2021/07/27/usa-gymnastics-larry-nasser-abuse-scandal-looms-over-tokyo-olympics/5375279001/> [20 August 2021].
- Michael Maxfield. Lifestyle and Routine Activity Theories of Crime: Empirical Studies of Victimization, Delinquency, and Offender Decision-Making. Journal of Quantitative Criminology 3, 4 (1987).
- Mitchell Polinsky, and Steven Shavell. The Economic Theory of Public Enforcement of Law. Journal of Economic Literature 38, 1 (2000).
- Ng Sook Zhen. Prosecutorial Discretion: A Critical Evaluation. Singapore Law Review 4, 5 (2008).
- Office for victims of crime. Theoretical Perspectives of Victimology and Critical Research [Online]. 1996. Available from: https://www.ncjrs.gov/ovc_archives/nvaa/ch03.htm [15 May 2021].
- Pawel Daniluk, and Michal Leciak. Statute of Limitations in the Polish Criminal Law. Journal of Eastern-European criminal law 2 (2016).
- Retribution in Criminal Theory. San Diego Law Review 37, 959 (2002).
- The Statute of Limitations in Criminal Law : A Penetrable Barrier to Prosecution. University of Pennsylvania Law Review 102, 5 (1954).
- Tania Sourdin, and Naomi Burstyner. Justice Delayed Is Justice Denied. Victoria University Law and Justice Journal 4 (2014).

United Nations Department of Economic and Social Affairs. Definition of Youth [Online]. 2013. Available from:

<https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> [5 July 2021].

University of Pittsburgh. Keyword: Victim [Online]. Available from:

https://www.keywords.pitt.edu/keywords_defined/victim.html [16 April 2021].

Vivian Hamilton. Adulthood in Law and Culture. William & Mary Law School Scholarship Repository (2016).

Wojciech Jasinski, and Karolina Kremens. Criminal Law in Poland. Wolters Kluwer, 2019.

Yair Listokin. Efficient Time Bars: A New Rationale for the Existence of Statutes of Limitations in Criminal Law. The Journal of Legal Studies 31, 1 (2002).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

ธนพร เอื้ออรชรพงศ์

วุฒิการศึกษา

โรงเรียนสตรีวิวัฒน์มหาพัฒนาราม

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรวิชาว่าความ สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ รุ่นที่ 49

เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 73

ที่อยู่ปัจจุบัน

กรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY